

SPRAVODAJ

slovenskeje speleologickeje spoločnosti

1

2006

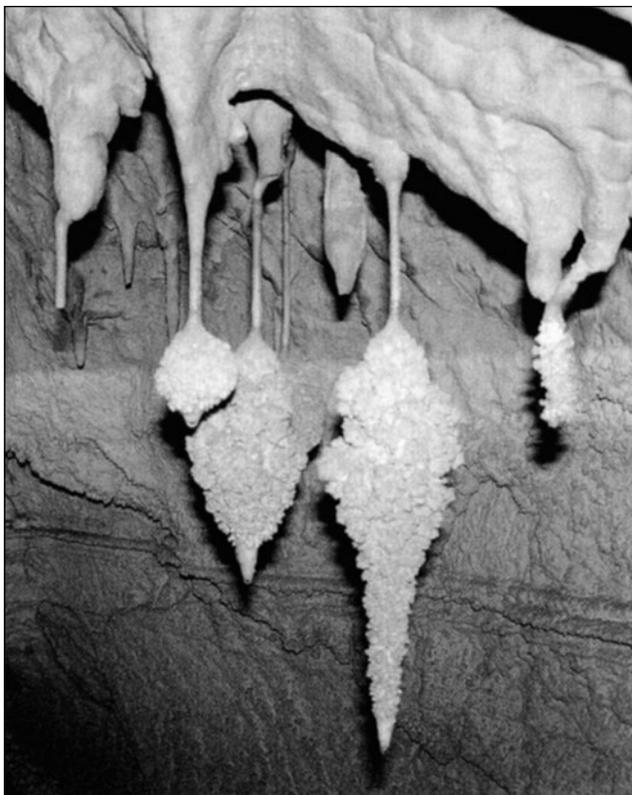

Foto: L. Semelbauer

Spravodaj SSS 1/2006
ročník XXXVII

OBSAH

Ladislav Novotný	Namiesto úvodníka.	4
Bohuslav Kortman	Správa o činnosti Slovenskej speleologickej spoločnosti v roku 2005	6
Ján Tencer	Tabuľka najdlhších jaskýň na Slovensku.	34
	Tabuľka najhlbších jaskýň na Slovensku.	35
Ivica Hlaváčová	Koľko je na Slovensku jaskýň?	36
Zdenko Hochmuth	Krasový fenomén Zlej diery a jaskýň krasovej oblasti „Na skaly“ (Bachureň).	37
Marcel Lalkovič	Leontína alebo Ludmila?	45
Ján Ducár	Vybrané písomné zmienky o jaskyni Diablova diera v Branisku.	48
Martin Horčík	Hradná „jaskyňa“ v Čiernej hore	51
Ján Šmoll	V najvyššie položených jaskyniach na Slovensku Červené vrchy – Kresanica 2122 m n. m.: KR-11 a Vyšná Kresanica	54
Peter Holúbek, Pavol Staník, Jozef Psotka	Stručné zhrnutie nových poznatkov z jaskyne Okno	56
Miroslav Jurečka	Objav pokračovania na Západnom konci Liskovskej jaskyne	60
Miloslav Lisý	Jaskyne na Viništi v Považskom Inovci.	62
Ján Kasák	Objektivita médií + ospravedlnenie.	65
Ján Šmoll, Juraj Szunyog	Jakupica 2005 – Macedónsko	66
Ján Šmoll	Stručná správa: Kosovo a Macedónsko 2/2006	70
Ján Šmoll, Pavol Staník	Speleoalpinizmus a Velika klisura.	72
	Recenzie	73
	Blahoželáme	74
	Summary.	76

Fotografie na obálke

- 1. strana obálky:** *Pri vchode Vyšnej Kresanice v Červených vrchoch sa od prievanu vytvorí v snehu priestor aj pre desať ľudí; v pozadí Vysoké Tatry. Foto: Ján Šmoll*
- 2. strana obálky:** *Nástup do Meandrovej chodby v novoobjavených častiach jaskyne Okno v Demänovskej doline. Foto: Ján Dzúr*
- 3. strana obálky:** *Skálna stena a otvor asi 200 m nad vchodom jaskyne Velika klisura. Stenu vyliezol taliansky horolezec, posledných 20 m doliezol M. Hurtaj spolu s M. Jagerčíkovou; diera sa končí po 10 m. Foto: Ján Šmoll*
- 4. strana obálky:** *Výzdoba v Jaskyni s malým vchodom, jednej z objavených počas expedície Jakupica 2005. Foto: Ján Šmoll*

Redakčná rada: Zdenko Hochmuth, Bohuslav Kortman, Ján Tulis, Peter Holúbek
Redakčne spracoval: Bohuslav Kortman, e-mail: kortman@kniznecentrum.sk
Graficky upravil: Ján Kasák, e-mail: kasak@map.sk
Adresa redakcie: Slovenská speleologická spoločnosť, Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš
e-mail: speleo@ssj.sk
Vytlačil: KRUPA print, Žilina

CONTENS

Ladislav Novotný	In place of editorial: Cavers and caves	4
Bohuslav Kortman	Report on the activities of the Slovak Speleological Society in 2005	6
Ján Tencer	The table of the longest caves in Slovakia	34
	The table of the deepest caves in Slovakia	35
Ivica Hlaváčová	How many caves are in Slovakia?	36
Zdenko Hochmuth	Karst phenomenon of Zlá diera (Bad Hole) and of the caves of the karst area "Na skaly" (To the Rocks) - Bachureň	37
Marcel Lalkovič	Leontína or Ludmila Cave?	45
Ján Ducár	Selected written mentions on the cave Diablova diera (Devil's Hole) in Branisko Mt.	48
Martin Horčík	Hradná (Castle Cave) in Čierna hora	51
Ján Šmoll	In the highest elevated caves in Slovakia - Červené vrchy (Red Hills)	54
Peter Holúbek, Pavol Staník, Jozef Psočka	Brief summary of recent data on the cave Okno (Window)	56
Miroslav Jurečka	The discovery from the continuing survey of the Western End of Liskovská Cave. . .	60
Miloslav Lisý	Caves on Vinište Hill in Považský Inovec mountains	62
Ján Kasák	The objectivity of media	65
Ján Šmoll,		
Juraj Szunyog	Jakupica 2005, Macedonia	66
Ján Šmoll	Brief report: Kosovo and Macedonia 2/2006	70
Ján Šmoll, Pavol Staník	Speleoalpinism and the Velika klisura cave	72
	Reviews	73
	Congratulations	74
	Summary	76

Cover photographs

- 1st page of cover:** *At the entrance to Vyšná Kresanica in Červené vrchy (Red Hills) the draught makes a hollow in snow at least for 10 people; the High Tatras in the background. Photo: Ján Šmoll*
- 2nd page of cover:** *In the Meander passage of a newly discovered parts of Okno (Window) cave in Demänovská Valley
Photo: Ján Dzúr*
- 3rd page of cover:** *Rock wall with the opening about 200 m over the entrance to the cave Velika klisura. The wall was climbed by an Italian mountaineer, the last 20 m by M. Hurtaj and M. Jagerčíková; the hole and after 10 m. Photo: Ján Šmoll*
- 4th page of cover:** *Decoration in the "Cave with Small Entrance" - one of the newly discovered caves in the Jakupica 2005 expedition. Photo: Ján Šmoll*
-

Editorial board: Zdenko Hochmuth, Bohuslav Kortman, Ján Tulis, Peter Holúbek
Compiled by: Bohuslav Kortman, e-mail: kortman@kniznecentrum.sk
Graphic arrangement: Ján Kasák, e-mail: kasak@map.sk
Editing: Slovak Speleological Society, Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovak Republic
e-mail: speleo@ssj.sk
Print: KRUPA print, Žilina

NAMIESTO ÚVODNÍKA

Ešte roku 1982 v časopise Krásy Slovenska uverejnili článok RNDr. Ladislava Novotného s názvom Jaskyniari a jaskyne. Väčšine dnešných jaskyniarov tento zaujímavý článok nie je známy. Pritom jeho obsah nestratil na aktuálnosti ani dnes, ba práve naopak. Prečítajte si ho a zamyslite sa nad jeho posolstvom v čase, ktorý žijeme. Verím, že potom lepšie pochopíte, čo z nás robí jaskyniarov, i to, akí sme alebo akí by sme mali byť. Nielen v očiach tých druhých, ale aj v našich vlastných.

Poznáme horolezcov, turistov, vodákov, potápačov, lyžiarov, ochranárov aj milovníkov prírody v tom najširšom zmysle slova. Vieme, kade chodia, čo robia, píšú o sebe, hovoria o nich druhí. A čo jaskyniari? Kto pozná ich citlivú dušu?

Mnohí si jaskyniarov predstavujú len ako zafúľané individuá vyliezajúce z dier. Je to však omyl. Jaskyniari sú jedinci venujúci sa čomusi nezvyklému, vymykajúcemu sa z rámca bežného života. Možno, že je to pozostatok z ich detských liet. Pozostatok nespĺnených túžob po romantike a dobrodružstve. V každom prípade sú náruživí koničkári. Pre niektorých sa jaskyniarstvo stalo doslova jazdec-kým koňom, z ktorého nezlezú po celý život, aj keby im ktokoľvek postavil tú najťažšiu prekážku.

Nie všetci jaskyniari sú však rovnako zachvátení láskou k veci. Ak navyše prihliadneme k individuálnym psychickým a fyzickým danostiam každého jednotlivca, potom sa nám z celej plejády jaskyniarov vrysujú osobitní jednotlivci alebo skupiny, ktoré majú svojský vzťah k jaskyniam, k okoliu, sami k sebe aj k iným.

Samotáři

sú osobnosti zahľbené do svojho ja. Rozmýšľajú, túľajú sa a neznáme jaskyne hľadajú sami. Chodia po horách na vlastnú päsť, nikomu nič nepovedia. Len kde-tu počuť, že kdesi v skalách majú svoju diery, lopotia sa v nej v každej voľnej chvíli a na starobu nariekajú na uzímené, lámkou pokrútené údy. Ale verní jaskyniam sú do konca. Potulujú sa zásadne po svojom, zväčša rodnom území, ktoré majú dokonale „prečítané“ svojším pohľadom. Na svoj rajón sú ako väčšina jaskyniarov nedotkliví. Nie sú príliš prístupní názorom iných, sú presvedčení o svojej pravde, ktorá je vykonštruovaná z ich vlastného pozorovania a kombinovania. Radi poučujú druhých, ak títo prejavia záujem o ich jaskyniarske počiny, úspechy a neúspechy. Mnohým sa zdajú byť čudákmi (a či nimi nie sú?), pretože používajú pri svojich výskumoch prúťuk alebo inštrument podobný virguli. Roky hľadajú to pravé miesto. Pre ich samotársky život a nezvyčajný spôsob skúmania prírody sú obyčajne primerane známi. Najvýraznejšie osobnosti tejto kategórie sú všeobecne známe a požívajú v jaskyniarskych kruhoch, ba aj mimo nich, primeranú popularitu. Ak sú vytrvalí, a to zväčša sú, býva ich celoživotná snaha často korunovaná nebyvalými objavmi.

Chválenkáři

sú osobitnou skupinou a správajú sa v zásade ako jasní a náruživí jaskyniari. Prekypujú najmä snahou svoju vec dobre „predať“. Skúste im spomenúť niečo o svojej jaskyni, v ktorej máte takú a takú sieň, výzdobu, plazivku, priepasť. To ich sieň je isto-iste väčšia a napchatá výzdobou. Ale keď tam nebudajú prídete, nemáte sa kde nadýchnuť. A plazivka?! Je taká nízka, že aj netopiere sa v nej plazia. Neveríte? Bežte sa k nim pozrieť, možno vás presvedčia.

K tomuto typu môžeme smelo priradiť aj tzv. tiezjaskyniarov. Obyčajne tvoria menšie skupiny. Zídu sa, dumajú deň, týždeň, rok a nič nevyšpekulujú. Náhodne a v rozpakoch sa začnú hrabať v akejsi kutici a výsledkom sú ďalšie meditácie. Niektorí z nich sa schádzajú pri ponore či vyvieracke a za podvečernej nálady, rezanej vývarom z chmeľu alebo ohnivou vodou, samozrejme, nechýba podfarbenie gitarou a pesničkami, snívajú o tom, aké by to bolo za ponorom, vyvierackou, keby neboli zaplavené vodou. Či je tá škára úzka, kľukatá, a tá jaskyňa za ňou! Ďalej sa nedostanú. Patria napodiv tiež medzi nás. Ešteže ich je najmenej.

Driláci

bývajú tvrdí k sebe i k druhým. To sú „driláci“ (od slova dril), vychovávajúci sa vzájomne spartanským prístupom k veci, t. j. k jaskyniam a k sebe. Niektorí jedinci skúšajú tento výcvik aj na iných, ak sú formovateľní a ochotní ho znášať. Krédom „drilákov“ je totálna oddanosť jaskyniarskym cieľom. Často im podriaďujú aj vlastnú prácu. Nielenže veľa a tvrdo pracujú, ale hlavne premýšľajú. Výsledkom sú závažné objavy a rekordy nielen doma. Patria k jaskyniarskej špičke.

Skalní

tvoria fundament jaskyniarstva. Sú verní svojmu koničku, ich vzťah k jaskyniam pulzuje ako láska, podľa momentálnych úspechov. Niektorí síce odpadnú v boji, ale väčšina zostáva a urputne sa prehrýza cez neúspechy a sklamania, zväzda nepretržitý a ťažký boj so svojimi manželkami. Občas cúvnu, aby uspokojili rozbúrené more výčítiek (čo mám sama robiť doma, nič nepomôžeš, môžeš sa do tej tvojej diery odsťahovať a pod.) a nabrali nový dych. Jaskyne nehľadajú preto, žeby prahli za úspechmi a slávou. Robia tak preto, že tu nachádzajú duševné a fyzické uspokojenie. Niektorým k tomu stačí málo, iní sa doslova fyzicky bičujú. Láka ich sem, rovnako ako samotárov, túžba po troche dobrodružstva (prečo nie?), túžba objaviť niečo nové, kde ešte ľudská noha nevstúpila, drief do úmoru, pokochať sa v kráse čo i len malého brčka s kvapkou, v ktorej vidia život, niečo vyliezť a zliezť, zamerať a nakresliť a hlavne stretnúť sa s kamarátmi, s ktorými ich spája puto rovnakých záujmov. To všetko robia dobrovoľne, nikto ich k tomu nenúti, neprikazuje im, nežiada robiť to či ono. Sú družní, často celé dni nevychádzajú na povrch, sú zamazaní, neumytí, kutajú a lopotia sa, idú za vidinou nových objavov. A býva to niekedy i po rokoch driny len kúsok novej chodby, ale utešujú sa, že nabadúce to iste vyjde. Mnohí pritom zostarnú a zostanú im iba spomienky. Pracujú systematicky, vždy si nájdu krédo, ktoré ich na čas vzpruží. Jedným stačí päť metrová diera a sú spokojní, iní sa naopak snažia o nejaký ten rekord. Stovky metrov dopredu, ba kilometre, najkrajšia výzdoba, ich jaskyňa musí byť naj, naj. Len málo je však takých, ktorým príroda a šťastie dopriali objaviť tie najväčšie skvosty. Ísť ako prví po panenskej jaskyni bez ľudských šľapají. Opýtajte sa ich na nadšenie a emócie, ktoré ich opantali pri objave. &je to ohromná objaviteľská vášeň, výsledok vytrvalosti. S touto vytrvalosťou si vypestovali aj ten najintímnejší vzťah k prírode. Nedovolia siahnúť na kvapel, ktorý žije... Sú však medzi nimi aj takí tiežjaskyniari, ktorí z kvapľov a sadry vyrábajú pre seba a svojich známych čudesné gýče. Tento podtyp jaskyniara môžeme, žiaľ, stretnúť vo všetkých jaskyniarskych kruhoch.

Rovnako vzácnu odnožou sú tí, čo snoria a vyzvedajú, kto, kde a čo našiel, tajne zosnúvajú plán a myslia si, že ich nikto neodhalí, lezú do cudzej kapusty na plen. Bdelé oči a uši domácich jaskyniarov sú však vo vlastnom rajóne v strehu, previnilcov obyčajne pristihnú a vyženú.

Do tejto pestrej spoločnosti patria aj naše ženy, pôsobiace v jaskyniarskych kruhoch. Drsné pomery v útrobach matičky zeme nie sú pre ne stvorené. Poznáme však niekoľko žien, ktoré navzdory všetkému z času na čas zahanbia aj chlapov. Nepovedali by ste, že ich nežné ruky a štihle nohy sa dokážu rovnako schopne ako mužské popasovať s hlinou, kamením alebo lanom v jaskyni. Možno práve tá pestovaná žena alebo upísaná úradníčka, ktorú stretávate alebo s ňou pracujete, patrí do rodiny jaskyniarov a vy neviete o jej nevšednej záľube. Patrí jej obdiv.

Kde môžete zazrieť niektorých z pestrej spoločnosti jaskyniarov, ak nie v prírode, v lese. Určite sú aj medzi vami, v meste, továrni, úrade, ale tam ich nespoznáte, sú ako iní. Ak stretnete v krasovej oblasti jedného alebo niekoľkých zamazaných ľudí v prilbách s lampami a ak na okolí nie je baňa alebo kameňolom, sú to jaskyniari. Takéto stretnutie býva však vzácné. Skôr sa môžete s nimi stretnúť v ich jaskyni, kde sa lopotia, a tam ich poznať, akí sú. Ak prejavíte záujem a odvahu, radi vás vtiahnu, možno so škodoradosťou, do „svojej“ diery. Ale nemyslite si, že hneď spoznáte, kam ich zaradiť. V každom prípade sú oddaní svojmu koničku, svojej láske – jaskyniarstvu a jaskyniam.

Správa o činnosti Slovenskej speleologickej spoločnosti v roku 2005

Bohuslav Kortman, predseda SSS

ČINNOSŤ RIADIACICH, VÝKON- NÝCH A KONTROLNÝCH ORGÁNOV SSS

Zasadnutie predsedníctva SSS sa uskutočnilo 8. 4. vo Svite, výbor za účasti členov kontrolnej komisie rokoval 11. 3., 20. 5. a 21. 10. v Liptovskom Mikuláši. Predsedníctvo schválilo za člena výboru M. Terraya (namiesto G. Lešínskeho, ktorý sa r. 2004 vzdal funkcie), prijalo do SSS dve nové skupiny (Aragonit a Sekciu jaskynného potápania) a odsúhlasilo zvýšenie členského príspevku na r. 2006. Začala sa výmena členských preukazov za nové s aktuálnym textom v slovenskom a anglickom jazyku.

Náplňou výborových schôdzí boli úlohy, ktorých plnením zaviazalo výbor predsedníctvo, ale aj dôležité otázky pôsobenia organizácie, jej organizačných zložiek a jednotlivých členov. Napriek pokračujúcim rokovaniam s poisťovňami sa stále nepodarilo uzavrieť novú zmluvu zaručujúcu za prijateľných finančných podmienok kolektívne, prípadne individuálne úrazové poistenie členov, ako to vyplýva z našich stanov. V súvislosti s udeľovaním výnimiek na speleologickú činnosť podľa zákona 543 Z. z. sa uskutočnili viaceré pracovné stretnutia so zástupcami niektorých krajských úradov životného prostredia, Správy slovenských jaskýň a správ chránených území. Ich výsledkom je predbežná dohoda, podľa ktorej by sa v budúcnosti mohli predkladať na príslušné krajské úrady spoločné žiadosti o výnimku na vykonávanie speleologického výskumu a prieskumu za oblastné skupiny a kluby SSS. Dohoda so Správou slovenských jaskýň sa realizovala najmä v oblasti speleologickej strážnej služby a inej kontrolnej činnosti v jaskyniach a krase, pri uzatváraní vchodov a údržbe uzáverov jaskýň. Postupne sa ju darí naplňovať v ďalších okruhoch vzájomnej spolupráce pri ochrane a praktickej starostlivosti o jaskyne (výskumná, dokumentačná a edičná činnosť, environmentálna výchova, účasť na odborných podujatiach), čo platí aj o dopĺňaní centrálnej evidencie jaskýň a inej spolupráci vyplývajúcej zo zmluvy so Slovenským múzeom ochrany prírody a jaskyniarstva.

Výbor sa zaoberal vydávaním Spravodaja SSS po odstúpení výkonného redaktora Z. Hochmutha a prevádzkovaním vlastnej internetovej stránky. Na programe zasadnutí výboru boli aj príprava a hodnotenie centrálnych podujatí - zasadnutia predsedníctva, Speleomitingu vo Svite, jaskyniarskeho týždňa v Belianskych Tatrách, ako aj účasť SSS na 14. kongrese Medzinárodnej speleologickej únie (UIS) v Grécku

vrátane spoločného stánku s ČSS a vydania špeciálneho čísla Spravodaja v angličtine. SSS mala zastúpenie i na vedeckej konferencii Výskum, využívanie a ochrana jaskýň a seminári speleologickej strážnej služby v Demänovskej doline, na otvorení nového vstupného areálu Harmaneckej jaskyne, ako aj na ďalších jaskyniarskych podujatiach u nás i v zahraničí.

Vedenie spoločnosti sa pravidelne zaoberalo činnosťou sekretariátu SSS, venovalo sa hospodárskej a členskej agende. Zabezpečila sa opätovná registrácia SSS ako možného príjemcu 2 % dane z príjmu fyzických a právnických osôb za r. 2005; vlni nám daňové úrady poukázali 165 780 Sk, čo bolo o skoro 30 000 viac ako rok predtým, pričom tieto prostriedky sa popri členských príspevkoch vo výške 140 380 Sk (o 5 560 viac ako v r. 2004) stali hlavným zdrojom príjmov v našej organizácii. Najväčšie výdavky sa rovnako ako v r. 2004 týkali edičnej činnosti - 155 600 Sk (+ vyše 25 000), náklady na dohody dosiahli sumu 41 500 Sk (- 2 100) a na zriadenie a prevádzku webovej stránky 11 900 Sk.

Ku koncu roka 2005 sme evidovali 743 členov, z toho 25 nezaranených a 10 čestných členov. Počas roka sme prijali 41 nových členov; 1 člen zomrel, viacerí zanechali činnosť v SSS alebo ich predsedníctvo a základné organizačné zložky vylúčili. Oproti roku 2004 sa celkový počet členov SSS znížil o 12. Počet oblastných skupín a klubov sa zvýšil na 46.

ČINNOSŤ ORGANIZAČNÝCH ZLOŽIEK

ČINNOSŤ JASKYNIARSKYCH SKUPÍN A KLUBOV

Jaskyniarska skupina Adama Vallu

Členovia skupiny zorganizovali spolu 56 pracovných akcií v teréne, z ktorých vyhotovili 53 technických denníkov. Pracovali na lokalitách Malej Fatry.

V krivánskej časti to bola najmä Kryštálová jaskyňa v M. Rozsutci, ktorá sa prehlbovala a čistila a opravil sa aj jej uzáver. Za Kravarským v Jaskyni v Spodkoch vyčistili od sutiny komín, pri povrchovom prieskume našli pri Jaskyni na Prepadliskách otvor s prievanom. Otvorila sa nová sonda v jaskyni Medvedia 2. Účinnú pomoc tu poskytli jaskyniari z Varína.

V Lúčanskej Malej Fatre sa členovia skupiny zamerali na kras Turskej doliny, v ktorej preskúmali puklinovú priepastnú jaskyňu s hĺbkou asi 25 m, a hlavne vrchu Hoblík, kde pracovali v jaskyniach s pracovnými názvami H1 až H4. V jaskyni H1 urobili uzáver vchodu, v H2 objavili pokračovanie v dĺžke 61 m, menšie postupy sa dosiahli v novoobjavených jaskyniach H3 a H4.

Desať členov sa zúčastnilo na 46. jaskyniarskom týždni v Belianskych Tatrách. Dvaja členovia absolvovali školenie speleologickej strážnej služby v Demänovskej doline; pri kontrolnej činnosti sa sústredili na oblasť Rozsutcov (Kryštálová jaskyňa) a Vrátnej doliny (Medvedia 1 a 2, Jaskyňa nad vyvierackou), ale kontrolovali aj jaskyne v iných častiach Malej Fatry.

Pre Združenie turizmu Terchová vykonávali členovia skupiny práce na údržbe turistických chodníkov, výrobe a osadení drevených prístreškov, lavičiek a stolov popri turistických trasách v Národnom parku Malá Fatra.

Podľa správ J. Dávidíka, tajomníka JS, T. Pajtinu a J. Dubravaya spracoval B. Kortman

Jaskyniarska skupina Aragonit

Členovia skupiny zorganizovali za celý rok 41 pracovných a povrchových prieskumných akcií, z ktorých bolo vyhotovených 36 technických denníkov.

Niekoľko akcií sme venovali prácam v sondách Pyritová a Rozlámaná jaskyňa vo Vrátnej doline, dve akcie rekognoskácii terénu nad vyvierackou v Belskej doline a viacnásobným opakovaným meraniam nadmorskej výšky hlavného výveru Belskej vyvieracky od kontrolného výškového bodu ležiaceho v doline cca 1 km od vyvieracky. Meranie barometrickým výškomerom i odčítanie z máp spresnilo nadmorskú výšku hlavného výveru na 610 m, čím sa spresnila dvoma farbami pokusmi v rokoch 1986 (Š. Mucha, Š. Nereča, E. Piovarči) a 1988 (Z. Motyčka, F. Musil, E. Piovarči) dokázaná denivelácia v hydrologickom systéme Krivánska priepasť (1622 m n. m.) - Belská vyvieracka (610 m n. m.), a to na 1012 m.

Najviac pracovných akcií skupina odpracovala v Turskej doline, v jaskynke, na ktorú nás upozornil začiatkom roku náš člen Peter Kozoň. Jaskynka v gutensteinských vápencoch, do ktorej sa dalo sotva vplaziť, bola dlhá 9 m a zrejme dlhodobo slúžila ako liščí brloh. Pri prieskumných prácach sme v nej našli množstvo kostrových pozostatkov drobných cicavcov, jazvecov, lišok i srnčej zveri. Jaskyňa po explorač-

ných prácach dosiahla napokon dĺžku 42 m. Počas prieskumu sme zistili, že ide o starú zasedimentovanú výverovú jaskyňu v masíve Dedovho vrchu (859 m n. m.), ktorou vytekal zo svahu niekdajší aktívny vodný tok. Dedová jaskyňa (606 m n. m.) je fluvio-krasová inaktívna s výraznými stropnými korytami a hlavne zaujímavými perspektívami. Hlavná chodba je široká 3 až 6 m a hoci jej výšku pre sedimenty zatiaľ nepoznáme, predpokladáme, že je vysoká minimálne 2 m.

Koncom augusta sme na lokalite pod Dedovým vrchom zorganizovali trojdňový pracovný jaskyniarsky zraz, ktorého sa zúčastnili okrem šiestich domácich i 4 jaskyniari z OS Ružomberok, ktorí nám pomohli dokončiť prerážku sedimentmi k západnému vchodu, čím sa uľahčí budúci postup do masívu. (Jaskyňa má dva vchody - východný, z ktorého sa začali výkopové práce, a západný, pôvodne neprielezný.) Pracovný zraz zasponzoroval a guláš navaril Jozef Haráni.

Pri terénnom prieskume nad Dedovou jaskyňou sme lokalizovali hneď 12 nových jaskyniek (Abri s kominom 639 m n. m.; j. Ka, dĺžka 4 m, 635 m n. m.; j. DABRA, dĺžka 3 m, 635 m n. m.; Slepá diera dlhá 2 m, 636 m n. m.; Jaskyňa na rohu, 5 m, 635 m n. m.; Jaskyňa pod vyhlídkou, perspektívna, dlhá zatiaľ 5 m, 670 m n. m.; Siedma brána, dĺžka 5 m, 710 m n. m.; Jazvečia jaskyňa v Dedovom vrchu cca 3 m, 700 m n. m.; Jaskyňa nad mokrým kútom I dlhá 3 m, 687 m n. m.; Jaskyňa nad mokrým kútom II dlhá 5 m, 685 m n. m. a Jaskyňa v mokrom kúte 660 m n. m.). Lokalizovali sme i 7 jaskýň v Ementáli, ktoré zdokumentovala niekdajšia jaskyniarska skupina v Žiline pod vedením Slavomíra Chmelu.

Celkom sme teda len na juhozápadnom svahu Dedovho vrchu zatiaľ zaregistrovali 19 jaskýň a jaskyniek s veľmi výrazným rozsiahlym eróznym skrasovatením.

Počas roka dvaja členovia speleologickej strážnej služby vykonávali v oblasti Veľkej a Malej Fatry pravidelnú strážnu službu a koncom roka sa zúčastnili školenia strážcov v Demänovskej doline.

Medzi šiestich najaktívnejších v skupine patrili v roku 2005 hosť Marián Hill - 9 akcií, čakatelia Matúš Čičko od 7 mesiaca - 12 akcií a Martin Hulla od 7 mesiaca - 13 akcií, členovia Peter Kozoň - 21 akcií, Marián Piovarči - 23 akcií a E. Piovarči - 33 akcií. Ostatná časť členskej základne okrem Jozefa Harániho st. - 7 akcií, Zdena Puškáša - 6 akcií a Tomáša Hullu - 2 akcie ostala celkom pasívna.

Eduard Piovarči, predseda JS

Speleoklub Badizer Ardovo

Počas roka sa vykonával len povrchový prieskum Silickej planiny, nakoľko SK Badizer nemal platnú výnimku na speleologický výskum a prieskum od KÚ ŽP Košice; nepožiadal o ňu pre stagnáciu klubu rokoch 2004 a 2005. Z povrchových prieskumov nebol vyhotovený žiaden záznam, ktorý by slúžil ako podklad na ďalšiu činnosť.

Členovia speleoklubu si zvolili nový výbor a predsedu.

Alexander Skokan, predseda SK

Speleoklub Banská Bystrica

Speleoklub v r. 2005 vykonával túto speleologickú činnosť:

Harmanecký kras. Na lokalite Malý Šturec - vyvieracia Bielej vody sa po sondážnych prácach podarilo preniknúť do voľných priestorov (5/-4 m). Sondážne práce pokračovali aj v jaskyni v Nemeckých bánoch (5 akcií) a v dierach na Košiaroch (3 akcie, postup 6/-2 m). V Lastovičej jaskyni sa uskutočnil prieskum sedimentov a počas povrchovej akcie v Túfnej doline bol vyčistený turistický chodník.

Medzibrodský kras. V Sopotnickej doline sa počas 7 akcií pracovalo na ponoroch Sopotnice. Za účasti miestnych hasičov bol prečistený jeden ponor s cieľom zväčšenia výdatnosti vyvieracky v Medzibrode. Cez druhý ponor sa podarilo objaviť novú jaskyňu pomenovanú Večernica (objav cca 100 m).

Ponický kras. Tri akcie sa konali v ponore Zolnej, 20 akcií na lokalite Dolné Súkové (postup 10 /-7 m). V Ponickej jaskyni sa uskutočnila revízná akcia za účasti pracovníkov SSJ. Sonda v jej blízkosti bola vyčistená od mŕtvol zvierat neznámeho pôvodu.

Lehôtsky kras. V jaskyni Drienka sa uskutočnili 4 akcie, počas ktorých bol osadený nový uzáver jaskyne.

Dumberský vysokohorský kras. Všetky akcie (20) prebiehali v spolupráci so Speleoklubom Slovakia-Bystrá. Pracovalo sa v Eurotuneli a na skratke do novoobjavených priestorov na dne Jaskyne mŕtvych netopierov, ktorú nakoniec moravskí jaskyniari aj prekopali. V ponore P2 sa podarilo objaviť a zamerať 79 m nových priestorov. JMN má zameranú dĺžku 19 028 m.

Špania dolina. Na podnet starostky obce tu naši členovia vykonali prieskum a dokumentáciu šachty Ludovika a príľahlých priestorov.

Centrálne akcie: Speleomitingu sa zúčastnilo 7 členov, Jaskyniarskeho týždňa sa nezúčastnil nikto.

Ochrana jaskýň: V rámci strážnej služby sa uskutočnilo množstvo revízných akcií, počas ktorých našťastie nebol zistený žiadne závažnejšie zmeny a poškodenia jaskýň. Na jaskyni Drienka bol v spolupráci so SSJ vymenený uzáver. Vyčistila sa sonda do Ponickej jaskyne.

Vedeckovýskumná činnosť: Ako po minulých rokoch bola táto činnosť zameraná hlavne na spracovanie meračských a mapových podkladov. V spolupráci s anglickými, gréckymi, nemeckými a moravskými jaskyniarmi naďalej pokračoval vývoj informačného systému Therion na komplexné spracovanie mapovej dokumentácie a postupná digitalizácia máp jaskýň. V Čachtickej jaskyni bolo na podnet a za účasti Martina Sluku vykonané meranie a kreslenie máp priamo v počítači pod zemou.

Zhrnutie: v roku 2005 členovia SK BB zorganizovali 68 akcií, pričom objavili cca 200 m a zamerali 106 m nových jaskynných priestorov.

Stacho Mudrák, predseda SK

Speleo Bratislava

Ťažiskovým územím skupiny je Borinský kras v Malých Karpatoch, kde sme uskutočnili 66 akcií. Najviac sa dарило v jaskyni Veľké Prepadlé J-1, kde sme objavili 80 m nových priestorov.

Väčšiu časť z nich sme i zamerali. Domerali sme aj dosiaľ nezdokumentované odbočky na hlavnom ťahu, čím jaskyňa dosiahla dĺžku 1208 m. Veľa úsilia sme venovali rozširovaniu koncového zúženia na dne jaskyne Stará garda. Práce tu boli korunované úspechom v podobe objavu voľnej puklinovej 6 m hlbkej šachty a jaskyňa tak má súčasnú hĺbku 96 m.

Významný objav predstavuje Ananásová jaskyňa. Túto novú jaskyňu sme našli pri hľadaní strategicky dôležitých ponorov v bočnom údolí pod jaskyňou Gitara. Z pôvodných 3 m sme ju predĺžili na 12 m, pričom sa ukázal prievan. Ďalším úspešným pracoviskom bola Majkova jaskyňa. Podarilo sa nám nájsť pokračovanie na dne a prešli sme do nových závalových chodieb v odhadovanej dĺžke 30 m. Pracovali sme aj v Zbojnickej jaskyni, avšak bez výrazného postupu. Realizovali sme dlhšie plánovanú výstavbu vchodu a osadenie uzáveru v Jubilejnej jaskyni. Postupne sme rozšírili vchod, odstránili labilné a prekážajúce bloky, umiestnili a zafixovali betónové skruže, vytvorili portál

zo železobetónu a namontovali antikorové dvere do oceľového rámu. Činnosť finančne zabezpečila Správa slovenských jaskýň. Zdokumentovali sme prekvapivo nájdenú starú baňu na bridlicu v centre obce Marianka.

Vo Vysokých a Belianskych Tatrách sme pracovali na viacerých lokalitách. V Jaskyni verných sme postúpili o 2 m v chodbe Košický poklad. Pokúšali sme sa tu dostať ďalej aj v dvoch strmo stúpajúcich závalových chodbách s prievanom; v jednej sme pokračili minimálne, v druhej 6 m. Čiastkový postup sme zaznamenali vo Veternej jaskyni. Rozširovali sme úžiny v jaskyni Padnuté sánky. V Belianskych Tatrách sme v jaskyni Nová éra postúpili v meandri Volanie ďalej o ďalšie 2 m. Povrchový prieskum v masíve Nového neprinesol nový objav. Spolu sme v Tatrách realizovali 14 akcií.

Tradične sme sa zúčastňovali spoločných pracovných akcií v územi spriatelených susedných skupín OS Plavecké Podhradie a OS Horné Orešany. Dvaja členovia Spelea Bratislava sa zúčastnili úspešnej expedície Sibír 2005. Najvýznamnejšou udalosťou v živote skupiny je zakúpenie chatky do vlastníctva našej organizácie a jej vklad do katastra nehnuteľností. Udržiavame internetovú stránku skupiny, realizujeme speleologickú strážnu službu a podieľame sa na monitoringu výskytu netopierov.

Peter Magdolen, predseda klubu

Oblasťná skupina Brezno

Členovia skupiny pracovali v prevažnej miere na speleodokumentácii Bystrianskej jaskyne - vyhotovenie kompletnej mapovej dokumentácie + popis a fotodokumentácia existujúcich, ako aj nových priestorov. Táto činnosť nám zabrala väčšinu času pri kompletnom nasadení všetkých (6) aktívnych členov, ale výsledok bol priaznivý: zamerali sme 2650 m a predpoklady sú na 4000 m. Pokračovali sme v natáčaní dokumentárneho filmu o Bystrianskom závrtre, ktorý bol prezentovaný na Speleomitingu vo Svite. Sporadicky sme pracovali v sondách U diery (Jaskyňa v ponore). V Jasení sme pracovali v sonde nad Lomnistou; ide o perspektívnu lokalitu s intenzívnym prievanom. V Hrončianskom krase sa pracovalo v sonde nad chatkami (10 m).

V rámci speleologickej strážnej služby sme monitorovali uzávery Hrončianskej jaskyne, Líščej jaskyne, jaskyne Pieskového potoka, U Diery, Jaskyňa v ponore (dolná U diera), Stará Bystrá, Bystriansky závrt a stav jaskýň Márnikova, Hrebeňová jaskyňa

a jaskyňa v kameňolome Potôčky. Na spomínaných akciách sme zaevidovali poškodenie uzáverov Líščej jaskyne a jaskyne U Diery s následným riešením na policii. Na uvedených jaskyniach sme inštalovali informačné tabule. V zimných mesiacoch sme s pracovníkmi správy NAPANT-u vykonali zimné sčítanie netopierov.

Na pracovných akciách v rámci spolupráce s miestnymi jaskyniarimi sme sa zúčastnili na jednej dvojdnovej akcii v Suchých doloch, kde sa následne objavila malá ponorná jaskyňa. V spolupráci s Bystričanmi sme pomohli pri rozširovaní úzkych vstupných plazičiek v novoobjavenej jaskyni Večernica v Sopotnickej doline. Povrchové akcie sa uskutočnili na Horehroni.

Štyria členovia sa zúčastnili na Speleomitingu vo Svite, traja členovia na seminári speleologickej strážnej služby v Demänovskej doline.

Matúš Matejka, tajomník OS

**Speleoklub
Cassovia**

Povrchový
prieskum sme vykonávali na Jasovskej planine, Pipitke a Dreveníku.

Na Jasovskej planine bolo nájdené pracovisko neznámeho jaskyniara - zamrežovaná jaskyňa s neznámou dĺžkou. Objavili sme novú priepasť na južnom svahu planiny s pracovným názvom Anjelská priepasť (-6 m).

Na Pipitke v doline Železná brána sa objavila a zdokumentovala Zelená jaskyňa (8 m).

Pri prieskume Dreveníka zameranom na lokalizovanie známych jaskýň do mapy 1:10 000 a fotodokumentáciu sa podarilo nájsť 11 nových lokalít.

Prieskum v jaskyniach

Pokračovali sme vo výkopových prácach v sonde pod Červeným kominom na konci Drienovskej jaskyne, ako aj v otváraní Košiarskeho ponoru na Jasovskej planine.

Po jarnom pozorovaní Vyvieracky pod Čertovým mostom sme rozšírili výkop v prameni. Pre riziko zrútenia stien a stropu sme na pracovisku zabetónovali steny aj strop vstupného 2,5 m úseku (cca 400 prac. hodín). Vo vyvieracke sme postúpili do vzdialenosti 5,5 m. Zároveň sme opätovne otvorili zasypávaný vchod neďalekej Gustovej jaskyne.

V Temnej jaskyni pod Spišským hradom sme robili sondáž v koncovom závrtre s postupom 3 m. Pomáhali sme pri nakrúcaní filmového šotu z jaskyne pre TV JOJ.

Pokračovali sme v mapovaní Vianočnej priepasti, dĺžka zameraných priestorov je zatiaľ 108 m.

Pod dozorom archeológa M. Sojáka z AÚ SAV Spišská Nová Ves sme uskutočnili záchranný archeologický prieskum Jasovskej jaskyne, Tomášovej diery, Hatinskej jaskyne 1 a 2, Moldavskej jaskyne, Kostrovej jaskyne a jaskyne Strecha na Dreveníku. Výpomáhali sme na pracovných akciách SK Drienka.

Ochrana jaskýň

Členovia stráže prírody vykonávali kontrolu uzáverov jaskýň a stavu mnohých lokalít. Po vandalskom zničení uzáveru suchého vchodu do Drienovskej jaskyne sme vyrobili a nainštalovali nový. Taktiež sme opravili poškodený uzáver Jasovskej jaskyne – Okno.

Exkurzná činnosť

Okrem expedície Padiš-Vrasoia v Rumunsku sme sa zúčastnili na celonárodnom rumunskom speleologickom kongrese v Rosia s foto- a videoprezentáciou klubu.

Jozef Thuróczy, predseda klubu

Oblasťná skupina Čachtice

Členovia skupiny svoju praktickú činnosť realizovali hlavne na lokalitách Landrovec, Čachtická jaskyňa, Beckovská jaskyňa, Jesenského duby 3 a Sonda nad Megerom.

V Čachtickej jaskyni sa zamerali na objavovanie nových priestorov a možného postupu cez zával. Pre obťažnosť pohybu v jaskyni boli za pomoci členov Pavla Marka, Lubomíra Vinceho a Martina Macha zhotovené rebríky ocelevej konštrukcie a následne osadené v jaskyni. V decembri sa vykonala oprava hlavného uzáveru jaskynného vchodu, ktorý bol mierne poškodený činnosťou iných záujmových skupín.

Na lokalite Landrovec členovia skupiny pod vedením P. Pospíšila pokračovali v prekopávaní závalu na konci Starej chodby. Postup im sťažuje vyťažený materiál, ktorý treba najprv presunúť pod uzáver jaskyne a potom ho dostať na povrch.

Sonda Jesenského duby 3 sa ukázala v tomto roku ako perspektívna na postup a objavenie nových priestorov. Pre jemný a zväčša suchý materiál, ktorý tvorí väčšiu časť sondy, bolo potrebné budovať výstuhu sondy a postupne zaistovať každý jeden meter oceľovými a lešenárskymi rúrkami. Koniec sondy vypĺňajú z väčšej časti malé, vodou opracované bloky kameňov a je cítiť výrazný prievan. S príchodom zimy sa práce prerušili.

V lokalite Čachtická planina sa pod vedením člena skupiny Ing. Poláčka vykonávalo polohové a výškové meranie priestoru medzi sondou Štepnica a vchodom do Čachtickej jaskyne. Gravimetrickým meraním, ktoré po zložitých a presných prípravách následne

vykonali pracovníci Katedry geodetických základov Stavebnej fakulty STU Bratislava a Univerzity Komenského Bratislava, sa získa presná – digitálna mapa terénu nad Čachtickou jaskyňou s okolím.

Na ostatných lokalitách sa členovia skupiny zaoberali prieskumnými, mapovacími a výkopovými prácami. Svoju aktivitu venovali aj zaškoleniu a oboznámeniu nových záujemcov a dúfame, že aj budúcich členov skupiny, s našim krasovým územím a lokalitami.

Ján Pažitný, tajomník OS

Speleoklub Červené vrchy

V Červených vrchoch sme pokračovali v prácach v závale na dne Novej Kresanice, v letných a jesenných mesiacoch sme pracovali vo Vyšnej Kresanici a v KR11 a objavili asi 100 m nových chodieb.

V Demänovskej medvedej jaskyni sme sondovali v dvoch chodbách ukončených závalmi a postúpili spolu asi 40 m, niektoré úzke miesta sme rozšírili, vystrojili rebríkom a lanovým traverzom, a tak jaskyňu pohodlne sprístupnili; pomáhali sme pri jej domeraní. Na jeseň sme jaskyňu uzavreli.

V jaskyni Okno sme spolu s jaskyniarmi z klubu Demänovská Dolina boli pri objave nových jaskynných priestorov, spolu asi 1,6 km chodieb, pomáhali sme pri meraní. V Gombitových chodbách v Jaskyni slobody sme lezením objavili 160 m nových jaskynných priestorov a pomáhali sme pri zameraní. Uskutočnili sme 2 akcie v Medvedej jaskyni pod Sinou.

Na začiatku roka sme uskutočnili dve výpravy do jaskyne Velika klisura a postúpili na viacerých miestach (1 – 2 km), ale pre nekvalitnú mapu (nestabilizované body) sme tieto objavy nezamerali.

Na jeseň sme počas 2-týždňovej výpravy do pohoria Jakupica ležiaceho v Macedónsku pokračovali v prieskume Solúnskej jamy (-274 m) a ďalších jaskýň a priepastí. Okrem prieskumu sme sa oboznámili s ďalšími prírodnými pozoruhodnosťami tohto rozsiahleho pohoria. Nadviazali sme dobré vzťahy s domácimi jaskyniarmi, ktoré budú, dúfam, osožné počas ďalších spoločných expedícií.

Na akciách sa najviac zúčastňovali: Staník, Vaňek, Očkaik, Szunyog, Psotka, Šmoll.

Ján Šmoll, predseda klubu

Jaskyniarsky klub Demänovská dolina

V Demänovskej doline sa od roku 1999 v jesennom a zimnom období pravidelne intenzívne pracuje na prieskume Pustej jaskyne. Po vyčerpaní všetkých jednoduchších možností prieskumu sa naša činnosť v októbri premiestnila do oblasti Zazernej chodby. Prekonaním zasintrovanej úžiny na konci Zazernej chodby sa podarilo objaviť nádherný Slimačí dóm a na následných akciách Chodbu radosti s dĺžkou 500 m. Po objavnej eufórii boli priestory zdokumentované a ďalšia činnosť zameraná na prekonanie kolmej úžiny smerujúcej do oblasti za Žikešov dóm. Koncom novembra došlo k zaplaveniu Klausovho sifónu a tým i k definitívnemu ukončeniu prieskumu Pustej.

V období zaplavenia sifónu sa uskutočnili tri rádiotesty medzi Jaskyňou mieru a jaskyňou Okno so zámerom lepšie spoznať ich vzájomnú súvislosť. 12 sondážnych akcií uskutočnených na ventarole v Machnatej dolinke s odskúšaním použitia priemyselnej televízie viedlo k postupu na hranu kolmej neprieleznej pukliny, ktorá má pravdepodobne súvis s koncovou puklinou Chodby radosti v Pustej.

Jaskyniari sústredení okolo L. Holíka pracovali na lokalitách Vyvieračka pod cestou, Vysoká na Ostredku, v Jaskyni č. 27 a v Štefanovej jaskyni, kde dosiahli čiastkové postupy. Vďaka priaznivým klimatickým pomerom sa koncom roku vydaril prienik za sifón v Brichtovej sieni a objavilo sa 500 m nových priestorov smerujúcich na JZ.

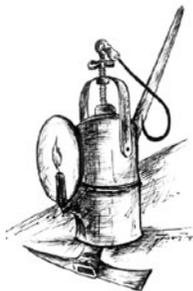
Celkovo v roku 2005 členovia klubu uskutočnili 48 akcií v Demänovskom jaskynnóm systéme, pri ktorých sa podarilo priamo objaviť 1000 metrov nových chodieb a v spolupráci s SK Nicolaus a Červené vrchy sa podieľať na objave a dokumentácii 2,5 km dlhej jaskyne Okno.

Výsledky prieskumu od mája 2005 aktuálne prezentovali na svojej webovej stránke www.speleodd.sk

Ján Dzúr, predseda klubu

Speleo-Detva

V roku 2005 sme sa zúčastnili na 26 akciách, z toho 23 sme odpracovali na Krakovej holi. Pri prieskume jaskýň nám pomáhali jaskyniari z klubov: Demänovská Dolina, Minotaurus, Nicolaus,

Speleo Bratislava, Strážovské vrchy a Tisovec. Všetkým patrí moja vďaka.

Jaskyňa snečného lúča. Hneď zjari sme spravili kolorimetrický pokus. Do potôčika na dne jaskyne sme vliali 1,2 l fluoresceínu a striehli v SHJ aj na povrchu, kde farebná voda vytečie. Zelená voda sa objavila v SHJ – časť Večná robota v najsilnejšom prítoku riečky Krakovky v hĺbke -312 m. Prekonala prevýšenie 337 m, a my sme tak dokázali hydrologickú súvislosť medzi oboma jaskyňami.

SHJ - Večná robota. Po objavení zelenej vody vo Večnej robote sme začali s intenzívnym prieskumom a prebíjaním sa závalom nad prítokom, ktorý sme pomenovali Slniečna cesta. Prekonali sme 2 husté závaly v celkovej dĺžke 45 m a niekoľko menších závalov, asi 8 m. Na konci Slniečnej cesty (jej zameraná dĺžka je 165 m s prevýšením 50 m) sme narazili na ďalší hustý Zával III, ktorým sme zatiaľ postúpili len asi 12 m. Slniečna cesta smeruje na ZZS, ešte neprekonal dno Čiernej dolinky.

Ďalším pracoviskom vo Večnej robote boli priestory nad Petrovou túžbou. V stúpajúcej vetve „S“ nad Jarovou cestou sme doliezli s pomocou duralového stĺpa komín Jazerná studňa (22 m) a priepasť Crnolušky (23 m). Nad Crnoluškami sme objavili asi 30 m dlhý Meander dvojčiek so vzdušným koncovým závalom. Vetva „S“ smeruje priamo na J k povrchu pod Čiernu dolinku.

Vo Večnej robote sme sa venovali aj prácam na urýchľovanie zostupu a výstupu jaskyňou. Zhotovili sme a nainštalovali 5 fixných rebrikov celkovej dĺžky 52 m (Jarova cesta 16 m, nad Sprchovacím kútom 5 m, Olovko 12 m, Pod Pusinkou 11 m a Kaňon 8 m).

SHJ - Starý hrad. V Krkvanici za Poslednou možnosťou na dne jaskyne sme pokračovali v rozširovaní a sprístupňovaní tesných miest pred koncovou úžinou. Celková dĺžka SHJ vzrástla na 7534 m zameraných priestorov.

Mrazivá diera. Niekoľko akcií sme venovali výkopovým prácam na dne sondy, posledný úsek sme čiastočne zadrevili, ale zatiaľ sme nikam nepostúpili. Na zimu sme vchod do Mrazivej diery upchali.

Jaskyňa v Amfiteátri. V tejto krátkej fluviokrasovej chodbe začal Ondro Ratkovský s hĺbením sondy v pieskových sedimentoch. Zakopal sa asi 5 m s prevýšením 3 m. Zdá sa, že v jaskynke je slabá cirkulácia vzduchu, v zime je chodba zaľadnená.

Členovia nášho klubu sa zúčastnili JT, akcie v jaskyni Okno v Demänovskej doline a Marianka Jagerčíková bola účastníčkou výpravy do Kosova, do jaskyne Velika klisura.

Výsledky svojej činnosti sme publikovali v Spravodaji a o svojej práci pravidelne informujeme širokú jaskyniarsku verejnosť na webových speleologických

stránkach. Takmer z každej akcie robíme podrobnú fotodokumentáciu.

Elena Hipmanová, predsedníčka klubu

Oblasťná skupina Dolné Orešany

Členovia skupiny v tomto roku vykonali 39 pracovných akcií zameraných predovšetkým na sondážne práce.

Ťažiskovou lokalitou sa už od jar-
ných mesiacov stala Orešanská sonda, kde sme uskutočnili 25 pracovných akcií. Naša snaha bola korunovaná úspechom, keď 15. septembra sme objavili prvých cca 25 m jaskyne. Keďže ide o perspektívnu lokalitu, budeme v jaskyni pracovať aj naďalej. Za pomoci pamätníkov sa nám podarilo opäť lokalizovať jaskyne Pec - Stará bohatá a jaskyňu Vápenice. Pár akcií sme venovali jaskyni na Konskej hlave, no bez väčších úspechov.

V súvislosti s prieskumnou činnosťou ďakujeme členom OS Plavecké Podhradie a Speleo Bratislava, ktorí nám počas roka pomohli na našich lokalitách. Naopak my sme pomohli OS Plavecké Podhradie pri prieskumných prácach na lokalite Ofrflané a zúčastnili sme sa stretnutia malokarpatských jaskyniarov v Plaveckom Podhradí. Prijali sme takisto pozvanie skupiny Speleo Bratislava na akciu v Košariskách koncom roka. Na pozvanie Petra Holúbka sme pomohli v Pustej jaskyni s mapovaním a podarilo sa nám za spoluúčasti miestnych jaskyniarov objaviť nové priestory v jaskyni Okno.

Počas roka sme vyčistili jaskyňu Malá skala, Mesačné jaskyne a uzatvorili sme Havranickú jaskyňu. Na problém Trstínskej vodnej priepasti sme upozornili kompetentné inštitúcie a zúčastňovali sme sa na rokovaniach. Niekedy v polovici roka som bol prizvaný na prieskum katakomb pri Štúrove; katakomby dlhé niekoľko kilometrov sú z obdobia tureckých nájzdov a 2. svetovej vojny. Keďže o nich nie je žiadna evidencia, možno sa raz nájde človek, ktorý by vykonal v chodbách serióznejší prieskum.

V rámci speleologickej strážnej služby bolo zaslaných SSJ 20 hlásení. Zúčastnili sme sa školenia speleologickej strážnej služby v Demänovskej doline a školenia stráže prírody na Správe CHKO Malé Karpaty v Trnave.

Za obetavú prácu a účasť na väčšine akcií patrí pochvala v tomto roku Martinovi Kočkovskému, Petrovi Halenárovi a Matejovi Zvonárovi.

Alexander Lačný, tajomník OS

Speleoklub Drienka Košice

Aktívne pracovalo všetkých 7 členov klubu a 1 čaka-
teľ. Na planinách Slovenského krasu uskutočnili množstvo povrchových akcií, najmä na Silickej planine, kde v zimnom období našli zopár excelentných výduchov. Zo 192 akcií vyhotovili 61 technických denníkov.

Na *Dolnom vrchu* prolongovali lokality v oblasti M.J.V., Vyv. Sv. Andróda a Skalnatú priepasť. V priepasti Stodoliská dosiahli vo veľmi peknom profile hĺbku 4 m. Pokračovalo náročné rozširovanie nepriehľadnej pukliny na dne priepasti Zabudnutá (-8 m). SSJ pomohli pri výskume Obrej priepasti (zostup, fotodokumentácia). Spolu zo ZO ČSS Barrandien sa zúčastnili expedícií na planine Alsó-hegy (prolongácia Valašskej a Abovskej sondy) a na Dolnom vrchu.

Na *Silickej planine* sa zamerali na vyhľadávanie speleologických objektov a ich dokumentáciu. V Klen-Szalayovej jaskyni medzi závalom vyzbierali osteologické artefakty zatiaľ neznámeho veku. V Čikiho diere sa podarilo po 20-tich rokoch prekonať extrémnu vstupnú úžinu, ďalšie práce budú nevyhnutné. V JV i J časti planiny okrem povrchového vykonali i pomerne rozsiahly podzemný prieskum a speleologické mapovanie. V Hradnej vyvieracke v spolupráci so Speleoklubom Šariš a Speleo Rožňava, ako i ZO ČSS Tartaros postúpili až za „studňu“. Vysoká hladina vody znemožnila ďalší prieskum, ale jaskyňu zamerali. Viacerým ponorovým oblastiam venovali veľa pozornosti a podrobne skúmali aj ich okolie. Prolongáciou perspektívnych miest objavili 5 nových jaskýň s celkovou dĺžkou 300 m. Taktiež sondaovali vo viacerých zaujímavých situovaných menších priepastiach. Staršie lokality opätovne prehodnocovali (z hľadiska genézy a možnosti ďalšej prolongácie) a na niektorých i pracovali. Začali práce na sonde Malá Haniska a na jednej akcii spriechodnili jaskyňu Moragama. Jednu akciu uskutočnili v Majkovej jaskyni. Po 50-tich rokoch znovuotvorili jednu sondu J. Majku, kde po ňom našli staré pracovné náradie (bude uložené v SMOPaJ). Zúčastnili sa čistenia Zdvojenej priepasti od chemikálií a iného odpadu.

Na *Jasovskej planine* prolongovali Košiarisky ponor do -5 m a venovali sa revízií skôr nájdených lokalít. Zamerali lokalitu Buková 30 (Umrleov dych).

Na Hornom vrchu skúmali povrch prevažne východnej časti planiny a jej svahy. Preskúmaný bol Lipovnický veľký zombor, ktorý zároveň vyčistili od odpadkov a sfotodokumentovali. Prolongovali tri sondy, z toho

2 úspešne. Celková dĺžka objavov cca 250 m, v jednej z nich dosiahli hĺbku cca 110 m. Pri povrchovom prieskume našli 2 zatiaľ nikde nespomínané priepasti. Zamerali, zdokumentovali a prolongovali jaskyňu v Kapcovej skale. Čo sa týka antropologických nálezov, iniciovali antropologický a súdnolekársky posudok.

V spolupráci so Z. Jergom (SK Minotaurus) a S. Mátém na *Koniarskej planine* v oblasti Skalického polja pokračovali v prieskumno-sondovacích prácach. V sonde nad Päfročnicou postúpili výkopom 9 m v závale, čím dosiahla dĺžku 24 m. Do Výverovej jaskyne bol uskutočnený ďalší prienik so zámerom vyčerať koncový sifón, čo sa však nepodarilo.

Na *Plešiveckej planine* rozšírením úžiny v komíne objavili tretie dno Jelenej priepasti. Viacero akcií uskutočnili vo svahoch v oblasti Železných vrát a nad Vidovou, kde zaregistrovali nové lokality: Jaskyňa teplej strány (PP231) a ÚHUL (PP232) s historickými nápismi. Uskutočnili jednu akciu do Hmlistého závrhu (spolu s SK Nicolaus - Moravská sekcia) a rekognoskovali okolie.

Na *Muránskej planine* skúmali Ladzianskeho jaskyňu a Homofu. Prekopaním záveru lokality Hronský paleoponor prenikli do pekne vyzdobenej sienky, jaskyňu v celkovej dĺžke 32 m zamerali. Počas povrchových akcií objavili a zdokumentovali 7 nových jaskýň s dĺžkami od 3 do 27 m. Zamerali Jaskyňu Semafor (19 m).

V *Čiernej hore* preskúmali a zamerali Hradnú jaskyňu.

V *Slovenskom raji* skúmali Jaskyňu v Skale a Jazernú štrbinu. Vo svahu planiny Pelc objavili neznámu 7 m hlbokú priepasť.

Navštívili kras planiny Padiš v Rumunsku.

Odprednášali 4 prednášky na ZŠ a SŠ, publikovali v Spravodaji SSS a Sintri. Navštívili hrob Jána Majku v Dolnej Strede a poklonili sa jeho pamiatke. Okrem vyššie uvedených spolupracovali aj s SK Cassovia a českými jaskyniarskymi skupinami Tartaros, Barrandien i jednotlivcami. Na klubových i muzeálnych akciách sa významne podieľal J. Hetesi zo Speleo Rožňava. Spolupracovali pri organizácii premietania starých jaskyniarskych filmov v Košiciach.

Pravidelne aktualizujú vlastnú internetovú stránku (www.drienka.host.sk).

Gabriel Lešínský, Tibor Máté, Martin Horčík

Jaskyniarsky klub Dubnica nad Váhom

Činnosť JK sa ako vždy sústredila na

oblasť Mojtínskeho krasu. Spolu s akciami speleologickej strážnej služby bolo odpracovaných 46 akcií.

Začiatkom roka sme sa pustili do prítokového sifónu v Jaskyni na Rúbani, no po niekoľkých akciách sme sa rozhodli rozšíriť všetky úzke partie jaskyne pre jej lepšiu priechodnosť. Táto činnosť nás v tejto jaskyni zamestnala na zvyšok roku.

Povrchový prieskum sa uskutočnil na kopci Hradište, Gabrišské vrchy, Vápeč.

Otvorili sme dve nové jaskyne, U Staňov a Na Grúňoch. Zdokumentovali sa jaskyne Peklo vo Vršateckom krase a J. v Hlučej v Hlučej doline pri Mojtíne. Výkopové práce sa robili aj v jaskyniach Komín, Strieľaná skala, Poschodová, Malá. Monitoring netopierov sa vykonával po menších jaskyniach v celých Strážovských vrchoch.

Niekoľko členov sa zúčastnilo na akciách v Pružinskej Dúpnej jaskyni a Kortmanke (Strážovské vrchy), Džimovej spásy (Považský Inovec) a Mesačnom tieni (Vysoké Tatry).

Na oprave základne klubu v obci Mojtín sme odpracovali viac ako 150 hodín.

Peter Medzihradský, predseda JK

Jaskyniarsky klub Handľová

Činnosť klubu pozostávala z povrchových, kontrolných akcií a speleologickej strážnej služby.

V Sklenianskom krase počas kontrol vchodov jaskýň sa v jaskyni Na Lazoch (Egrešovka) zistil a následne odstránil odpad vo forme igelitových vriec s vnútornosťami zvierat, kontrolovali sa aj jaskyne Volova zadná a Tepličky.

Viacerí členovia sa podieľali na speleologických akciách a na speleologickej strážnej službe na lokalitách Vestenickej medvedia jaskyňa, Brložná jaskyňa, j. v Strednej doline, jaskyňa Chotoma, sondovalo sa i v jaskyni Močelník. Odpadky sa odstraňovali z Prepoštskej jaskyne a z okolia Vestenickej medvedej jaskyne. Povrchové prieskumné akcie sa uskutočnili na vrchu Drieňov, v Hlbokej doline a v Rokošskom krase, kde sa urobil aj prieskum jaskýň v Červenej doline.

V spolupráci s SSJ sa vykonala akcia na zameranie jaskynných vchodov prístrojom GPS, spolupracovalo sa pri monitoringu netopierov. Z akcií bolo vyhotovených 41 technických denníkov.

Peter Strečanský, predseda JK

Členovia SCHV pracovali na svojich tradičných lokalitách v Chočských vrchoch a Nízkych Tatrách.

Na jar sme navštívili Jaskyňu pod Liptovským Starhradom č. 1, kde sme sondaovali v Hlavnej sienke. V Jaskyni chladných očí sme pracovali na vynášani sutiny zo Šušťavej sienky; padajúcu sutinu sme zabezpečili výdrevou. V Ludrovskej jaskyni v tiesňave Hučiaky sme pracovali v Lúžňanskej chodbe na vynášani sedimentov do Hlavnej siene. Na dvojďňovej akcii sme od portálu Ludrovskej jaskyne zostrojili 30 m dlhý traverz na druhú stranu kaňona Hučiaky, ktorý Jano Tholt zaznamenal na videofilm. Potom filmoval aj samotnú Ludrovskú jaskyňu.

Najviac akcií bolo odpracovaných v jaskyni O-3 v Prosieckej doline, kde sme prehľbovali sondu Prievan zdola na konci jaskyne, kde bol postup 1,5 m. Za pomoci jaskyniarov z SK Malá Fatra sme vynášali sedimenty zo Sienky kopáčov, spolu s jaskyniarmi z OS Inovec sme sondaovali v Jóbovskom prepadlisku. V spolupráci s OS Slovakia-Bystrá sme filmovali v JMN objavy z minulého roku: Ludrovský a Chočský dóm a Zrkadlový háj. V ponore P-2 sme sa prekopali do Sienky s veľkým „žuliakom“.

Juraj Szunyog, predseda speleoklubu

Oblastná skupina Inovec

Pri zimnom prieskume Dobrovodského krasu boli v masive Vrátného (576 m) lokalizované v snehu dva výduchy. V jednom z nich sa neskôr podarilo I. Demovičovi objaviť vstupný otvor 10 m hlbkej priepasti (Jaskyňa pod Vrátnom), ktorá bola preskúmaná za spoluúčasti členov Trenčianskeho speleoklubu. Ťažbou upchávky zo dna priepasti pomocou dvoch lanoviek sme dosiahli postup o 1 m, kde vidno čiastočne voľné pokračovanie do hĺbky.

Počas intenzívneho jarného topenia snehu boli počas troch dní pozorované ponorové závrty pod východnými svahmi Klenovej, pričom sa sledovala následná aktivizácia štyroch povodňových výverov.

V Jaskyni pod Holým kameňom sa vo februári uskutočnil pokus s dymovnicou vo vstupnej priepasti, s negatívnym výsledkom. Pre slabú intenzitu nasávania studeného vzduchu sa nepodarilo zistiť jeho smerovanie v nižších partiách jaskyne.

Tri akcie smerovali do jaskyne HV-1 v masive Hrabutného vrchu. Tu sme betónom stabilizovali bočnú závalovú stenu v 5 m hlbkej sonde, vykopanej v najnižšom mieste Soninej siene. V sonde sme po spevnení závalu postúpili zatiaľ iba o 0,5 m hlbšie a prenikli do tesnej horizontálnej kaverny bez prievanu.

V jaskyni SS-1 vo vrcholovej časti Salašiek (Čachtický kras), ktorú sme objavili v mieste zimného výduchu v roku 2004, sme v spolupráci s Trenčianskym SK prehĺbili vstupnú šachtu o 3 m a postúpili do tesnej dutiny puklinového charakteru bez možnosti pokračovania. V nízkej horizontálnej plazivke smerujúcej na JZ sme po 5 m prenikli do blokového závalu, v ktorom sa stráca prúdenie vzduchu. Dosiahnutá hĺbka jaskyne je 10 m.

Kontrolná akcia spojená s exkurziou pre členov Trenčianskeho SK sa uskutočnila do Mačacej jaskyne, kde sme zistili nutnosť výmeny dreveného poklopu.

Celkove bolo za r. 2005 objavených 18 m nových priestorov, zameraných 14 m.

Vzhľadom na nízku aktivitu málopočetnej členskej základe sa väčšinu pracovných akcií dalo zabezpečiť predovšetkým vďaka spolupráci s Trenčianskym speleoklubom. Okrem toho sa členovia OS zúčastnili na viacerých akciách iných skupín a klubov: boli to akcie Trenčianskeho SK na Rumpálovom závrte, povrchové zimné prieskumy v Slatinskom krase a lokalizácia výduchov s následným objavom novej jaskyne (KKSK), sondovacie práce v jaskyni „Za rohom“, účasť na čistení závrtoch na Veľkých lúkach, ktoré bolo spojené s objavom novej jaskyne v závrte č. 2. Rozširovaním neprieťažnej pukliny sme v rámci akcie organizovanej JK Strážovské vrchy prispeli k neskoršiemu objavnému postupu v jaskyni Džimova spása. V rámci spoločnej akcie so Speleoclubom Chočské vrchy sme sa zúčastnili na sondážnych prácach v ponore na plošine Svorad. Jeden člen sa zúčastnil na viacerých akciách Speleo Bratislava v Borinskom krase. Celkove sme uskutočnili na vlastných lokalitách 19 akcií, z toho 9 sondážnych, ostatné akcie boli zamerané na povrchový prieskum, pozorovanie a kontrolu stavu významnejších lokalít.

V lete sa vedúci OS zúčastnil tradičného pracovného stretnutia malokarpatských jaskyniarov v Plaveckom krase a na Jaskyniarskom týždni v Tatrách.

Ivan Demovič, predseda OS

Oblastná skupina Jána Majku

Pracovné akcie v priebehu roka boli zamerané na oblasť Horného vrchu, Dolného vrchu a severový-

chodnej časti Silickej planiny. Členovia vykonávali činnosť v dvoch samostatne pracujúcich skupinách.

V oblasti Horného vrchu, ktorý je ako po predchádzajúce roky nosnou činnosťou skupiny okolo R. Čonku, sa uskutočnilo 31 akcií. Okrem dokumentačnej a prieskumnej činnosti začali sondovať na lokalite číslo 147. Na lokalitách číslo 89 a 116 sa urobili opatrenia proti zavaleniu. Na Silickej planine pokračovali v práci v Brezovej jaskyni, zatiaľ bez výraznejšieho úspechu. V rámci strážnej služby bolo vykonaných 12 kontrol na vybraných lokalitách planiny Horný vrch, Borčianskej a Silickej planiny.

Druhá pracovná skupina pôsobila v oblasti Dolného vrchu a na príprave mapovania nepreskúmaných častí jaskynného systému Čertova diera - Domica. Uskutočnila 12 pracovných akcií, pri ktorých bola objavená Jazvečia priepasť a Priepasť pod brestom. Zaregistrovali 2 neevidované prepadliny. Jeden člen skupiny sprevádzal zahraničných návštevníkov Turne nad Bodvou v rámci rozvíjajúcej sa agroturistiky v regióne po značkovaných chodníkoch krasu Zádielskej planiny. V rámci strážnej služby bolo v oblasti Dolného vrchu vykonaných 9 kontrolných akcií na určených lokalitách a krasových javoch.

Členovia skupiny sa zúčastnili školenia speleologickej strážnej služby a navštívili Speleomiting.

Zbyněk Valenta, predseda OS

Oblasťná skupina Liptovská Teplička

Uplynulý rok sa počtom pracovných akcií (8) neodlišoval od toho predošlého. Sedem akcií sme odpracovali v Opálenom, v jaskyni Ždiarska II, jednu akciu v Zatračanom, v aktívnom občasnom ponore Zatračanského potoka na lokalite Pod rampou. Všetky akcie boli zamerané na sondážne práce, s vyberaním sutinového materiálu v koncovkách.

V Ždiarskej II sa aj napriek celkovému objemu prác a veľkej snahe nepodarilo preniknúť do nových priestorov. Na tejto lokalite je ešte stále možnosť dopracovať sa k určitým výsledkom, hoci ďalšie prognózy sú dosť diskutabilné. V Zatračanskej doline sa v aktívnom občasnom ponore Zatračanského potoka práve vďaka aktívnemu toku podaril čiastočný prienik do voľných priestorov drenážnej odtokovej chodby v dĺžke 8 metrov, kde nás zastavil zával.

Ochrana jaskýň: Zaznamenali sme 3 návštevy nežiaducimi návštevníkmi na lokalite Ždiarska II a viaceré návštevy jaskyne Hudákovský ponor, ktorá je vyznačená v turistických mapách. V priebehu roka sme niekoľ-

kokrát, najmä na lokalite Hudákovský ponor, vyzbierali odpadky a likvidovali zanechané ohniská.

Vlastimil Knapp, predseda OS

Oblasťná skupina Liptovský Mikuláš

Členovia skupiny sa v r. 2005 venovali povrchovému prieskumu Haligovských skál, Brtkovice a Jánskej doliny. Sondovacie práce vykonali v jaskyni Ježovka, Ementál - postup o 6 metrov, Partizánskej jaskyni, Malej Stanišovskej jaskyni a Stanišovskej jaskyni.

Malý počet akcií a len čiastkové postupy vyplynuli zo slabej aktivity členov OS.

Predseda OS sa venoval práci s mládežou - 4 prednášky na tému „Výskum a ochrana jaskýň a netopierov“ a vedie aj environmentálny krúžok na ZŠ Hradná v Liptovskom Hrádku.

Alfréd Gresch, predseda OS

Jaskyniarsky klub Liptovský Trnovec

Činnosť skupiny sa týkala viac-menej povrchového prieskumu v oblasti Suchej doliny v Západných Tatrách.

Počas akcie v jaskyni Bosorka sa vykopalo 0,5 m³ sutiny. Jeden člen sa zúčastnil Speleomitingu a Jaskyniarskeho týždňa.

Imrich Bugyi, predseda klubu

Speleoklub Malá Fatra

Činnosť speleoklubu tak ako každý rok môžeme rozdeliť do viacerých oblastí. Pre problémy s legalizáciou našej práce v teréne sme sa sústredili na lokality mimo národných parkov (hlavne Dubná skala a Chlm).

Pracovná činnosť

Dubná skala

Jazvečia jaskyňa. Na lokalite prebehlo celkovo 15 kopáčskych akcií. Ťahali sa vrecia so zeminou zo zadných častí, ale aj z chodby odbočujúcej v druhej sienke

doľava. Po zhotovení mapy jaskyne, ktorá sa porovnávala s polygónovým ťahom nameraným na základe prútika, sme práce sústredili na odbočku a tu sme prenikli do menšej sienky s pokračovaním. Na lokalite je už trvalo citeľný prieván.

Sonda na lúčke. Tu bola prútikom nameraná hĺbka približne 4 m, sonda sa vydrevila, požadovaná hĺbka sa nedosiahla pre pevnú skalu. V sonde sa objavili malé otvorené kanáliky, v práci sa musí pokračovať so zbiľačkou.

Okolie Dubnej skaly. Nad potokom v lome boli vykopané viaceré sondy bez výraznejších prínosov pre poznanie krasu.

Necpaly-Chlm. Na viacerých pracovných akciách sa v priepasti podarilo preniknúť cez úžinu a začali sme kopáť v smere kolmo do hĺbky za prievanom. Na poslednej akcii došlo k zavaleniu výkopu a práce boli prerušené pre nutnosť vybudovať kvalitnú výdrevu.

Jaskyne vo Veľkej Fatre

Beliarska dolina. Na základe prútikového merania sme sa pokúsili rozobrať zával v malej, zatiaľ nepomenovanej jaskynke, ktorý uzatvára prístup do komína a ďalšej chodby. Veľkú časť závalu sme odstránili, práce však boli zastavené, pretože v okolí sa začali často vyskytovať poľovníci a zatiaľ nemáme povolenie.

Na približne 10 akciách sme navštívili známe jaskyne, pričom sme kontrolovali ich stav a prievany, vykonali sa aj menšie prieskumné práce.

Exkurzná a poznávacía činnosť

Poznávali sme jaskyne v Kraľovianskom krase, v Jánskej a Demänovskej doline. Zúčastnili sme sa na Speleomítingu aj Jaskyniarskeho týždňa. Jeden člen nášho klubu pracuje aktívne v Slovinsku, kde navštevuje významné lokality spolu s miestnymi jaskyniarimi. V apríli sme u nás zabezpečili exkurzie do jaskýň pre slovinských kolegov.

Dvaja mladí čakatelia klubu pracovali na jednej akcii s J. Szunyogom v jaskyni O3.

Pavel Pokrievka, predseda SK

Speleoklub Minotaurus

Speleoklub pokračoval r. 2005 v bohatej činnosti, ktorá bola viac zameraná na dlhodobejšie projekty ako na praktický prieskum v teréne.

V decembri 2004 sme uzavreli s RRA Rožňava dohodu o realizácii rozsiahleho projektu zameraného na prezentáciu svetového prírodného dedičstva. V rámci tohto projektu sa realizuje výstava, náučný

chodník ku Krásnohorskej jaskyni a monografia o tejto jaskyni. Projektu sme podriadili takmer všetku našu činnosť. Venovali sme sa získavaniu podkladov potrebných pre projekt. Fotili sme v mnohých jaskyniach a študovali sme potrebnú literatúru. Ku koncu roka 2005 bola dokončená monografia o Krásnohorskej jaskyni, do ktorej pribudol hlavne nový obrazový materiál. Urobili sme návrhy všetkých panelov (7) pre náučný chodník a návrhy približne polovice (7) panelov na výstavu. V realizácii projektu pokračujeme aj v roku 2006.

V Gombaseckej jaskyni sme realizovali hydrologický výskum Mramorovej studne so zaujímavými výsledkami, ktoré sme prezentovali na konferencii v Demänovskej doline.

Spolupracovali sme aj pri prieskume významných jaskýň mimo územia Slovenského krasu. Do JMN sme v zimnom období uskutočnili 2 akcie. V koncovom závale smerom na P2 sa nám podarilo objaviť správny smer, je potrebné tam však pracovať s použitím trhacej techniky. V Hipmanových jaskyniach sme sa zúčastnili jednej prieskumnej akcie v Jarovej ceste. Zapojili sme sa aj do prieskumu jaskyne Mesačný tieň (2 akcie).

Venovali sme sa aj ochrane jaskýň v rámci speleologickej strážnej služby. Sústredili sme sa hlavne na údržbu uzáverov jaskýň a vyhľadávanie znečistení v krase. Aj za náš úspech považujeme, že sa podarilo SSJ zrealizovať rozsiahly projekt čistenia priepasti na Silickej planine. Pomáhali sme pri zimnom sčítavaní netopierov. Zamerali sme po vyčistení Zvonivú priepasť pri Silici, Dvojčitú priepasť a Zvonivú priepasť - Fonotšág pri Silickej Brezovej.

Vydali sme knihu s názvom Jaskyne Slovenského krasu v živote Viliama Rozložníka.

Jaroslav Stankovič, predseda SK

Speleoklub Muránska planina

Členovia speleoklubu pracovali hlavne na Muránskej planine. Pokračovali v sonde

na Mokrej Poľane a na Bielych Vodách. Vykonávali pravidelnú kontrolu a údržbu jaskynných uzáverov. V rámci medzinárodného projektu týkajúceho sa Muránskej planiny zamerali pomocou GPS 42 jaskýň a priepastí. Zúčastnili sa každoročného sčítania netopierov v jaskyniach Bobačka, Homofa, Husleho, Kostolík, Ladzianskeho, Márnikova, Michňová, Osis-

ko, Prandlovo, Šarkanica, Tatričky, Veľká a Malá dri-
eňčanská, Zlatnica, štôlne v okolí Lovinobane, štôlne
v Rákoši, v Kralovianskom tuneli a v tuneli pod
Dielikom.

V povrchovom prieskume sa zamerali na Zadné
Hory, Studňu, Havranie a Priehalinu. Na podnet
Správy NP MP vykonali exkurzné návštevy Bobačky
s odbornými pracovníkmi a so zahraničnými jaskyniar-
mi. Pokračovali v práci s mládežou a v propagácii
jaskyniarstva a ochrany jaskýň formou nástenky
v miestnom supermarkete.

Peter Mikuš, predseda SK

Speleoklub Nicolaus

Aj v roku 2005 pracovali
jaskyniari zo Speleoklubu
Nicolaus na lokalitách v Ján-
skej doline. Sondovali v Jas-
kyni zlomisk, Občasnej vyvie-
račke, Stanišovskej jaskyni
a v sonde oproti Medvedej
jaskyni. Dosiahli sa tu čiastkové postupy. V závale na
konci Starej pošany sa podarilo postúpiť v ťažkých
podmienkach asi 40 metrov dopredu. V pozoruhodnej
oblasti Podkova v Jánskej doline sa podarilo preniknúť
do 13 m hlbkej a 60 metrov dlhej jaskyne Brána. Je
tu možnosť ďalšieho pokračovania. Na Ohništi sa
pracovalo v novej lokalite Čarovník a najmä
v Lešinského závrte, kde sa dosiahla hĺbka 5 metrov.
Čiastkový postup sme zaznamenali aj na lokalite
v podhorí Vysokých Tatier.

V súčinnosti s jaskyniarimi z Červených vrchov sa
pracovalo na lokalite Nová Kresanica, KR-11 a
Demänovská medvedia jaskyňa, spolu s jaskyniarimi
z Demänovskej doliny sa pracovalo najmä na doku-
mentácii jaskyne Okno a Pustá. V spolupráci so
Speleoklubom Šariš sa navštívili pseudokrasové lokali-
ty na slovensko-ukrajinskej hranici v oblasti masívu
Stinskej. Spolupracovali sme aj s jaskyniarimi
z Bratislavy pri akciách v Borinskom krase a uskutoč-
nili jednu povrchovú lyžiarsku túru v zime po kraso-
vých oblastiach Západných Tatier spolu s jaskyniarimi
z Liptovského Trnovca. Členovia speleoklubu sa
podieľali aj na úspešných výpravách na Balkán a na
Sibir v Ruskej federácii.

Na Slovensku objavili 655 metrov nových priesto-
rov, zamerali 1965 metrov chodieb. Uskutočnili 116
akcií, z ktorých napísali 99 technických denníkov.

Peter Holúbek, predseda speleoklubu

Oblasťná skupina Orava

Členovia OS sa na väčšine z 29 pracovných akcií
venovali povrchovému prieskumu v oblasti Brestovskej
jaskyne, ktorú presnejšie lokalizovali pomocou GPS,
ale pracovali aj na ďalších lokalitách (Okolík, Osobitá,
Ostrá skalka, Choč, Sivý vrch, lom pri Kralovanoch).
Opravili uzáver Brestovskej jaskyne a vykonávali revíz-
ny prieskum v rámci speleologickej strážnej služby,
pričom zároveň čistili okolie jaskýň.

Vladislav Mikula, predseda OS

Oblasťná skupina Plavecké Podhradie

Rok 2005 môže naša
skupina právom označiť
ako najúspešnejšie obdo-
bie z dlhoročného pôso-
benia v Plaveckom krase. Tento
rok priniesol nové významné
objavy, ako prienik do závrту Ofrrlané, kde sa pred-
pokladajú najväčšie jaskynné systémy v Plaveckom
krase, nemenej dôležitý postup v Lubošovej jaskyni,
objav v Dzeravej skale a iné významné postupy na
našich lokalitách, resp. nové poznatky o tomto
krase.

Členovia skupiny pracovali prevažne na domácich
lokalitách, no zúčastnili sa i na práci v lokalitách
iných skupín (Speleo Bratislava, OS Dolné Orešany).
Náš člen sa zúčastnil na expedícii Sibir 2005. Ako
v každom roku i tento rok sme zorganizovali
Malokarpatský jaskyniarsky zraz, na ktorom sa
zúčastnilo mnoho jaskyniarov z rôznych kútov
Slovenska.

Z celkového počtu 79 akcií sa 74 na uskutočnilo na
vlastných lokalitách (z toho 10 bolo zameraných na
prieskum a kontrolu uzáverov).

Lokalita	Počet akcií	Objavené metre
Ofrflané	19	150
Lubošova jaskyňa	12	80
Haviareň	7	0
Jaskyňa Na hrane	8	2
Húbekova jaskyňa	6	1
Iné lokality	22	10
Celkovo	74	243

Marek Veľšmid, člen OS

Oblasťná skupina Prešov

V roku 2005 mala skupina 12 členov, z toho dve členky sú dlhodobé v zahraničí. Do výskumu v teréne sa aktívne zapájalo iba 6 ľudí. Uskutočnilo sa 11 výskumných akcií v pohorí Branisko a na Jasovskej planine. (Akcie z Jasovskej planiny sú opísané v správe o činnosti komisie pre speleopotápanie.) Pri akciách sme nezaevidovali žiadne objavy jaskynných priestorov.

Zrealizovali sme besedu na ZŠ s tematikou speleológie a ochrany prírody. Znova sú vyrobené vyvíjače acetylenu typ Košč.

Rudolf Košč, predseda OS

Oblasťná skupina Rimavská Sobota

Na základe ročného plánu skupina pracovala na týchto lokalitách:

Podbanšte – v jaskyni sme objavili v Suchej vetve klesajúci meander v dĺžke cca 10 m, končiaci zavaleným kominom. Po niekoľkých akciách sa nám podarilo znížiť hladinu vody v prítokovom sifóne o 40 cm, avšak pre zvýšenie toku na konci roka sme sa ďalej zatiaľ nedostali. Medzi jaskyňami Kadlub a Nad Kadlubom sme na základe zistenia zo zimného prieskumu rozšírili a prehĺbili dutinu, na ktorej hodláme pracovať naďalej.

V doline Drienku v Drienčanskom krase počas terénneho prieskumu zbadal J. Rešetár malý otvor. Po jeho rozšírení S. Scholz, J. Rešetár a I. Balciar objavili 21 m dlhú inaktívnu fluviokrasovú jaskyňu so stropným korytom, pomerne priestranou sálou a so sporadickou kvapľovou výzdobou. Jaskyňa, ktorá je dôležitá z hľadiska korelácie jaskynných úrovní v doline Drienku, dostala názov **Cencúle**.

Španopolské depresie, kde sa v predchádzajúcich rokoch sondovalo na viacerých miestach, sme obohatili o tzv. „**Vrchnú sondu**“. Vo vertikálnej skrasovatenej pukline sme sa po vytransportovaní sutiny dostali do hĺbky 4 m.

V jaskyni **Ružinská diera** v Tuhárskom krase sme kopáčskymi prácami postúpili do dĺžky 10,6 m.

Pri obci Hrušov na Krupinskej planine sme zaregistrovali, preskúmali a zamerali novú pseudokrasovú rozsadlinovú **Jaskyňu v Javzvinách** v dĺžke 9,7 m, ktorá sa vytvorila v andezitových brekciách.

V spolupráci so speleoklubom Drienka sa v Pokradzkej tabuli nad obcou Vyšné Valice našla nová jaskyňa s názvom **Jaskyňa vo valickom lahári**. Jaskyňu, ktorá sa vytvorila vyvetrávaním rozpadavých pieskocov v lahári, zaregistroval V. Papáč a bola zameraná v dĺžke 4,2 m.

V **Mučinskej jaskyni** v Cerovej vrchovine, ktorá sa vytvorila vyvetrávaním kmeňa miocénneho stromu, sa našli odtlačky listov rastlín.

V **Stĺpovej jaskyni** na Pohanskom hrade sa na základe prieskumných prác z niekoľkých akcií preukázalo, že jej prepojenie s Dvojvchodovou rozsadlinou je pre závaly takmer nemožné.

V prepadnutej banskej štólne **Zvonová diera** v Cínobanskom predhorí s momentálnou dĺžkou 13 m sa nám podarilo prekopať na horizontálnu úroveň, avšak nebezpečný zával na jej konci bráni v ďalšom pokračovaní. Boli preskúmané aj ďalšie banské štólne Banské pole Gustáv, pri Salajke a v Borčoku.

V rámci ochrany krasových javov sme na Španopolskej jaskyni vymenili poškodený uzáver za nový.

V rámci zahraničných študijných ciest sme začiatkom leta v spolupráci s moskovskými a sevastopolskými jaskyniarimi uskutočnili expedíciu na Krym, na ktorej sme sa zoznámili s platom Karabi. Navštívili sme tu niekoľko sprístupnených aj nesprístupnených jaskýň. V roku 2005 sa spolu uskutočnilo 44 akcií, na ktorých sa odpracovalo 685 hodín. Z každej akcie sa vyhotovil technický denník.

Igor Balciar, tajomník OS

Speleoklub Rokoš

Počas roku 2005

členovia speleoklubu pracovali prakticky na jedinej lokalite – v jaskyni Vahanka na Haringovej skale. Náplňou prác bolo prehlbovanie a predlžovanie jaskyne.

Z 9 akcií sme vyhotovili 6 technických denníkov, objavili a zamerali 5 m jaskynných priestorov. Ako po iné roky sme navštívili Moravský kras.

Lubomír Kubiček, predseda SK

Speleoklub Rožňava

Jaskyniarska skupina v priebehu roka pracovala predovšetkým na obnovení možnosti podieľať sa na výskume a prieskume Krásnohorskej jaskyne, ako aj na obnove elektroinstalácie na poľnej výskumnej základni v Krásnohorskej Dlhej Lúke. Z rôznych dôvodov bola skupina málo aktívna a jej činnosť nepriniesla v rámci prieskumu a výskumu objavy neznámych podzemných priestorov alebo nové zásadné poznatky a skutočnosti.

Aktivity sa dajú rozdeliť na dve základné oblasti:

Terénny prieskum a výskum

Z akcií v teréne bolo spracovaných spolu 6 technických denníkov a zúčastnilo sa ich celkovo 19 jaskyniarov, odpracovaných bolo 97 hodín. Aktivity sa sústredili predovšetkým na Krásnohorskú jaskyňu - Buzgó, kde sa uskutočnili dve akcie, všetky s cieľom prekonať koncový sifón v Marikinom jazere. Na týchto akciách sa zúčastnili aj štyria potápači z Maďarska. Žiaľ, ako to vidno aj z bohatej fotodokumentácie, prietokové podmienky v sifóne sa radikálne zmenili a sifón je v súčasnosti úplne uzavretý jemným pieskom. Naopak možno predpokladať aj zmenu podzemného toku v priestoroch sifónu. Na uľahčenie prieskumu v Marikinom jazere bude v budúcnosti potrebné odsúhlasiť výstavbu nástupnej lavičky pre potápačov v Marikinom jazere.

Na ostatných lokalitách podľa technických denníkov sa členovia skupiny zaoberali predovšetkým zdokonaľovaním lanovej techniky a fotodokumentáciou.

Spoločenské a iné aktivity

Členovia skupiny sa zúčastnili centrálnej akcie Speleomiting 2005, ako aj večera jaskyniarskych filmov organizovaného košickou skupinou (bol premietnutý film o rožňavských jaskyniaroch „Tam, kde vládne netopier“).

Výmena elektroinštalácie na základni v Krásnohorskej Dlhej Lúke spočívala v demontáži pôvodného vedenia a v osadení nového rozvodného vedenia vrátane ovládacích a osvetľovacích telies a náklady na ňu dosiahli 45 000 Sk. Peniaze na túto prácu, ako aj na nákup lezeckých pomôcok a iného výstroja (laná, batohy, overaly...) boli zabezpečené tak ako v minulom období sponzorsky, prevažne od firiem HAGARD:HAL a EXPLÓZIA SLOVAKIA.

V priebehu hodnoteného obdobia výbor skupiny pracoval v nezmenenom zložení, pričom členská základňa sa rozlúčila s tými jaskyniarimi, ktorí si neplacili členské príspevky.

V závere roka činnosť skupiny z hľadiska dodržiavania podmienok v zmysle vydaných rozhodnutí preverila Slovenská inšpekcia ŽP, Inšpektorát životného prostredia Košice, pričom nezistila nedostatky.

Ondrej Bolaček, predseda skupiny

Oblasťná skupina Ružomberok

V roku 2005 sa odpracovalo 52 akcií, z toho sa vypracovalo 48 technických denníkov. Činnosť skupiny sa sústreďovala na

Liskovskú jaskyňu, oblasť Krížskej doliny, Turika, Magurky, Hučiakov, Bôrovej hory, Hrdoša a Ružomberka.

V Liskovskej jaskyni sa pracovalo hlavne v Studni (Západná sieň), kde sme tohto roku dosiahli hĺbku 11 m. Práce pokračovali aj v bočnej chodbe na Západnom konci. Tu sa kopalo v koncovom zasintrovanom sifóne. Chodbu sme prekopali o meter dopredu. V tejto oblasti chodieb (Tetris) sme pracovali aj v chodbe Bojím, bojím. Po zhodení závalu sme tu objavili a zamerali 10 m nových priestorov. Ďalej sa pracovalo v Pieskových chodbách okolo Kina. Tu sme postúpili do hĺbky 1,8 m a v postupe nás zastavil zaklivený blok. Ďalšie pracovisko bolo v oblasti Severného závalu, kde sa aj napriek veľkému úsiliu nepodarilo dostať za mohutné bloky s prievanom. Nad Pieskovými chodbami sa naďalej hĺbila sonda v piesčitých sedimentoch. Dĺžka sondy dosahuje ku koncu roka 15 m. Momentálny koniec je na rázcestí dvoch chodieb sever-východ-juh. V jaskyni sa namontovali a zrekonštruovali rebriky a navráťalo sa niekoľko bezpečnostných nitov. Akcie sa sústredili aj na kontrolu stavu jaskyne, uzáverov a fotodokumentáciu.

Na Jaziercoch za Ružomberkom sme zamerali Malú Jánsku jaskyňu v dĺžke 10 m a vykonali sme tu i povrchový prieskum. Navštívili sme aj oblasť Hučiaky okolo lokalít Ludrovská a Medvedia jaskyňa. Povrchový prieskum sme ďalej sústreďovali na oblasť Stankovany (Prievanová rúra), Šipruň (Maďarovo), Krížska dolina (Pekelné), Hrboltová (Kamená dolina). Členovia skupiny pokračovali na údržbe chaty na Pekelnej. Navštívili sme aj oblasť Magurky pod Chabencom, kde sme vykonali aktuálnu fotodokumentáciu a pokúšali sme sa dostať do vstupu bane na zlato. V Turíku sme navštívili jaskyne v Hradišti. Tu sme zhodnotili pracovnú perspektívu a vykonali povrchový prieskum. V ňom sme pokračovali aj v oblasti Hrdoša nad Komiatnou. Tu sme našli niekoľko už známych jaskýň. Najväčšiu, Žaškovskú jaskyňu sme podrobne preskúmali. Na Meškove pri Ružomberku sme asistovali pri nácviu záchranky v spolupráci s Horskou záchranou službou.

Výjazdové akcie: Začiatkom roka sme v spolupráci s CHKO Moravský kras a speleoklubom Rokoš uskutočnili akciu do Moravského krasu. Navštívili sme Novú a Starú amatérsku jaskyňu, použili sme aj náš nový čln. Pokračovali sme v oblasti Holštejna, Macochy a Lopača.

Zaujímavá viacdňová akcia prebehla na Roháčskych plesách v Západných Tatrách, kde sme si prenajali vysokohorskú chatu Horskej služby. Tu sme sa podieľali na čistení plies za pomoci potápačskej techniky. JS Aragonit usporiadala speleologickú akciu na táborisku

v Turskej doline v Malej Fatre, kde sme sa zapojili do sondovania a povrchového prieskumu v tejto lokalite. SK Malá Fatra zorganizoval akciu za účasti jaskyniarov zo Slovenska. V spolupráci s priemyselným múzeom v Mladejove sme navštívili areál baní na šamot a staré banské parné, diesel železnice v dĺžke niekoľko kilometrov.

Výsledky svojej činnosti publikovali členovia na vlastnom internetovom portáli www.speleoRK.sk.

Miroslav Jurečka, predseda OS

Sekcia jaskynného potápania

Prvý rok samostatného pôsobenia sekcie možno rozdeliť na činnosť a spoluprácu s oblastnými skupinami a klubmi doma a v zahraničí.

Speleopotápačský prieskum na Slovensku

V spolupráci s OS Rim. Sobota a SK Minotaurus v **Slovenskom krase** sa uskutočnilo niekoľko vydarených akcií v Bezodnej ľadnici, kde v prítokovom sifóne bol zmapovaný polygón v dĺžke 112 m a podarilo sa nájsť pokračovanie, v ktorom sa postúpilo 21 m. Ide o perspektívnu lokalitu. Ďalšou rozpracovanou lokalitou je Kečovská vyvierka, kde sa musel znovu otvárať zavalený vstup. Tu sa podarilo dostať len niekoľko metrov za posledné vyviazané miesto. Bude nutné počkať na lepšie prietokové podmienky. Bol sa posúdiť koncový sifón v jaskyni Milada. V Brzotínskej jaskyni sa nám napriek viacerým pokusom stále nedarí nájsť údajné pokračovanie.

V máji sa v **Slovenskom raji** v spolupráci so SK Slovenský raj a Speleoklubom UK Zlata diera skupina potápačov sekcie podporená potápačom ČSS Z. Motyčkom, pod vedením B. Šmídu a za účasti I. Papa a reportérov TV JOJ pokúšala o prekonanie 2. sifónu v jaskyni Zlatá diera. Po prekonaní 1. sifónu nasledoval komplikovaný transport k dvojke, ale cez úžinu v 2. tretine sa dostali len Šmída a Motyčka; ten sa zanoril sólo v druhom sifóne. Po ľavej strane sa mu podarilo dostať do priestraného dómika s napadanými blokmi. Cestu ďalej blokuje veľký blok, za ktorým vidno pokračovanie. V oblasti Malého Sokola sme boli skúmať možnosti ďalšieho prieniku do tam známych sifónov.

Spolupráca so Speleoklubom Tisovec v **Muránsko-tisovskom krase**: V júli – auguste sme sa potalpali vo vyvieracke Teplica. Išlo o prvé potápanie po 11 rokoch od tragickej nehody, pri ktorej zahynul jaskynný potápač, člen ČSS Miroslav Nešvera. Celý ponor prebiehal v spleti starých, poškodených vodiacich snúr, ktoré pri stále sa zhoršujúcej viditeľnosti predstavovali veľké nebezpečenstvo.

Preto sme sa rozhodli postupne ich odstraňovať a táto práca nás zamestnala aj na ďalšej akcii.

Z ostatných aktivít možno spomenúť pokusy s odkrývaním vyvieracky Rybník na **Koniarskej planine**, niekoľko desiatok ponorov v našej domácej lokalite, **Morskou oku** v Tornali, ktoré mali väčšinou výcvikový a tréningový charakter. Vrcholom pre celú sekciu bola účasť na prieskume jaskyne **Mesačný tieň** vo Vysokých Tatrách.

Speleopotápačský prieskum v zahraničí

Predseda sekcie bol už štvrtýkrát na **Yucatane v Mexiku**, kde pôsobil v rámci česko-slovenskej expedície, ktorej cieľom bolo objavenie nových centov v oblasti Chemuyl a prepojenie v predošlých rokoch objavených jaskynných systémov. Pritom sa objavilo a zmapovalo viac ako 3000 m zaplavených podzemných priestorov s rozprávkovou výzdobou v zastúpení takmer všetkých krasových foriem a objavili sa štyri nové centy.

Rajom pre speleoalpinistu sú **Karaby na Krymskom polostrove v Ukrajine**, kde sme v máji boli spoločne s našimi priateľmi z medzinárodného speleologického združenia MCO Kristal s Moskvy, ktorého lídrom a prezidentom je náš priateľ Vlad Troc. Cieľom výpravy, na ktorej sa zúčastnili speleopotápači G. Samin ako strojca projektu, J. Gliviak, M. Megela, support team A. Megela, T. Megela a jaskyniari OS Rimavská Sobota, bolo hlavne zdokonalenie celého potápačského, ako aj nášho support teamu s jaskyniarskou technikou. Preto aj výber lokalít bol zameraný na jaskyne „športového“ charakteru a používanie jednolanovej techniky v kombinácii s voľným lezením sme si postupne overovali v nádherných „pešcerach“, ako Kruberova, Kastera, Jubilejnaja či krásna Dublinského jaskyňa, ktorá si právom zaslúži niesť meno „otca“ ruskej speleológie. Ďalším cieľom bolo zistenie podmienok na speleopotápanie. V jaskyni Karasu-Bashi s nedoriešenými sifónmi sme rýchlo pochopili, že naši ruski a ukrajinskí kolegovia nie sú žiadne „bēčka“ a radšej sme sa presunuli k jaskyni Skelskaja. V nej sme sa po zložitom transporte dostali k sifónu, ktorého dĺžka hladiny je úctyhodných 70 m. Ukázalo sa, že na seriózny výskum pre hĺbku a rozsiahlosť systému budeme potrebovať špeciálne namixované zmesi na dýchanie. Pri návrate asi zo 40-metrovej hĺbky som zaplával niekoľko desiatok metrov do mohutnej bočnej vetvy, ale čas a zhoršená viditeľnosť ma donútili otočiť sa. Je to zaujímavá a veľmi perspektívna lokalita, ktorá by určite stála za zorganizovanie samostatnej výpravy.

Na prelome júna a mája sa kompletný exploračný team sekcie doplnený o člena ČSS R. Husáka, kvalitného fotografa, a za podpory domácich maďarských

priateľov rozhodol navštíviť potápačskú lahôdku **Jaskyňa Jánoša Molnára** v Budapešti. Cieľom prvého ponoru bolo rozmiestniť postupové a dekompresné fľaše so špeciálnymi zmesami, ktoré mali slúžiť na druhý ponor do zadných hlbokých častí jaskyne, a zoznámiť sa so známymi časťami jaskyne a jej charakterom. Druhý ponor smeroval do koncových hlbokých častí jaskyne vzdialených viac ako jeden kilometer s hĺbkou vyše 60 m. Počas celého ponoru sa robila foto- aj videodokumentácia. Špecifické pre jaskyňu sú mohutné chodby tornádovitých tvarov a veľké zhluky barytových kryštálov na stenách jaskyne. Táto lokalita bola viackrát využitá aj pri výcviku nových perspektívnych jaskynných potápačov pod vedením nášho inštruktora Peťa Kubičku.

V jaskyni **Velika klisura v Kosove**, ktorú sme navštívili po viac ako dvojiročnej prestávke, sme pod vedením B. Šmídu chceli preplávať druhý sifón hlavnej podzemnej rieky v jaskyni, objavený a „načatý“ už v r. 2003. Po preplávaní už nám známeho prvého sifónu sa nám v dvojke podarilo zaplávať do vzdialenosti viac ako sto metrov v max. hĺbkach pod 45 m, no pre zhoršujúcu sa viditeľnosť sa nám nepodarilo nájsť pokračovanie. Ďalší prieskum je otvorený a perspektívny. Potápali sme sa aj v koncovom sifóne za sintropádum Pečovských kúpeľov.

P. Kubička sa zúčastnil na mapovaní koncových hlbokých častí sifónu jaskyne **Stovka v Moravskom krase** v hĺbkach okolo 50 m.

Na konci roka sme opäť po piatich rokoch navštívili zatopené jaskyne – cenoty na **ostrove Hispanola v Karibiku**, kde sme sa potápali v známych jaskyniach na južnom pobreží a pokúšali sa nadviazať kontakty pre pripravovanú výpravu. Je to veľká neprebádaná a perspektívna krajina s potenciálom ako mexický Yucatan.

Ďalšou dôležitou činnosťou sekcie JP bol aj **výcvik** nových perspektívnych jaskynných potápačov, vyše desiatka záujemcov podstúpila tvrdý, takmer ročný nekompromisný výcvik pod vedením našich inštruktov.

Neoceniteľnou súčasťou našej činnosti je aj **vývoj, výroba a testovanie** nových potápačských doplnkov hlavne z oblasti termoizolácie až po vyhrievané doplnky, ktorými sa zaoberá najmä P. Kubička a ktoré sa úspešne osvedčujú v praxi u nás i v zahraničí.

Bola spustená aj stránka www.cavediving.sk, ale život nás naučil, že momentálne sa jednoduchšie naplňajú sny a záľuby, keď pracujete v „poloutajení“, a tak stránka bola zablokovaná.

V súčasnosti má sekcia JP 5 aktívnych členov a takmer desiatku čakateľov.

Michal Megela, predseda sekcie JP

Speleoklub Slovakia-Bystrá

Speleoklub sa v januári až marci venoval prekopávaniu sifónu zv. Eurotunnel na horizonte 1520 m n. m. až do jarného zaplavenia vodou. V apríli a máji sa vykonal ďalší prieskum na povrchu v okolí Kráľičky. Po nájdení odpareného miesta sa hneď začali zemné práce a pokračovali až do júna.

Letné a jesenné aktivity sa presunuli do ponorovej lokality Horný salaš 1390 m n. m. Jaskyniari z Moravského krasu sa pokúsili o prienik úžinou v Múkovom ponore, avšak bezvýsledne. Svoje kvality však úspešne dokázali pri prerážke Moravskej skraky v JMN, spájajúcej novoobjavené časti z r. 2004, čím sa obišla namáhavá cesta cez objavnú „pôrodnicu“. Domáci jaskyniari v letnej sezóne obnovili aj výkopové práce v nádejnom ponore Horný salaš. Tu sa podarilo odstrániť zával ohrozujúci pôvodnú sondu z r. 2004 a neskôr práce preniknúť do voľných, ale úzkych častí jaskyne, ktorá dostala pomenovanie Jaskyňa hučiacich vodopádov (JHV) podľa klamlivého hukotu prievaniu pripomínajúceho vzdialený vodopád. Pevne verím, že preniknutím na hlavné riečisko JMN bude zvolený názov oveľa výstižnejší. Hĺbka jaskyne je 25 m pri zameranej dĺžke priestorov 96 m. Na lokalite domáci jaskyniari pracovali nepretržite za výdatnej pomoci spriatelenej skupin a klubov z B. Bystrice, Čachtíc, Prešova, Rožňavy a Hornej Vsi a samozrejme neúnavných odstreľovačov z Mor. krasu.

Domáci uskutočnili v r. 2005 60 akcií, počas ktorých odpracovali 1800 hodín. K tomu treba pripočítať aj 750 hodín hosťujúcich jaskyniarov. Všetkým patrí poďakovanie za štátom nedocenenú vykonanú prácu v tomto najmenšom, ale náročnom vysokohorskom krase.

Milan Štéc, predseda SK

Speleologický klub Slovenský raj

Speleologický klub Slovenský raj má 29 členov, ktorí sa venovali speleologickejmu prieskumu v Slovenskom raji, Galmuse, na Dreveníku, Dúbrave (Kozie chrby), Pieninách a Východných Beskydách.

V **Slovenskom raji** v Stratenskej jaskyni prebiehali sondovacie práce v Meandrovom dome. 7 exkurzií do

jaskyne bolo zorganizovaných pre jaskyniarov z Poľska, ČR a funkcionárov MÚ z Dobšinej.

Dĺžka Stratsenskej jaskyne sa nezmenila: 19 317 m + Psie diery 2 670 m = 21 987 m. Jedna akcia v Psích diarach bola zameraná na sčítavanie netopierov.

38. klubový jaskyniarsky týždeň sa uskutočnil v doline Tiesňavy 13. – 19. augusta. Pracovalo sa v Stratsenskej jaskyni a na lokalite Kopa. Vykonával sa speleologický prieskum, geologický, geomorfologický a zoológický výskum. V lokalite Kopa bolo objavených 8 jaskýň a zmapovaných 6 jaskýň. Pre nepriaznivé klimatické podmienky bola naša činnosť značne obmedzená. Týždňa sa zúčastnilo 15 členov klubu, odpracovalo sa spolu 78 dní.

Sondovalo sa v Jaskyni na Košiarnom briežku. Jaskyňa má prístupnú dĺžku 10 m, vidieť do 15 m.

Vo Veľkom Sokole bolo objavených a zdokumentovaných 5 jaskýň (spolu 43 m): Jaskyňa kvapkajúcej vody (15 m), Jaskyňa Bivak (9 m), Sokol 2 (7 m), Sokol 3 (7 m), Sokol 4 (5 m). V Malom Sokole bola preskúmaná Bezmenná jaskyňa s dĺžkou 10 m a archeologicky overené dve krátke jaskyne. Zameraná Horizontálna jaskyňa má dĺžku 10 m. Spolu objavených 25 m priestorov, zameraných 15 m.

Na krasovej plošine Geravy bol zistený nevýrazný prievan smerom von v jaskyni Jatky. V závrte Ge10 na zasneženom dne sa zistil výdych. Posúdené boli doterajšie práce pre agroturistiku a prevádzku budovy na hornej stanici lanovky.

Základný archeologický výskum s fotodokumentáciou sa vykonával v štólňi Hilda na Bielych Vodách, v jaskyni Sokolica a Zrútenej diere.

Pri prieskume v Pieckach sa našli menšie jaskyne, urobila sa fotodokumentácia jaskýň Skalné okno a Pieskovcovej. Objavená a zameraná bola jaskyňa Pals (12 m) a jaskyňa Bez mena (10 m).

V Kyseli bola objavená a zameraná 15 m dlhá Muchova jaskyňa, objavená a zdokumentovaná jaskyňa Temnica dlhá 22 m.

V prielome Hornádu sa vyhotovila fotodokumentácia jaskýň: Tunel, Lievik, Mníchova, Čertova a Vtáčia.

V doline Veľkej Bielej vody v časti Tiesnina sa zdokumentovali dávno známe jaskyne Diery nad potokom, ktoré predstavujú tri navzájom spojené jaskyne: Tiesnina 1 (7 m), Tiesnina 2 (12 m) a Tiesnina 3 (9 m).

Kontrolovala a fotografovala sa Partizánska jaskyňa. Na lokalite Kopa sa objavilo a zameralo 6 jaskýň (44 m): Paľkova (6 m), Pravotočivá diera (6 m), Žihľavová diera (5 m), Esičko (8 m), Balvanitá diera (7 m), Diera pri dvoch psoch (12 m). Okrem nich bola objavená Plná čiara (5 m) a Bazová diera (14 m).

V jaskyniach na *Dreveniku* (Ladová jaskyňa a Strecha) bola vykonaná hlavne kontrola stavu ich ochrany.

V Hlbokej priepasti sa pozorovali netopiere a v Streche sa urobil archeologický výskum.

Značný rozsah prác sa vykonával v krasovom území *Galmus*. Pri geologickom a geomorfologickom mapovaní bola zaevidovaná a orientačne zameraná Prvá (9 m) a Druhá jaskyňa (7 m), Jaskyňa nad vodopádom (?), PrváA (33 m, známa jaskyňa), DruháA (11 m). Pri ďalšej pochôdzke boli nájdené a orientačne zamerané nové jaskyne: PrváB (6 m), DruháB (10 m), Tretia (11 m), Štvrtá (35 m), Ďalšia jaskyňa (5 m) a Diera v tiesňave (7 m). Spolu sa objavilo a zameralo 134 m podzemných priestorov (bez Jaskyne nad vodopádom). V Homološovej a Šarkanovej diere sa urobila fotodokumentácia a v druhej z nich archeologický výskum.

V krase *Dúbravy* bola zadokumentovaná Nízka jaskyňa (Suchá diera?) a v Jaskyni pod javorom prebiehali sondovacie práce.

V *Pieninách* a vo *Východných Beskydách* sa činnosť zamerala na archeologický výskum v jaskyni Aksamitka. Objavená bola Marošková jaskyňa (5 m) a Pod skalným oknom (25 m). Obidve sa aj zamerali.

V rámci činnosti členov speleologickej strážnej služby sa kontrolovali uzávery zamknutých jaskýň (Medvedia, Okienková, Stratsenská, Psie diery) a jaskyne, ktoré sú ohrozené návštevníkmi. Ide o jaskyne – archeologické lokality v okolí Vernára, v Prielome Hornádu, na Dreveníku, Galmuse, niektoré jaskyne v Dúbrave. Okrem toho radoví členovia klubu vykonávali počas 51 terénnych speleologických akcií kontrolnú činnosť na vyše 60 speleologických objektoch. Naša činnosť bola zameraná aj na ochranu povrchových krasových javov.

V r. 2005 sa členovia klubu zúčastnili na 57 akciách, z toho 51 terénnych, ktorých náplňou bol speleologický prieskum, dokumentácia a ochrana krasových javov. Počas akcií sme odpracovali v teréne 149 dní, objavených bolo 30 jaskýň s dĺžkou 339 m, zameraných a zmapovaných 32 jaskýň s dĺžkou 378 m podzemných priestorov.

Ján Tulis, predseda klubu

Jaskyniarska skupina Spišská Belá

Celkove skupina uskutočnila 36 akcií na 13 lokalitách, na ktorých objavila 510 m jaskynných priestorov a z nich zamerala 208 m dĺžky.

Jaskyňa Javorinka – skupina venovala jaskyni napriek prístupnosti len zimnom

období 15 pracovných akcií. Podľa plánu sme pokračovali v zameriavaní Horného riečiska a Balvanitej chodby; zameralo sa 159 m a zároveň objavilo 100 m chodieb. Pri hľadaní pokračovania Sintrovej chodby a Trojkráľovej chodby bolo objavených 70 m bočných chodieb. Počas fotodokumentácie Perlovej chodby sme objavili 30 m nových priestorov. Našla sa spojovacia chodba medzi Matúšovou a Ziburovou chodbou v dĺžke 60 m novoobjavených priestorov. V rámci spolupráce M. Kučera posudzoval štruktúrno-geologické zameranie puklín a RNDr. Pavlarčík zamerl orientáciu odkrytov, kde boli odobrané vzorky sedimentov na paleomagnetický výskum. V rámci povrchového prieskumu sme sledovali prieduchy nad Heliktitovou chodbou. Na lepšie pozorovanie hydrologických pomerov v jaskyni bol nainštalovaný závesný merací profil v Odtokovom hrdle, ktorý slúži na praktickejšie odčítanie výšky hladiny v sifóne. Upravili sme prepádovú hranu na meracom profile, kde sme výrezom dvoch trojuholníkových prepádov umožnili presnejšie odčítavať malé prietoky. Zároveň sme znovu osadili vodomernú latu na výšku novej hladiny. V tejto súvislosti sme zistili malý extrém, keď ešte 3. apríla bola jaskyňa na krátky čas otvorená. Celkove skupina v Javorinke objavila 260 m nových priestorov a zamerala 159 m chodieb, čím sa zväčšila dĺžka zameraných častí jaskyne na 8378 m. V rámci JT sa uskutočnili 3 exkurzie pre účastníkov SSS.

Pri povrchovom prieskume bola lokalizovaná už skôr známa *Jaskyňa nad bystrinou* dlhá 6 m. Skupina zamerala prepojenie *Medvedej diery* a *Tesnej jaskyne* (ktoré už boli zamerané), čím vzrástla celková dĺžka priestorov na 238,1 m. Aj tento rok skupina venovala pozornosť *Prievanovej jaskyni*, kde pokračovala v sondáži na konci jaskyne s postupom 1,2 m. Pri kontrole snehovej výplne v jaskyni *Tichá diera* bola lokalizovaná menšia *Diera pod balvanom*. Na lokalite jaskyňa *Výšná Svišťová* objavila skupina 25 m priepastovitý priestor s pokračovaním. Pri prieskumných prácach v *Loveckej jaskyni* bolo objavených 47 m nových chodieb a práce pokračovali sondážou v zadných častiach jaskyne. Počas JT bola navštívená *Tristarská priepasť* ako exkurzná lokalita pre účastníkov. V rámci povrchového prieskumu zisťovania prieduchov pri *jaskyni Klúčik* skupina pokračovala v sondáži, pričom postúpila 4 m. V *Alabastrovej jaskyni* pri prieskume v zadnej časti v závale nad veľkou studňou sa objavilo pokračovanie nových chodieb v dĺžke 120 m, počas JT ju navštívili účastníci exkurzií. V *Belianskej jaskyni* skupina uskutočnila prieskum Priepastovej chodby a barometrické zameranie krasových lokalít v okolí jaskyne.

V roku 2005 si skupina pripomenula 50. výročie založenia skupiny, v rámci ktorého uskutočnila nie-

koľko spoločenských podujatí. Významným podujatím bolo usporiadanie celoslovenského 49. jaskyniarskeho týždňa „Belianske Tatry 2005“ na táborisku Šarpanec, na ktorom sa zúčastnilo 101 jaskyniarov z Slovenska, Poľska a ČR. Skupina sa prezentovala 3. júna ukázkou jednolanovej techniky a videozáznamom pre širšiu verejnosť. Členovia skupiny sa zúčastnili na XI. tatranskom večere venovanom významnému švédskemu botanikovi Göranovi Wahlenbergovi, kde sa prezentovali S. Pavlarčík prednáškou o geológii a mineralógii Belianskych Tatier a V. Fudaly prednáškou Jaskyne Belianskych Tatier. Ďalšou významnou akciou bolo získanie finančného grantu z Konta Orange na výstavbu 7 m vysokej umelej „Belianskej lezeckej steny Havran“, na ktorú prispelo sponzorsky aj Mesto Spišská Belá a SPORTRYSY - Ing. Peter Lichý z Popradu. Táto stena bude slúžiť pre krúžkovú činnosť na školách a pre verejnosť. Skupina tu brigádnicke odpracovala 445 hodín.

Členovia skupiny zabezpečovali speleologickú strážnu službu na vybraných lokalitách v Belianskych Tatrách (Belianska jaskyňa, Alabastrová jaskyňa a Ladová pivnica), Vysokých Tatrách (Muránska jaskyňa, Čiernohorský systém, Javorinka), Pieninách (Axamitka) a inde. Celkove uskutočnili 34 kontrolných návštev na 16 lokalitách.

Vladimír Fudaly, predseda skupiny

Jaskyniarsky klub Strážovské vrchy

Podľa technických deníkov a ostatnej dostupnej evidencie sa za celý rok uskutočnilo 159 akcií (na porovnanie rok predtým ich bolo 126).

V jaskyniach sa vykonávali prevažne prieskumné sondovacie práce a práce súvisiace s poznávaním, dokumentáciou a ochranou krasových javov. Pracovné úsilie sa sústredilo do dvoch lokalít Strážovských vrchov, jednej v Považskom Inovci a v Lúčanskej Malej Fatre. Boli to Pružinská Dúpná jaskyňa (28 akcií, 90 hodín) a Četnikova svadba (11 akcií, 43 hodín), jaskyňa Džimova spása vo vrchu Vinište pri Podhradí v okrese Topoľčany (vôbec najviac - 54 akcií a 160 hodín) a napokon oblasť NPR Kozol, najmä Jaskyňa pod skalnou bránou a j. Ostrá 1 a 2 (13 akcií, 48 hodín). V Lúčanskej Malej Fatre sa intenzívnejšie pracovalo aj v tzv. Bukovinského jaskyniach v Porubskej doline, v Súľovských vrchoch v oblasti Skaliek a Malého

Manína, v Strážovských vrchoch v Jánošíkovej jaskyni na Strážove, Skalnej jaskyni a Jaskyni v Čiernom vrchu, v Považskom Inovci v Jaskyni na Hrabutnom vrchu a inde. Niekoľkí členovia sa pritom alebo okrem toho zúčastnili aj na akciách v rajónoch iných klubov SSS: v Nizkých Tatrách v Demänovej doline (j. Okno, Pustá, J. mieru, Dem. medvedia j.) a Jánskej doline (Stanišovské j., J. zlomísk), v Belianskych Tatrách (Tristarská priepasť, Javorinka a Mokrá diera), v Uhrovskom, Slatinskom a Mojtínskom krase a inde. Prevažujúcou náplňou viacerých akcií bol povrchový prieskum: v Strážovských vrchoch napríklad Skalná a Václavova dolina, kras Kačiek, v Lúčanskej Malej Fatre najmä kras Kozla, v Súľovských vrchoch Manínsky kras a kras Skaliek, v Považskom Inovci Vínište a Holé brehy. Pritom sa zaregistrovalo niekoľko jaskýň. Čiastkové postupy sa dosiahli vo viacerých nových, ale aj v už známych jaskyniach. Zameriavalo sa v Jánošíkovej jaskyni (okolo 300 m) a Džimovej spáse (jaskyňa dosiahla dĺžku 169 a hĺbku 27 m).

Osobitne sa treba zmieniť o aktivitách JK pri zabezpečovaní ochrany jaskýň a starostlivosti o ne. V súčasnosti so Správou slovenských jaskýň sa vlni uzatvorili ďalšie dve jaskyne: najprv Džimova spása, o čo sa zaslúžil predovšetkým M. Lisý, a Pružinská Dúpná jaskyňa, kde výrobu a transport ozdobného mrežového uzáveru zabezpečil B. Pružinec. Na prácach spojených s uzatváraním jaskýň sa okrem nich podieľali ďalší členovia a spolupracovníci JK. Inštalácia uzáverov bola v prvom prípade náplňou 11, v druhom prípade 6 akcií. V rámci uzavretej dohody o spolupráci s SSS sme sa spolu s tromi členmi speleologickej strážnej služby od nás starali aj o udržiavanie poriadku v jaskyniach a ich okolí.

O tieto úspešné výsledky sa rozhodujúcou mierou pričínili aktívni členovia JK Strážovské vrchy, ale aj niekoľko nečlenov. Najviac akcií (77) má na svojom konte M. Lisý, ktorý bol iniciátorom a realizátorom podzemného i povrchového prieskumu najmä v Považskom Inovci, ale aj v časti Strážovských vrchov. P. Kardoš (34 akcií) má zas najväčšie zásluhy na prácach v Pružinskej Dúpanej jaskyni, J. Habrún (33 akcií) v Lúčanskej Malej Fatre.

Niektoré návštevy krasových lokalít v pôsobnosti nášho klubu i mimo nej mali prevažne charakter exkurzií a prehliadok jaskýň. Členovia klubu sa zúčastnili celoslovenských jaskyniarskych podujatí pod hlavičkou SSS, resp. SSJ (Speleomíting, Jaskyniarsky týždeň, seminár speleologickej strážnej služby). Ďalšie aktivity jednotlivých členov klubu sa týkali prezentácie činnosti JK na verejnosti a jaskyniarskej osvety. Uskutočnilo sa niekoľko prednášok a besied predovšetkým pre mládež (napríklad v spolupráci so SEV

Poniklec), pričom počas vychádzok sme s účastníkmi navštívili aj niektoré jaskyne. O našej činnosti sa mohla široká verejnosť dozvedieť najmä z regionálnych, ale aj z celoslovenských médií, niekoľko príspevkov vyšlo v Spravodaji SSS. Výsledkom pokračujúcej spolupráce s bratmi Chmelovcami je dokumentárny film o Pružinskej Dúpanej jaskyni.

Bohuslav Kortman, predseda JK

Speleoklub Šariš

Rok 2005 bol pre náš klub významný na objav v pseudokrase, pri mapovaní (jaskyne v Čiernej hore, v Spišskej), účasťou na objavoch v iných jaskyniach (Mesačný tieň), účasťami na zahraničných akciách (Poľsko, Ukrajina), ale aj na akciách iných jaskyniarskych skupín.

Členovia klubu (14) sa zúčastnili Speleomítingu, vierceri aj na 46. jaskyniarskom týždni v Belianskych Tatrách, kde väčšinou pracovali na objavoch v Mesačnom tieni.

Dĺžka objavených priestorov 336 m, zmapovaných 700 m. Naši členovia sa podieľali aj na mapovaní v lokalitách iných klubov, a to v Mesačnom tieni (499 m) a v Kňahyni (50 m).

Jaskyniarskych akcií za celý klub bolo zhruba 80, počet technických denníkov 73.

Prieskumné a mapovacie akcie v našej oblasti

V Slavkovskom krase sa pracovalo v Pekárniku, Fosilnom ponore.

V pohorí Branisko sa v Diablovej diere – ponore vykonala menšia pracovná akcia a viacero pozorovaní, vo vyvieracke V-1 a V-3 boli aj pracovné akcie, spolu 5 akcií, objav 15 m a 12 m po povodniach. Na V-3 bolo niekoľko akcií na znižovaní dna povrchového toku.

V Slanských vrchoch sme boli na obhliadke starých opálových bankských diel.

V pohoriach Čergov, Šarišská vrchovina, Bachureň – povrchové akcie okolo Renčišova, v Hrabkove sa pracovalo v Jazvečej jaskyni, tu bol postup do hĺbky 2 m.

V Spišsko-šarišskom medzihorí – v oblasti pri Terni sa zamerala Vápenická jaskyňa (15 m).

V Poloninách sme boli v jaskyni Kňahyňa, prieskum spolu s P. Holúbkom, povrchový prieskum okolia Ruského, spoločná akcia s poľskými grotolazmi (Ďakova a Pustajova jaskyňa).

Hlavnou oblasťou sú Levočské vrchy – obhliadka vchodov jaskýň na Zámčisku, kde sa zistil dynamický režim, nová lokalita Borsučiny – objav 3 jaskýň, najväčšia Trojvchodová jaskyňa má 15 m.

Najnádejnejšie sú však oblasti Čiernej hory a Spišskej. Na Čiernej hore je to hlavne Židova jaskyňa, kde bolo objavených 50 m a neskôr 30 m a zmapovaných 64 metrov. Počas 3 akcií sme boli aj v ostatných jaskyniach oblasti, zistený bol dynamický režim.

Najviac akcií v Levočských vrchoch sa odpracovalo na Spišskej – až 16 akcií. Bolo to vyčistenie jaskyne a úprava vchodu, výstavba oplotenia, betónovanie a osadenie uzáveru, mapovanie jaskyne (603 m). Boli osadené stabilné body, taktiež rebriky. Ku koncu roka 2005 bola dĺžka jaskyne 678 m. Zameraná Jankina próba (18 m).

V okolí Spišskej prebehli aj povrchovoprieskumné akcie v oblasti Bišaru (objavené 3 jaskyne s dĺžkou asi 18 m a 25 m) a na Lubickej objav 2 jaskýň, dĺžka 15 m.

V pohorí Bachureň sa pracovalo na lokalite Džandžurova diera.

Naši členovia manželia Haršanikovi vykonali podľa ich informácií 50 akcií, hlavne na lokalite Buková (30 akcií), v Džimovej spáse v Považskom Inovci a v jaskyniach v Jánskej doline.

V Humenských vrchoch sme vykonali spoločnú akciu s poľskými jaskyniarimi vo Veľkej Artajame. Pri tejto príležitosti objavili poľskí jaskyniari Pokladníkovu jaskyňu pod Sninským kameňom.

Prieskumné a mapovacie akcie s inými skupinami, resp. v ich oblastiach

Jasovská planina – práce v Šugove na jaskyni Buková 30, spolu s Haršanikovcami.

Silická planina + Horný vrch – Malá a Veľká Žomboj, Klensalajova jaskyňa, Kvapľová jaskyňa, Jablonovská priepasť, Sonda č. 118. Akcie vykonané so Speleoklubom Drienka.

Ružínsky kras – okrem obhliadky známych jaskýň sme vykonali aj povrchové akcie, pričom sme objavili novú jaskyňu na Zlatníku.

Nízke Tatry – Jaskyňa mŕtvych netopierov, prechod trás A, B, C, kopanie v ponore P-2 s miestnymi jaskyniarimi.

Aktivity našich členov vo Vysokých Tatrách sú dostatočne známe, v j. Mesačný tieň našich 6 členov vykonalo postupne 5 akcií.

Poznávacie akcie v zahraničí

Ukrajina – Užanský národný park – 5 ľudí na „povrchovke“ pseudokrasu.

Poľsko – Beskid Niski – jaskyňa Drwali (Slowianska), podzemie mesta Jaslika.

Beskid Makowski – jaskyňa Oblica, Mysiorowa dziura (2 členovia).

Bochnia, Krakov, Tropštyn, Ciezkovice – poznávací akcia po pseudokrase v Skamenenom meste pri Ciezkoviciach, soľnej bani v Bochni.

Celkovo rok hodnotíme ako úspešný, uskutočnilo sa veľké množstvo akcií samostatných i s inými klubmi, niekedy možno až za cenu rozdrobenia aktivity na rôzne lokality. Často sme sami nemali čas poznávať naše lokality, lebo sme pomáhali iným. Množstvo síl a prostriedkov nás stáli aktivity okolo jaskyne pod Spišskou.

Ján Výkoupil, predseda speleoklubu

Speleoklub Tisovec

Speleoklub vyvíjal svoju činnosť na vyhradenom území Tisovského krasu a časti Muránskej planiny na základe povolených výnimiek z platných zákonov o ochrane prírody.

Prieskumná činnosť

Zamerala sa na lokality Hradová, Suché doly, Dielik a Teplica. Aktivity dvoch členov boli zamerané aj na zahraničie, resp. prácu v iných krasových oblastiach Slovenska: J. Pavlík sa zúčastnil úspešnej medzinárodnej expedície do Venezuely, L. Vlček absolvoval speleologickú expedíciu do jaskyne Veľká Klisura v Kosove a spolupracoval s OS Ružomberok, Speleo Detva, SK UK Bratislava a OS Rimavská Sobota. D. Hutka pokračoval v sondovacích prácach v závrte pri Okrúhlej skale a v sondovacích a výkopových prácach v jaskyni č. 31 – Hradová. V jaskyni zabezpečili drevenú výstužovku nebezpečné úseky v úvodnej časti a vyčistili 25 m nových chodieb, ktoré boli úplne zaplnené hlinitou výplňou. V masíve Hradovej lokalizoval niekoľko menších jaskýň. Lokalizáciu týchto jaskýň je potrebné porovnať s existujúcimi identifikačnými kartami, aby nedošlo k duplicitám.

Členovia SK D. Hutka, L. Vlček, J. Pavlík a I. Kámen pokračovali v sondovacích prácach v Chodbe slímákov v jaskyni Dielik. Pokračovala spolupráca s členmi OS Brezno, pričom bola objavená jaskyňa v Suchých doloch v lokalite Čipkove jamy s dĺžkou 10 m a perspektívnym pokračovaním. V jaskyni netopierov sa pokračovalo v kopaní na dne jaskyne v smere odtoku vody. V jaskyni sa na extrémnych miestach nainštaloval rebrik a fixné lano. Ďalšie sondovacie práce menšieho rozsahu sa uskutočnili v Čertovej jaskyni.

Pri povrchovom prieskume vrchu Červená bola lokalizovaná menšia jaskyňa na úpätí Červenej nad Hlbokým jarkom. Ide o jaskyňu puklinového charakteru s hĺbkou cca 3 m a dĺžkou 6 m.

Dokumentácia jaskýň

Systémom GPS boli zamerané jaskyne na Dieliku v Hlbokom jarku, Teplici, Suchých doloch a Hradovej. Získané údaje z meraní sa odovzdali Správe NP Muránska planina. Merania robili L. Vlček, D. Hutka. V jaskyni Teplica bol zameraný Labyrint v úvodnej časti jaskyne (60 m chodieb). Dvoch meraní sa zúčastnili D. Čipka, I. Kubíni, R. Guzma a čakatel M. Hecko. D. Hutka zamerával v jaskyni č. 31 20 m chodieb. Celková dĺžka jaskyne dosahuje 90 m. L. Vlček zamerával 223 m v jaskyni Dielik.

Ochrana krasu

Speleoklub úzko spolupracuje so Správou NP Muránska planina pri ochrane krasových oblastí, monitoringu a ochrane zimujúcich netopierov jaskyniach. Dvaja členovia SK vykonávajú činnosť speleologickej strážnej služby vo vymedzenom pracovnom území Speleoklubu Tisovec. Bola vyčistená a uzavretá jaskyňa V pastierni a uskutočnila sa oprava uzáveru j. Michňová. V septembri zistil D. Hutka násilné vniknutie do j. č. 31 – Hradová, pri ktorom bol odcudzený kovový materiál a časť náradia. Páchatelia odpílili visiaci zámok na vstupnej mreži. Udalosť bola nahlásená polícii, ktorej sa podarilo páchatel'ov vypátrať a bolo voči nim zavedené trestné konanie.

V marci sa pri výkone strážnej služby zranil L. Vlček pri páde v skalnej stene Hradovej. Transport zraneného zabezpečovali členovia SK I. Kubíni, D. Čipka, I. Kámen, J. Pavlík a Hasičská záchranná služba z Rimavskej Soboty.

Osvetová činnosť

J. Pavlík prezentoval na výstave svoje fotografické práce z expedície do Venezuely. Spolu s L. Vlčekom publikovali články v Spravodaji SSS a regionálnej tlači. L. Vlček publikoval niekoľko odborných článkov Aragonite a v zborníku odborných referátov Správy NP Muránska planina REUSSIA spolu s D. Hutkom. L. Vlček sa zúčastnil medzinárodného speleologického kongresu UIS v Aténach, dvaja členovia SK Speleomitingu SSS vo Svite. Pre Evanjelické gymnázium v Tisovci a Stredné odborné učilište v Hnúšti usporiadali členovia SK štyri tematické vychádzky do krasového územia Suchých dolov s prednáškou o vzniku a ochrane krasu.

Ivan Kubíni, predseda speleoklubu

Oblasťná skupina

Tribeč

Členovia skupiny pracovali v tradičných domácich lokalitách, vo Veľkopoľsko-uhreckom krase v jaskyniach Píla, Oblúk a v priepasti Müller. V jaskyni Píla a priepasti Müller sa pokračovalo v prolongácii najnižších častí, v jaskyni Oblúk sa čistila paleontologická sonda pre nadchádzajúci paleontologický prieskum. Pomáhali sme pri sčítavaní netopierov. V rámci speleologickej strážnej služby sa uskutočnilo viacero akcií spojených s čistením krasových lokalít.

Nadpolovičná väčšina akcií sa však uskutočnila v rôznych krasových lokalitách iných jaskyniarskych skupín. Naši členovia spolupracovali so speleoklubmi Bratislava (Borinský kras, kras Belianskych Tatier), Banská Bystrica (Jaskyňa mŕtvych netopierov) a Dubnica nad Váhom (Mojtínsky kras). Zúčastnili sa centrálnych akcií SSS.

Juraj Šurka, tajomník OS

Trenčiansky speleoklub

Členovia pracovali v novoobjavených jaskyniach Kakaeska (KSKS – Kľúč k Slatinskému krasu) a Tam za rohom (pracovný názov). Podarilo sa im preniknúť do vzdialenosti 20 a 15 m. Predpokladajú ďalšie pokračovanie obidvoch jaskýň do masívu Česanej hory.

Veľa času venovali výstavbe uzáveru v jaskyni Viežka a čisteniu niektorých závrto v Slatinskom krase. V závrte č. 2 pritom objavili asi 30 m dlhú riečnu jaskyňu.

Jednorazové prieskumné akcie podnikli v Novej jaskyni a v Rumpálovom závrte s veľmi malými postupmi. Prepojenie Novej jaskyne s blízkou Bielou jaskyňou nepovažujú za reálne.

Pri povrchovom prieskume našli štyri menšie jaskyne; z nich zatiaľ zdokumentovali 8 m hlbokú Priepasť Kočina hora.

Niektorí členovia spolu s OS Inovec skúmali jaskyne Považského Inovca (j. HV1) a Malých Karpát (Jaskyňa pod Vrátnom a j. SS1). Traja členovia sa zúčastnili na 46. jaskyniarskom týždni v Belianskych Tatrách.

Súhrnný prehľad: 8 členov, 38 akcií, 16 technických denníkov, objavených 76 m a zameraných 21 m.

Miroslav Sova, predseda klubu

Oblasťná skupina Uhrovec

Členovia skupiny formou exkurzie navštívili neďalekú jaskyňu Džimova spása v Považskom Inovci. Začala sa tak spolupráca s jaskyniarimi z JK Strážovské vrchy, ktorá pokračovala na niekoľkých spoločných pracovných akciách na staronovej lokalite – Jaskyni v Čiernom vrchu. K pôvodným 16 m dĺžky tu po spriechodnení úzkej meandrovej chodby, ktorá vyústila do malej sienky s výzdobou, pribudlo ďalších 9 m. Na tejto lokalite sa uskutočnilo 8 z celkového počtu 15 akcií, na ktorých sa členovia skupiny za celý rok zúčastnili. Päť členov sa zúčastnilo Speleomitingu vo Svite.

Jozef Kováčik, tajomník OS

Speleoklub Univerzity Komenského Bratislava

Mnohostranná aktivita členov skupiny viedla aj toho roku k objavom niekoľkých kilometrov podzemných priestorov tak na Slovensku, ako aj v zahraničí.

Najhodnotnejšie postupy sme realizovali vo vlani nami objavenej vysokohorskej jaskyni Mesačný tieň (Spismichalova dolina, v masíve Širokej). V letných mesiacoch sme tu prekonalí koncový prievanový zával v hĺbke -122 m a obrovskými strmými chodbami postúpili do rozsiahleho a stále nekončiaceho labyrintu chodieb, meandrov, priepastí a veľkých siení. Dĺžka jaskyne presahuje k momentu napísania tejto správy 9,5 km, najväčšia dosiahnutá hĺbka od vchodu je -433 m. Exaktne zameraných je zatiaľ 7482 m priestorov. Najväčším známym objaveným priestorom je dómovitý úsek chodby Tatra Open (140 x 20 – 40 m), najpriestrannejšou priepastou možno až 120 m hlboká Mesačná stvora. V spodnej časti tohto mnohoúrovňového systému sme v závere roku narazili na výdatnejšiu podzemnú rieku, s viacerými doteraz neprebádanými prítokmi, komínmi i vyššími poschodiami. V hĺbkach -284 m, resp. -410 m sme zriadili dva vysunuté podzemné tábory. Túto veľmi perspektívnu jaskyňu skúmame aj za aktívnej výpomoci viacerých prizvaných členov z iných speleoklubov SSS. Známý filmár P. Barabáš o nej urobil krátky dokumentárny film. Na záver treba dodať, že len po dvoch sezónach od objavu sa stal Mesačný tieň už 2. najhlbšou a 5. najdlhšou jaskyňou Slovenska a najväčšou jaskynnou sústavou slovenskej časti Tatier.

V Belianskych a Vysokých Tatrách sme okrem zimných povrchových prieskumov rázsoch Širokej skúmali aj v iných čiastkových masívoch, a to v speleologicke neobsadených zónach na Havrane, Košiari

a v úbočiach Monkovej doliny. Z novoobjavených lokalít staja zatiaľ za zmienku sonda, ktorá viedla k objavu meandrovitej jaskyne, a +25 m vysoká dvojvchodová jaskynka, obe v Košiari.

Práce na Muránskej planine, aj vzhľadom k presunu ľudských kapacít, mierne stagnovali, pokračovali sme tu najmä v otváraní jedného z ponorových závrto pod Tatričkami (masív Dlhého vrchu), s niekoľkometrovým hĺbkovým postupom.

V Malých Karpatoch sme zrealizovali niekoľko sondážnych akcií v jaskyni Tmavá skala, dve či tri akcie v závrte na Hurtovci a okrem toho sme sa tu venovali najmä dokumentácii a odbornému karsologickému výskumu (Plavecký kras, Kuchynsko-orešanský kras, Čachtický kras).

V Slovenskom raji sme v prvej polovici roka uskutočnili niekoľko sondážnych akcií v roku 2003 nájdenej jaskyni Diera v streche (planina Pelc). Miestami veľmi exponovaný povrchový prieskum Sokolej doliny, svahov planiny Glac, ľavých strání Prielomu Hornádu a záverov rokliny Veľký Sokol priniesol objavy niekoľkých menších jaskýň, s dokumentovanou dĺžkou do 30 m. Za spolupráce českých speleopotápačov a členov Sekcie jaskynného potápania sme opätovne skúmali sifónový záver jaskyne Zlatá diera, s drobným progresom. V blízkosti tejto lokality sme otvárali povodňový výver jej hydrologického systému.

Vo februári sa štyria členovia skupiny (plus zo Slovenska ďalší dvaja členovia SSS) zásadnou mierou podieľali na veľkej, mesačnej medzinárodnej speleoexpedícii do Venezuely, na stolové hory. V obrovitom masíve Chimantá sme preskúmali tri nové veľké jaskyne: Cueva del Diablo (Pekelná diera) s dĺžkou 2,3 km a chodbami miestami až 50 m širokými, Cueva del Ca_on Verde (800 m dlhá) a priepať Sima Noroste (-130 m). Popritom sme uskutočnili rozsiahly multidisciplinárny vedecký výskum najväčšej kvarcitovej jaskyne sveta, Cueva Charles Brewer (teraz dlhá 4732 m), na poli geológie, geomorfológie, hydroológie, genézy speleotém a biospeleológie. Pokus o nájdenie pokračovania jej traktu v koncových závaloch a sifónoch bol zatiaľ neúspešný. Na stolovej hore Roraima sa trojica členov speleoklubu podarilo zdokumentovať novú Jaskyňu Pemónov (Cueva de los Pemones), s dĺžkou zatiaľ 2 km a prevýšením 73 m, a spojiť jaskyne Cueva Ojos de Cristal a Cueva del Hotel Guácharos do spoločného systému dlhého 3164 m. Okrem toho sme na Roraima našli tiež iné pokračovania tu nami v roku 2003 objavovaných jaskýň, v dĺžke niekoľko sto metrov, ako aj úplne nové lokality, dlhé 80 až 150 m. Spoločná expedícia tak priniesla v sumári okolo 7 km objavov. (Z expedície sa pripravuje film.)

Dvaja členovia speleoklubu sa aktívne zúčastnili 14. medzinárodného speleologického kongresu v Aténach (tri prednášky, vlastný prezentačný shop SSS), jeden z nás zastupoval slovenskú speleológiu aj ako národný delegát pri záverečnom rokovaní UIS. Po kongrese sme zorganizovali expedíciu do Kosova, do jaskyne Gryka e Madhe (Veľika klisura), ktorej hlavným cieľom bolo speleopotápanie a mapová dokumentácia. V závere hlavnej rieky systému sa dvojica účastníkov akcie zanorila v 2. sífóne do asi 150-metrovej vzdialenosti, resp. hĺbky -47 m. Potápačsky preskúšaný bol aj sífón v Pečovských kúpeľoch, objavená nová, asi 100 m dlhá priepastovitá „Učiteľova jaskyňa“ a v kaňone Rugovska klisura bolo lokalizovaných niekoľko menších jaskýň, s dokumentovanou dĺžkou do 200 m.

Jeden z členov skupiny sa tiež podieľal na speleologickej výprave do pohoria Jakupica v Macedónsku.

Rozsiahla bola aj publikačná a edičná činnosť členov skupiny. Naše výsledky expedícií vo Venezuele zverejnili v priebehu roka 2005 viaceré renomované svetové speleomagazíny. Publikovali sme v Speleofóre, Spravodaji, z populárno-náučných magazínov napr. vo Vesmíre či v časopise Plus 7 dní. Okrem toho sme na vlastné náklady vydali mimoriadne číslo Spravodaja 3/2005 - Chimantá (178 strán, plnofarebné) a spolukoordinovali vydanie špeciálneho čísla Bulletin of SSS (pri príležitosti kongresu UIS v Grécku), sumarizujúceho najzaujímavejšie objavy členov SSS za posledné obdobie.

Branislav Šmída, predseda speleoklubu

**Jaskyniarsky klub
Varín**

Činnosť klubu sa sústredila prevažne na speleologický prieskum v krase Malej Fatry. Venovali sme sa rozpracovaným lokalitám v oblasti Suchého, Stratenca a Vrátnej doliny. Celkovo sme zorganizovali 27 akcií v teréne, z ktorých sme spracovali 6 technických denníkov.

V sonde č. 3 pod Suchým sa nám podarilo preniknúť medzi skalné bloky, odkiaľ vanie intenzívny priedan. Následnou dymovou skúškou sa potvrdil náš predpoklad prepojenia s ďalšími dvoma sondami.

V lete sme zorganizovali pracovnú akciu v Strateckej priepasti. V sonde za Vrahárňou sa podarilo postúpiť do malej sienky so zaujímavou výzdobou. Ďalší postup sa črtá v závere sienky v zasintrovanom závale.

Vo Vrátnej doline sme prevažnú časť akcií uskutočnili v Medvedej jaskyni II. Sondovali sme vo východnej

časti Koncového domu. Náš sľubný postup zastavilo neprieľzné zúženie. V Jaskyni nad vyvierajúcou sme pracovali na ďalšom rozšírení úžín v Pichľavej chodbe. Treba prekonať asi 1,5 m úžiny, aby sme sa dostali do predpokladaného nižšie položeného riečiska. Vzhľadom na to, že jaskyňa bola z dôvodu zabratia pre vodný zdroj oplotená, ďalší postup a prieskum sa pozastavil. V lokalite za Kravárskym sme dokončili meračské práce a zdokumentovali sme okolité závrtý.

V spolupráci s JS Adama Vallu sme uskutočnili tri pracovné akcie v Kryštálovej jaskyni.

V priebehu roka sme zorganizovali niekoľko akcií zameraných na nácvik jednodlanej lezeckej techniky v Belskej doline. Na záver roka sa konal tradičný Speleovečer, kde sme prezentovali svoju činnosť pred širšou laickou verejnosťou. K našej prezentácii už niekoľko rokov prispieva vývesná skrinka vo Varine.

Pavol Cvacho, tajomník JK

Oblasťná skupina Veľká Fatra

Členovia skupiny sa venovali prieskumu Belianskeho a Blatnického krasu. Prieskumné a výkopové práce nepriniesli výraznejšie objavy. Pri povrchovom prieskume Žiarnej dolinky zaznamenali 3 nové jaskyne s celkovou dĺžkou 17 m. Zúčastnili sa spolu 19 akcií, z ktorých spracovali 12 technických denníkov.

Prieskum a dokumentácia krasových javov

Prieskum Belianskeho krasu

- povrchový prieskum Žiarnej dolinky
- sondážne práce v j. Suchá č. 5 a Suchá č. 1

Prieskum Blatnického krasu

- sondážne práce v Jaskyni na Vödkach
- sondážne práce v jaskyni Nádej

Fotodokumentácia krasových javov a prieskumnej činnosti skupiny sa vykonávala priebežne počas pracovných akcií.

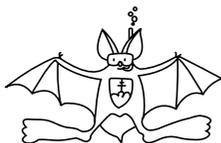
Ochrana prírody a krasu Veľkej Fatry

Na akciách 2 členov oblastnej skupiny, ktorí vykonávajú speleologickú strážnu službu, sa podieľali aj ostatní členovia skupiny. Spolupracovali sme s pracovníkmi Správy NP Veľká Fatra na spočítavaní netopierov zimujúcich v jaskyniach Belianskeho krasu.

Akcie organizované SSS a SSJ: Speleomiting - 1 člen OS, seminár speleologickej strážnej služby - 2 členovia.

Ivan Mažári, tajomník OS

Pracovná skupina Východ Komisie pre potápanie

Aktivita skupiny v r. 2005 bola zameraná na tradičné pracovisko - systém jaskyne Skalistý potok a jaskyne súvisiacimi s týmto systémom. Potápačskej aktivite sa venuje iba minimálne. V systéme Skalistého potoka sa uskutočnila iba jedna potápačská akcia v spolupráci s Českou speleologickou spoločnosťou. Pri nej sa podarilo nájsť miesto doteraz najbližšie k povrchu, ktoré zvnútra jaskyne predstavuje cca 9 - 12 m. Uskutočnilo sa viacero povrchových akcií zameraných na spojenie povrchu s časťami jaskyne ležiacimi nad Fosiľnou chodbou. Jedna akcia bola vykonaná do Moldavskej jaskyne.

V iných krasových územiach pokračovala spolupráca s OS Prešov pri prieskume a dokumentácii krasových území Braniska, Bachurne a Čiernej hory. Jeden člen sa zúčastnil výpravy do krasu stolových hôr vo Venezuele, jeden člen potápačskej expedície do Mexika.

Vedúci skupiny realizoval povrchové mapovania v súvisi s grantovou úlohou VEGA zameranou na štúdium transformácie krajinej štruktúry Slovenského krasu. Celkove uskutočnili členovia skupiny sídlaci v Prešove 27 speleologických akcií.

Časť členskej základne sídlia v Moldave nad Bodvou pracovala najmä na území východnej časti Slovenského krasu a Medzevskej pahorkatiny, kde členovia skupiny uskutočnili 19 akcií. Zamerali a prolonovali Vianočnú priepasť - zamerané 35,4 m, ktorej celková dĺžka dosiahla 108 m. Pokus o prekonanie koncového závalu v jaskyni Šmykňa bol bez úspechu. Spolupráca so Speleo Rožňava (Hradská vyvieračka), Drienka (Čertov dych), Cassovia (vyvieračka pod Čertovým mostom). Objav nádejnej Zelenej jaskyne (8 m) v závere Šugovskej doliny (Železná brána). Exkurzie do Krásnohorskej jaskyne a Baradly (MR).

Členovia skupiny publikovali výsledky svojej činnosti v Spravodaji SSS, aktívne sa zúčastnili Jaskyniarskeho týždňa a Speleomitingu.

Zdenko Hochmuth, predseda skupiny

ČINNOSŤ ODBORNÝCH KOMISIÍ

Komisia pre ochranu jaskýň

Komisia bola nápomocná Správe slovenských jaskýň pri organizácii 5. seminára členov speleologickej strážnej služby, ktorý sa uskutočnil 25. a 26. 11. 2005 na Mikulášskej chate v Demänovskej doline za

účasti 41 strážcov z dvadsiatich piatich skupín a klubov SSS. Mnohí z nich sa spolu s členmi komisie aktívne zapojili do programu seminára. Viacerí odborne usmerňovali dobrovoľných jaskyniarov pri ochrane krasu a jaskýň v ich praktickej speleologickej činnosti. Zaoberali sa aj prípadmi poškodenia uzáverov jaskýň a jaskynnej výplne alebo inými porušeniami zákona o ochrane prírody a krajiny a zúčastnili sa na rokovaniach týkajúcich sa legalizácie speleologického prieskumu a výskumu podľa zák. č. 543/2002 Z. z.

Komisia pre potápanie

Vzhľadom na vekové obmedzenia a tiež pracovnú zaneprázdnenosť v roku 2005 činnosť komisie pre potápanie SSS stagnovala. V spolupráci s D. Hutňanom a členmi z ČSS sa uskutočnila iba 1 speleopotápačská akcia v jaskyni Skalistý potok. Napriek tomu komisia registrovala aktivity potápačov na Slovensku a v zahraničí a poskytovala konzultácie záujemcom o problematiku speleopotápania. Jeden člen sa podieľal na expedícii v Mexiku, druhý člen tiež ako potápač účinkoval vo Venezuele.

Z. Hochmuth, predseda komisie

Dobrovoľná záchranná služba SSS

Počas roka nebol potrebný zásah DZS. Na Jaskyniarskom týždni v Belianskych Tatrách sa zranený člen Trenčianskeho speleoklubu dostal z Tristarskej priepasti za pomoci ostatných účastníkov exkurzie a privolaná Horská záchranná služba mu už len pomohla pri zostupe dolinou. O úraze L. Vlčeka sa píše v správe o činnosti SK Tisovec. Úloha prehodnotiť pôsobenie a funkčnosť DZS zostáva naďalej aktuálna, pričom sa možno oprieť o spoluprácu s HZS na základe uzavretej dohody.

CENTRÁLNE PODUJATIA SSS A INÉ DOMÁCE AKCIE

Speleomiting

Na XIV. ročníku tradičného podujatia SSS vo Svite sa 9. apríla zišlo viac ako 250 jaskyniarov a priaznivcov jaskyniarstva. Na programe bolo 21 zaujímavých prednášok a referátov prevažne o pôsobení našich speleológov doma i vo svete s využitím modernej audiovizuálnej techniky a panelovej dokumentácie. (Pozri aj Spravodaj 2/2005.)

Jaskyniarsky týždeň SSS

V poradí 46. jaskyniarsky týždeň sa konal v Belianskych Tatrách za účasti 130 jaskyniarov, ich rodinných príslušníkov a priaznivcov. O jeho bohatý program a dobrú organizáciu sa výraznou mierou zaslúžili predovšetkým členovia Jaskyniarskej skupiny Spišská Belá, ktorá si vlni pripomenula 50. výročie svojho vzniku, ale aj členovia Speleo Bratislava ako spoluorganizátor tohto tradičného podujatia. (Podrobnejšie v Spravodaji 4/2005.)

Lezecké dni ani mapovací kurz SSS sa neuskutočnili.

Iné akcie

Viacere speleologické skupiny a kluby nadviazali na tradíciu organizovania spoločných pracovných akcií, ako sú napríklad stretnutie malokarpatských jaskyniarov v Plaveckom krase alebo klubový jaskyniarsky týždeň SK Slovenský raj. SSS, jej organizačné zložky a členovia boli medzi organizátormi a účastníkmi vedeckej konferencie Výskum, využívanie a ochrana jaskýň konanej pri príležitosti životného jubilea nestora slovenskej speleológie Dr. Antona Droppu a seminára speleologickej strážnej služby, ktorých hlavným organizátorom bola Správa slovenských jaskýň. To isté platí aj o podujatiach organizovaných Slovenským múzeom ochrany prírody a jaskyniarstva. S pracovníkmi týchto organizácií, ako aj so zamestnancami ŠOP spolupracovali na pracovných a iných akciách niektoré jaskyniarske skupiny a kluby SSS. Jeden z nich, Mínotaurus, sa zapojil do rozsiahleho projektu Regionálnej rozvojovej agentúry v Rožňave zameraného na prezentáciu svetového prírodného dedičstva, ktorého súčasťou je aj Krásnohorská jaskyňa v Slovenskom krase. Táto jaskyňa spolu s Jaskyňou mŕtvych netopierov v Ďumbierskom krase a Zlou dierou v krase Braniska patrí medzi sprístupnené jaskyne, ktoré prevádzkujú členovia SSS.

VEDECKOVÝSKUMNÁ A DOKUMENTAČNÁ ČINNOSŤ

Aj keď dokumentácia speleologickej činnosti prostredníctvom technických denníkov, ktoré sa sústreďujú na sekretariáte spoločnosti, zostáva dôležitým zdrojom poznatkov a svedectvom o jednotlivých skupinách a kluboch SSS, v uplynulom roku sa viaceré z nich venovali vo väčšej miere prezentácii svojich aktivít na verejnosti, v časopiseckých a knižných publikáciách

alebo v elektronických médiách. Čoraz viac ich má vlastnú internetovú stránku (Banská Bystrica, Bratislava, Dem. Dolina, Drienka, Plav. Podhradie, Ružomberok, Rožňava, Slov. raj a ďalšie) a vlni už mohli využívať webovú stránku www.sss.sk, ktorá sa vďaka G. Lešinskému úspešne rozvíjala a dobre poslúžila aj na zviditeľnenie SSS navonok. Profesijne erudovaní členovia viacerých OS a K i nezaranení členovia zaoberajúci sa odbornou a vedeckovýskumnou prácou publikovali dosiahnuté výsledky v odborných zborníkoch a časopisoch, ako Slovenský kras alebo Aragonit, ale aj v populárno-náučnej forme v časopise Krásy Slovenska a inde.

Roku 2005 vyšli tri riadne čísla Spravodaja SSS (od č. 2/2005 túto úlohu zabezpečoval J. Kasák v súčinnosti s predsedom SSS a ďalšími spolupracovníkmi tohto nášho periodika), jedno mimoriadne, venované speleoexpedíciám na venezuelskú stovú horu Chimantá a financované autormi a účastníkmi expedícií, a ďalšie ako špeciálne, vydané v anglickom jazyku ku kongresu UIS (o vydanie oboch čísel sa pričínili Z. Hochmuth a B. Šmída). Vyvrcholením systematického vedeckého výskumu jaskýň a krasu Slovenského raja je monografia L. Novotného a J. Tulisa Kras Slovenského raja, ktorá zhrňa výsledky 40-ročnej prieskumnej a výskumnej činnosti jedného z najúspešnejších klubov SSS - Speleologického klubu Slovenský raj. Viacerí profesionálni speleológovia a zároveň členovia našej spoločnosti sú spoluautormi knihy Jaskyne svetového dedičstva na Slovensku, ktorá svojim hodnotným obsahom môže poslúžiť aj ako praktická príručka či učebnica pre dobrovoľných jaskyniarov. Obidve knižné publikácie vydala Správa slovenských jaskýň, prvú z nich spolu s SSS. Treťou, o napísanie a vydanie ktorej sa vlni zaslúžili naši členovia, je pozoruhodná kniha J. Stankoviča a P. Horvátha Jaskyne Slovenského krasu v živote Viliama Rozložníka, znamenajúca prinos v oblasti historiografie slovenskej speleológie. Niekoľkí členovia SSS predniesli referáty na domácich i zahraničných odborných podujatiach, napríklad u nás na 5. vedeckej konferencii Výskum, využívanie a ochrana jaskýň a v zahraničí na 14. medzinárodnom speleologickom kongrese v Grécku.

Popri prieskume vo verejnosti neprístupných i v sprístupnených jaskyniach sa na výskumnej činnosti v nich zúčastňujú aj dobrovoľní jaskyniari. Napríklad v spolupráci s SSJ sa pokračovalo v revíznom zameriavaní Bystrianskej jaskyne, výskumné práce sa robili aj v Gombaseckej jaskyni a na iných lokalitách. Naďalej sa pracovalo na vývoji informačného systému Therion na komplexné spracovanie mapovej dokumentácie. Niektoré skupiny spolupracovali pri monitoringu netopierov, biospeleologickom, geologickom,

geomorfologickom, paleontologickom, archeologickom a iných výskumoch v krasových (pseudokrasových) územiach a jaskyniach, prípadne sa venovali aj prieskumu a dokumentácii historického podzemia a banských diel. Podrobnejšie údaje o týchto i ďalších aktivitách sú v správach o činnosti jednotlivých organizačných zložiek SSS.

OCHRANA KRASU A JASKÝŇ

Ako jedna z foriem zabezpečenia ochrany jaskýň a starostlivosti o ne sa u nás osvedčila speleologická strážna činnosť, ktorá sa vykonávala na základe zmlúv o zabezpečení speleologickej strážnej služby medzi správou slovenských jaskýň a 29 skupinami a klubmi SSS: Adama Vallu, Aragonit, Banská Bystrica, Speleo Bratislava, Brezno, Cassovia, Čachtice, Demänovská Dolina, Speleo-Detva, Dolné Orešany, Dubnica nad Váhom, Handlová, Chočské vrchy, Inovec, Jána Majku, Minotaurus, Muránska planina, Nicolaus, Orava, Plavecké Podhradie, Rimavská Sobota, Slovakia-Bystrá, Slovenský raj, Spišská Belá, Strážovské vrchy, Tisovec, Trenčiansky speleoklub, Tribeč a Veľká Fatra. Súčasťou zmlúv je i realizácia praktických ochrannárskych opatrení vrátane uzatvárania jaskýň. Skupiny a kluby SSS v r. 2005 v súčinnosti s SSJ alebo samostatne zabezpečili vyhotovenie a osadenie 12 nových uzáverov a opravu 5 uzáverov jaskýň, kontrolovali jaskyne a jaskynné uzávery a zúčastnili sa na čistení mnohých jaskýň, priepastí a závrto, osobitne v Slovenskom krase (Silická planina a i.).

Nové uzávery jaskýň: Demänovská medvedia, Deravá skala - Archeologická chodba, Drienka, Džimova späsa, Haviareň, Havranická, Hoblíková (H1), Jubilejná, Pružinská Dúpa, Stará poľana, Viežka, V pastierni.

Opravy a údržba uzáverov, iné zabezpečenie jaskýň: Drienovská, Havran, Jasovská j. - Okno, Michňová, Špaňopolská.

Čistenie jaskýň a závrto: Demänovská jaskyňa slobody - Mramorové riečisko, Demo jama, Jaskyňa pod Spišskou, Ponická - druhý vchod, V pastierni, Výstrelová jaskyňa, závrty na Baske; chemické znečistenie: Dvojitá priepať, Fonotšág, Zvonivá priepať pri Silici.

Na týchto aktivitách sa okrem členov komisie pre ochranu jaskýň a speleologickej strážnej služby podieľali aj ďalší dobrovoľní jaskyniari z jednotlivých OS a K SSS. Ich pôsobenie v krase je zároveň účinnou preventívou ochrannárskou činnosťou, rovnako ako zapájanie sa do rozličných aktivít v rámci jaskyniarskej a environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu. Svoje poslanie v tomto smere plnil i Spravodaj SSS, viaceré jaskyniarske dokumentárne videofilmy (vlani napr. o

Pružinskej Dúpnej jaskyni od bratov Chmelovcov) a najnovšie aj vlastné internetové stránky.

ZAHRAŇIČNÉ AKTIVITY SSS

Tak ako po iné roky pôsobilo v zahraničí niekoľko jednotlivcov, skupín a klubov SSS, a to samostatne alebo častejšie spoločne. Už vo februári sa šiesti naši jaskyniari na čele s B. Šmídom zo Speleoklubu UK Bratislava zúčastnili na významnej medzinárodnej speleoexpedícii do Venezuely (stolové hory Chimantá a Roraima), ďalší sa v rámci česko-slovenskej expedície potápali v cenotoch na území Mexika (Yucatan), slovenskí speleopotápači zo Sekcie jaskynného potápania navštívili aj cenoty na karibskom ostrove Hispanola, Ukrajinu (Krym), Maďarsko (Budapešť - termálny kras) a Kosovo (Veľká klisura). Členovia SK Červené vrchy a ďalších OS a K sa zúčastnili na dvoch prieskumných výpravách do jaskyne Veľká klisura a boli i v Macedónsku (pohorie Jakupica). Štyria z OS Plavecké Podhradie, SK Nicolaus a Speleoklubu Bratislava majú za sebou úspešnú expedíciu Sibir 2005. Jaskyniari z Cassovie počas návštevy Rumunska boli účastníkmi celonárodného kongresu rumunských speleológov a ďalší z Drienky tam navštívili krasovú planinu Padiš. Jeden člen SK Malá Fatra pracoval aktívne v Slovinsku s tamojšími jaskyniarmi. Viacero skupín a klubov zavítalo do krasových i pseudokrasových lokalít v okolitých krajinách. Členovia SK Šariš boli v Poľsku a na Ukrajine, spoluprácu s maďarskými a českými speleológmi rozvíjali ďalšie skupiny a kluby. Dobré vzťahy sa darí udržiavať i s členmi speleologických organizácií v Ruskej federácii, na Ukrajine, v Kosove, Slovinsku a inde. Niektorí zahraniční speleológovia boli aj minulý rok na Slovensku hosťami našich jaskyniarov a podieľali sa tiež na výskume a prieskume sprístupnených i nesprístupnených jaskýň.

ZHRNUTIE

Bohatú minuloročnú bilanciu Slovenskej speleologickej spoločnosti ako zrkadlo činnosti dobrovoľných jaskyniarov, aktívnych členov jej základných organizačných zložiek vystihujú nielen kvantitatívne ukazovatele (ich prehľad prináša nasledujúca prehľadná tabuľka), ale predovšetkým konkrétne výsledky speleologického prieskumu a výskumu v domáciach i zahraničných krasových a pseudokrasových oblastiach. Tieto i ďalšie aktivity sú zachytené v správach o činnosti jednotlivých organizačných zložiek SSS. Tu spomeniem aspoň niektoré z nich.

Demänovský jaskynný systém, na Slovensku stále najdlhší, meral ku koncu roka 2005 už 34 883 m s deniveláciou 201 m. Pritom nie všetky vlny objavené nové podzemné priestory v systéme Demänovských jaskýň sa zamerali a možnosti jeho prolongácie sa ani zďaleka nevyčerпали (v čase napísania tejto správy prekročila dĺžka systému 35 km). O významné objavy v Demänovskej jaskyni slobody, v Pustej jaskyni a jaskyni Okno sa zaslúžili najmä jaskyniari z klubov Dem. Dolina a Červené vrchy. Najväčšiu pozornosť po objave Mesačného tieňa vo Vysokých Tatrách v r. 2004 vyvolali úspechy objaviteľov a exorátorov pri pokračujúcom náročnom prieskume tejto významnej jaskyne, ktorá má zameranú dĺžku skoro 7,5 km a deniveláciu -433 m, čím sa zaradila na popredné miesto medzi najväčšími a najhlbšími jaskyňami u nás. Väčšie alebo menšie postupy sa dosiahli aj v iných jaskyniach a krasových, resp. nekrasových územiach. Najväčšia pseudokrasová jaskyňa na Slovensku Jaskyňa pod Spišskou v Levočských vrchoch meria dnes už 740 m. V zahraničí si tak ako rok predtým zaslúži osobitnú pozornosť účasť našich speleológov na objavoch a dokumentácii zatopených jaskýň na Yucatane v Mexiku, pri prieskume

Jaskyne Charlesa Brewera a ďalších jaskýň stolových hôr vo Venezuele (spolu objavených asi 7 km) a iné pionierske speleologické výpravy do zatiaľ neprebádaných alebo málo prebádaných krasových oblastí vo svete.

Podrobnejšie sa o týchto i ďalších úspechoch slovenských jaskyniarov doma i za hranicami píše v Spravodaji SSS; z príspevkov v našom periodiku a v iných publikáciách, ale aj na internete a predovšetkým zo správ jaskyniarskych skupín a klubov vyplýva, že sa pokročilo i vo výskume krasu a jaskýň, prezentácii odborných poznatkov, v praktickej ochrane krasových javov a šírení jaskyniarskej osvety. Naopak nepodarilo sa uskutočniť všetky tradičné podujatia SSS, pokračovali konflikty niektorých jednotlivcov s orgánmi ochrany prírody a problémy sa vyskytli aj vo vzťahoch a komunikácii medzi funkcionármi vo výbore a v plnení uznesení predsedníctva a výboru spoločnosti. Nepochybujem o tom, že sa ich podarí vyriešiť na prospech ďalšieho rozvoja dobrovoľného jaskyniarstva na Slovensku. Dobrým východiskom a zárukou toho sú úspešné výsledky Slovenskej speleologickej spoločnosti dosiahnuté v 56. roku jej existencie v súlade s jej cieľmi a poslaním.

Prehľad činnosti skupín a klubov SSS v roku 2005

Číslo	Skupina, klub	Počet akcií	Počet TD (m)	Objavy (m)	Zamerané	Počet členov	Zaplatené členské (%)
1	Adama Vallu	56	53	109		36	100
2	Aragonit	41	36	72		19	47
3	Badizer Ardovo					8	100
4	Banská Bystrica	68		200	106	20	100
5	Bratislava	82	81	157	249	33	88
6	Brezno	22	17	100	2637	9	100
7	Cassovia	40		27	50	34	97
8	Čachtice	95	95	150,5		21	95
9	Červené vrchy	100	12	300*+1500		5	100
10	Demänovská Dolina	48		1000*		20	100
11	Detva	26	20	240	327,5	7	100
12	Dolné Orešany	39	39	34,5	22	6	83
13	Drienka	192	61	620	237,5	7	100
14	Dubnica n. Váhom	46				23	100
15	Handľová	41	41			14	100
16	Chočské vrchy	19	1			19	100
17	Inovec	19	19	18	14	4	100
18	Jána Majku	43	38	51	51	15	100
19	Liptovská Teplička	8				5	100
20	Liptovský Mikuláš	6	3	10		11	100
21	Liptovský Trnovec	3	3			19	100
22	Malá Fatra	20		40		14	86
23	Minotaurus	80	76		110	8	100
24	Muránska planina	10		14	155	13	85
25	Nicolaus	116	99	655*	1965*	17	100
26	Orava	29				13	100
27	Plavecké Podhradie	79		243	160	24	96
28	Prešov	11	27			12	100
29	Rimavská Sobota	44	44			19	100
30	Rokoš	9	6	5	5	8	100
31	Rožňava	9	6			25	84
32	Ružomberok	52	48			10	40
33	Sekcia j. potápania					5	100
34	Slovakia-Bystrá	60		96	96	15	93
35	Slovenský raj	57	57	339	378	30	93
36	Spišská Belá	36	36	510	208	21	95
37	Strážovské vrchy	159	159	150	407	34	100
38	Šariš	80	73	336	700	20	100
39	Tisovec	42		54	303	16	81
40	Trenčín	38	16	76	21	8	100
41	Tribeč	26	13			12	100
42	Uhrovec	15	10	9		7	100
43	UK Bratislava			7219+7130	5842+6930	9	78
44	Varín	27	6	10	30	7	100
45	Veľká Fatra	19	12	17		14	100
46	Východ - SPK	46		34	55	12	83
	Nezaradení členovia					25	92
	Čestní členovia					10	
	S p o l u	2 058	1 207	13 941 + 8 630	14 697 + 6 930	743	94

V tabuľke nie sú uvedené údaje týkajúce sa prieskumu banských diel a historického podzemia. Údaje v prázdnych kolónkach chýbajú pre neúplnosť podkladov alebo ich OS a K neevidujú, príp. sa nevykazujú.

Číslo za znamienkom + označuje objavy, resp. zamerané m v zahraničí. Hviezdíčka* značí samostatne objavené a zamerané m, pričom v súmari týchto údajov za celú SSS sú zahrnuté všetky m objavené (3000) a zamerané (2533) v Demänovskom jaskynnom systéme (v spolupráci členov speleoklubov Červené vrchy, Demänovská Dolina a Nicolaus)

TABUĽKA NAJDLHŠÍCH JASKÝŇ NA SLOVENSKU

stav k 28. 2. 2006

Ján Tencer

1. Demänovský jaskynný systém, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	35 044
2. Stratenská jaskyňa - Psie diery, Spišsko-gemerský kras, Slovenský raj	21 987
3. Jaskyňa mŕtvych netopierov, Nízke Tatry, Ďumbier	19 060
4. Jaskyňa zlomísk, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	10 445
5. <u>Mesačný tieň, Východné Tatry, Vysoké Tatry</u>	<u>9 500</u>
6. Javorinka, Východné Tatry, Vysoké Tatry	8 457
7. Hipmanove jaskyne, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	7 536
8. Skalísty potok, Slovenský kras, Jasovská planina	5 885
9. Domica - Čertova diera, Slovenský kras, Silická planina	5 368
10. Jaskyňa v Záskočí, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	5 034
11. Liskovská jaskyňa - Jaskyňa L-2, Podtatranská kotlina, Chočské podhorie	4 150
12. Čachtická jaskyňa, Malé Karpaty, Nedze	3 865
13. Belianska jaskyňa, Východné Tatry, Belianske Tatry	3 641
14. Stanišovská jaskyňa, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	3 138
15. Moldavská jaskyňa, Košická kotlina, Medzevská pahorkatina	3 070
16. Bobačka, Spišsko-gemerský kras, Muránska planina	3 036
17. Jasovská jaskyňa, Slovenský kras, Jasovská planina	2 811
18. Harmanecká jaskyňa, Veľká Fatra, Bralná Fatra	2 763
19. <u>Bvstrianska jaskyňa, Horehronské podolie, Bvstrianske podhorie</u>	<u>2 637</u>
20. Okno, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	2 570
21. Čiernohorský jaskynný systém, Východné Tatry, Vysoké Tatry	2 360
22. Nová Stanišovská jaskyňa, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	2 334
23. Javorová priepasť, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	2 249
24. Jaskyňa studeného vetra, Nízke Tatry, Ďumbier	1 766
25. Systém Suchej a Mokrej diery, Vysoké Tatry, Východné Tatry	1 764
26. Zápoľná priepasť, Kozie chrbty, Važecký chrbát	1 721
27. Stratený potok, Spišsko-gemerský kras, Muránska planina	1 642
28. Podbanište - Jaskyňa nad Kadlubom, Revúcka vrchovina, Železnice predhorie	1 570
29. Suchá jaskyňa I, Veľká Fatra, Hôľna Fatra	1 541
30. Gombasecká jaskyňa, Slovenský kras, Silická planina	1 525
31. Štefanová I, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	1 521
32. Ardovská jaskyňa, Slovenský kras, Silická planina	1 492
33. <u>Dobšinská ľadová jaskyňa, Spišsko-gemerský kras, Slovenský raj</u>	<u>1 483</u>
34. Sokolová, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	1 460
35. Brestovská jaskyňa, Západné Tatry, Roháče	1 450
36. <u>Demänovská medvedia jaskyňa, Nízke Tatry, Demänovské vrchy</u>	<u>1 447</u>
37. Medvedia jaskyňa, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	1 420
38. Krásnohorská jaskyňa, Slovenský kras, Silická planina	1 355
39. Drienovská jaskyňa, Slovenský kras, Jasovská planina	1 348
40. <u>Veľké Prepadlé, Malé Karpaty, Homofské Karpaty</u>	<u>1 208</u>
41. Jaskyňa v ponore Jašteričieho jazera, Slovenský kras, Silická planina	1 189
42. <u>Silická ľadnica, Slovenský kras, Silická planina</u>	<u>1 100</u>
43. Jaskyňa v Homolí, Spišsko-gemerský kras, Muránska planina	1 058
44. Jaskyňa na Kečovských lúkach, Slovenský kras, Silická planina	1 010
45. <u>Četníkova svadba, Strážovské vrchy, Strážov</u>	<u>1 000</u>
46. Ladzianskeho jaskyňa, Spišsko-gemerský kras, Muránska planina	909
47. Jaskyňa verných, Východné Tatry, Vysoké Tatry	870
48. Bystrianský závrť, Horehronské podolie, Bystrianske podhorie	843
49. Nová Kresanica, Západné Tatry, Červené vrchy	820
50. Kunia priepasť, Slovenský kras, Jasovská planina	813
51. <u>Milada, Slovenský kras, Silická planina</u>	<u>800</u>
52. Hrušovská jaskyňa, Slovenský kras, Silická planina	780
53. Hučiacia vyvieracka, Slovenský kras, Plešivecká planina	768
54. <u>Jaskyňa pod Spiškou, Levočské vrchy, Oľšavická planina</u>	<u>740</u>
55. Plavecká jaskyňa, Malé Karpaty, Plavecký kras	717

Údaje sú uvedené v metroch. Hrubšie vytlačené sú lokality, na ktorých nastali nejaké zmeny.

Podčiarknuté sú lokality, na ktorých je možné predpokladať spresnenie, príp. zrednenie ich dĺžok.

TABUĽKA NAJHLBŠÍCH JASKÝŇ NA SLOVENSKU

stav k 28. 2. 2006

Ján Tencer

1. Hipmanove jaskyne, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	495
2. Mesačný tieň, Východné Tatry, Vysoké Tatry	433
3. Javorinka, Východné Tatry, Vysoké Tatry	360
4. Jaskyňa mŕtvych netopierov, Nízke Tatry, Dumbier	320
5. Skalistý potok, Slovenský kras, Jasovská planina	317
6. Javorová priepasť, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	313
7. Jaskyňa v Zásokí - Na Predných, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	284
8. Ciernohorský jaskynný systém, Východné Tatry, Vysoké Tatry	232
9. Kunia priepasť, Slovenský kras, Jasovská planina	203
10. Demänovský jaskynný systém, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	201
11. Tristarská priepasť, Východné Tatry, Belianske Tatry	201
12. Stratenská jaskyňa - Psie diery, Spiško-gemerský kras, Slovenský raj	194
13. Havran, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	187
14. Čertova diera, Slovenský kras, Horný vrch	186
15. Nová Kresanica, Západné Tatry, Červené vrchy	183
16. Brázda, Slovenský kras, Silická planina	181
17. Bystriansky závt, Horehronské podolie, Bystrianske podolie	174,5
18. Zadný úplaz, Západné Tatry, Červené vrchy	165
19. Belianska jaskyňa, Východné Tatry, Belianske Tatry	160
20. Jaskyňa zlomísk, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	147
21. Bobačka, Spiško-gemerský kras, Muránsky kras	142
22. Malá Žompoj, Slovenský kras, Silická planina	141
23. Veľká buková priepasť, Slovenský kras, Silická planina	140
24. Ponorná priepasť, Slovenský kras, Silická planina	135
25. Jaskyňa studeného vetra, Nízke Tatry, Dumbier	129
26. Ladová priepasť, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	125
27. Diviacia priepasť, Slovenský kras, Plešivecká planina	123
28. Nová éra, Východné Tatry, Belianske Tatry	121
29. Bezodná priepasť, Západné Tatry, Osobitá	120
30. Veterná priepasť, Slovenský kras, Horný vrch	120
31. Jaskyňa slnečného lúča, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	113
32. Dobšinská ladová jaskyňa, Spiško-gemerský kras, Slovenský raj	112
33. Natrhnutá priepasť, Slovenský kras, Dolný vrch	112
34. Okno, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	110
35. Silická ľadnica, Slovenský kras, Silická planina	110
36. Hlinoš, Slovenský kras, Dolný vrch	110
37. Čachtická jaskyňa, Malé Karpaty, Nedze	110
38. Čertov dych, Slovenský kras, Horný vrch	110
39. Attilova priepasť, Slovenský kras, Silická planina	108,5
40. Priepasť v Okolíku, Západné Tatry, Osobitá	106
41. Michňová, Spiško-gemerský kras, Muránska planina	105
42. Mojtińska priepastná jaskyňa, Strážovské vrchy, Strážov	104
43. Zvonivá jama, Slovenský kras, Plešivecká planina	101
44. Obrovská priepasť, Slovenský kras, Dolný vrch	100
45. Kosienky, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	97
46. Jaskyňa pod Úplazom, Východné Tatry, Vysoké Tatry	97
47. Stará garda, Malé Karpaty, Homolské Karpaty	96
48. Bystrianska jaskyňa, Horehronské podolie, Bystrianske podolie	95
49. Priepasť na Sivom vrchu, Západné Tatry, Sivý vrch	93
50. Jaskyňa na Rúbani, Strážovské vrchy, Strážov	92
51. Štefanová 1, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	91
52. Jaskyňa za Bukovinou, Nízke Tatry, Demänovské vrchy	91
53. Nová muflónia priepasť, Slovenský kras, Plešivecká planina	88
54. Štepnica, Malé Karpaty, Nedze	85
55. Drienka, Slovenský kras, Silická planina	84

Údaje sú uvedené v metroch. Hrubšie vytlačené sú lokality, na ktorých nastali nejaké zmeny.

Koľko je na Slovensku jaskýň?

Ivica Hlaváčová

V *Národnej databáze jaskýň*, ktorá sa vedie v Slovenskom múzeu ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši, máme k 1. 3. 2006 údaje o 5368 jaskyniach. Najviac jaskýň sa nachádza v geomorfologických celkoch Slovenský kras (960), Spišsko-gemerský kras (754) a Nízke Tatry (646). K najdlhším jaskyniam patria Demänovský jaskynný systém (35 195 m) v Demänovských vrchoch, Stratenská jaskyňa - Psie diery (21 987 m) v Slovenskom raji a Jaskyňa mŕtvych netopierov (19 060 m) v masive Dumbiera v Nízkych Tatrách. Najhlbšími sú Hipmanove jaskyne (495 m) v Demänovských vrchoch, Mesačný tieň (433 m) a Javorinka (360 m), obidve vo Vysokých Tatrách.

Za uplynulý rok pribudlo do evidencie 300 jaskýň. Najviac, 139 jaskýň sa zaevidovalo v Spišsko-gemerskom krase. Zdrojom informácií bola Centrálna evidencia jaskýň Speleoklubu Tisovec v roku 2004 od L. Vlčeka, kde opisuje 236 jaskýň z Muránskej planiny a východnej časti Veporských vrchov. Z uvedeného zoznamu sa v databáze aktualizovali údaje známych jaskýň a doplnilo sa 107 nových jaskýň. Najdlhšími z nich sú Takáčova jaskyňa (60 m) a Demänovka pod studňou, s peknou sintrovou výzdobou (40 m), v katastrálnom území Tisovec.

Z publikácie *Kras Slovenského raja* od autorov L. Novotného a J. Tulisa, ktorá obsahuje údaje o 377 jaskyniach, sa do databázy doplnilo 32 nových jaskýň.

Na území Slovenského krasu sa zásluhou G. Lešínskeho a zástupcov šiestich oblastných skupín a klubov, ktoré pracujú v tejto oblasti, zaevidovalo 96 jaskýň. Najviac, 67 jaskýň je na Šilickej planine, najdlhšími z nich sú Nová Domica (100 m), Čerje (70 m) a Pizolitová priepasť hlboká 25 metrov s dĺžkou 50 metrov. Najväčšia jaskyňa bola objavená na Hornom vrchu a dostala názov Čertov dych; jej dĺžka je 250 metrov a hĺbka 120 metrov.

K ďalším významnejším jaskyniam, ktoré sa doplnili do databázy, patria Oreská jaskyňa dlhá 50 metrov vo Vihorlatských vrchoch, objav skupiny Drienka, Ofriľaná jaskyňa s dĺžkou 70 metrov a hĺbkou 40 metrov, objavená jaskyniarimi z Plaveckého Podhradia, Brána v Podkove s dĺžkou 64 metrov v katastrálnom území Liptovský Ján, objav členov skupiny Nicolaus.

Významné prolongácie sa zaznamenali v jaskyni Okno v Demänovskej doline, kde sa v spolupráci skupín SSS Červené vrchy a Drienka, pracovníkov Správy slovenských jaskýň a Slovenského múzea ochrany prí-

rody a jaskyniarstva objavilo 1640 metrov nových priestorov. Dĺžka jaskyne Okno tak dosiahla 2570 metrov. Členovia oblastnej skupiny Brezno zamerali Bystriansku jaskyňu; jej dĺžka vzrástla o 1700 metrov a dosiahla 2740 metrov pri denivelácii 95 metrov. V Mesačnom tieni vo Vysokých Tatrách členovia Speleoklubu Univerzity Komenského Bratislava v spolupráci s jaskyniarimi z viacerých skupín a klubov objavili 7000 dĺžkových a 290 hĺbkových metrov a dosiahli dĺžku 9000 metrov.

Pri získaní údajov o jednotlivých jaskyniach sa využívala speleologická a odbornopopulárna literatúra, monografie, zborníky referátov z konferencií, kongresov a sympózií. Okrem známych periodík *Spravodajia SSS*, zborníka *Slovenský kras*, *Aragonitu* a *Sintra* sa excerpciou zborníka *Vespertilio* doplnili údaje o výskyte netopierov v jaskyniach. Do zoznamu literatúry sa doplnilo 324 článkov od 215 autorov a databáza obsahuje 3220 článkov. Ďalším zdrojom informácií boli aktualizované zoznamy jaskýň od vedúcich a zástupcov z 19 jaskyniarskych skupín a klubov Slovenskej speleologickej spoločnosti, ktorí sa zapojili do spolupráce pri zostavovaní Zoznamu jaskýň na Slovensku.

Mnoho hodnotných informácií o jaskyniach je uverejnených na jaskyniarskych www. stránkach jednotlivých skupín a klubov Slovenskej speleologickej spoločnosti. Pre múzejné a archívne účely je však aj naďalej hodnotným materiálom dokumentačný materiál vo forme technických denníkov a identifikačných kariet. V roku 2005 sme od Slovenskej speleologickej spoločnosti odkúpili 531 kusov technických denníkov od 18 oblastných skupín a 21 identifikačných kariet z jaskýň v Strážovských vrchoch od M. Veliča z oblastnej skupiny Dubnica nad Váhom. Za uplynulé obdobie sa v databáze aktualizovali údaje o 2950 jaskyniach. Úpravy sa urobili v názvoch jaskýň (doplnili sa iné názvy, maďarské a české, hlavne pri jaskyniach v Slovenskom krase), v dĺžkach, hĺbkach, nadmorských výškach a z jaskyniarskeho archívu sa doplnila písomná a mapová dokumentácia. Množstvo údajov o lokalizácii vchodov jaskýň, ich uzatváraní, ochrane a geologických hodnotách do databázy priamo doplnili odborní pracovníci Správy slovenských jaskýň a múzea.

Spracovanie a doplnenie všetkých dát do databázy je dlhodobá práca, ktorá si vyžaduje spoluprácu dobrovoľných a profesionálnych pracovníkov. Ďakujeme všetkým jaskyniarom, ktorí sa na tejto činnosti podieľali.

V súčasnosti vrcholia práce súvisiace so sprístupnením jaskyne Zlá diera v pohorí Bachureň. V čase vydania tohto čísla bude azda už v prevádzke. V súvisí s tým, ako aj okrúhlym jubileom hlavného aktéra sprístupnenia - Rudolfa Košča prinášame retrospektívu malého krasového územia, v ktorom jaskyňa leží, keďže od publikovania zásadnejších prác o tomto fenoméne uplynulo už viac ako 20 rokov.

Zdroje poznania

Jaskyňa je pravdepodobne známa od nepamäti miestnemu obyvateľstvu obci Lačnov a Lipovce (okres Prešov). Podľa existujúcej katastrálnej mapy a znakov v teréne sa v jej bezprostrednom okolí, resp. niekoľko desiatok m nad jej vchodom nachádzala poľnohospodársky využívaná pôda (role) a aj dnešný zalesnený svah (pozemky miestneho urbáriátu) bol odlesnený. Jaskyňu obyvatelia iste občas navštevovali, o čom svedčia črepy nádob (stredovek) i zachované povesti. Tie hovoria o omnoho rozsiahlejších priestoroch, ako ich poznáme dnes (sieni, nazývaných poľany, malo byť v jaskyni 7), a o vodnom toku v jaskyni. Kačica vypustená v jaskyni do tohto toku sa mala objaviť na druhej strane pohoria v Slavkove. Toto všetko svedčí o živom záujme obyvateľstva.

Do literatúry jaskyňu zrejme ako prvý zaviedol E. T. Krieger v svojom Popise župy Šarišskej (1841). O jaskyni píše na str. 33: „...sotva hodinu vzdialená a napoly vyskúmaná kvapľová jaskyňa... Vyššie uvedená jaskyňa nie je celkom známa, pretože podzemná voda zabraňuje jej ďalší prieskum, vstup je ťažký a asi po dĺžke 200 stôp sa vinie do jednej priepasti, ktorá konečne ústi do veľkej siene, kde ale ten potok brzdi ďalšie vnikanie.“ Uvádza tu aj povest' vzťahujúcu sa k skalám i jaskyni. Po ňom ju spomína Ö. Potemkin (1863), z novších autorov Tomčík v Čs. krase r. 1950, okrajovo Harčár (1972) a Droppa (1973) v Prehľade preskúmaných jaskýň na Slovensku. Títo autori sa však skutočným speleologickým prieskumom jaskyne nezaoberali. Jediná zachovaná mapa z minulosti je od S. Rotha z r. 1884 a vcelku verne zobrazuje hlavné priestory jaskyne. Priliehavý je aj opis, ktorý preložil a publikoval P. Derfiňák (2000) i so spomenutou mapou.

V r. 1959 uskutočnil prieskum jaskyne Ján Majko. Používa názov Zlá džúra, za pomoci miestnych obyvateľov jaskyňu našiel a čiastočne preskúmal. Vcelku dobre opisuje známe časti. Používa termíny „Prvá priestora“ (15 x 20 m), za ňou nasleduje chodbička v dĺžke 15 m a „Druhá priestora“ (10m dlhá, 4 - 5 m široká a 1,8 m vysoká), ktorú už je ťažšie lokalizovať - azda ide o časť dnešného Labyrintu, pretože tu spomína malé jazierko. Za priestorom pri jazierku je údajne otvor so silným prívanom, kde aj baterkou svietili. Podľa výpovede J. Kušnira by sa mal v jaskyni (podľa Majka) nachádzať vodný tok. Všetky tieto skutočnosti sú opísané v správe 54/1959 v archíve SMOPaJ v Liptovskom Mikuláši.

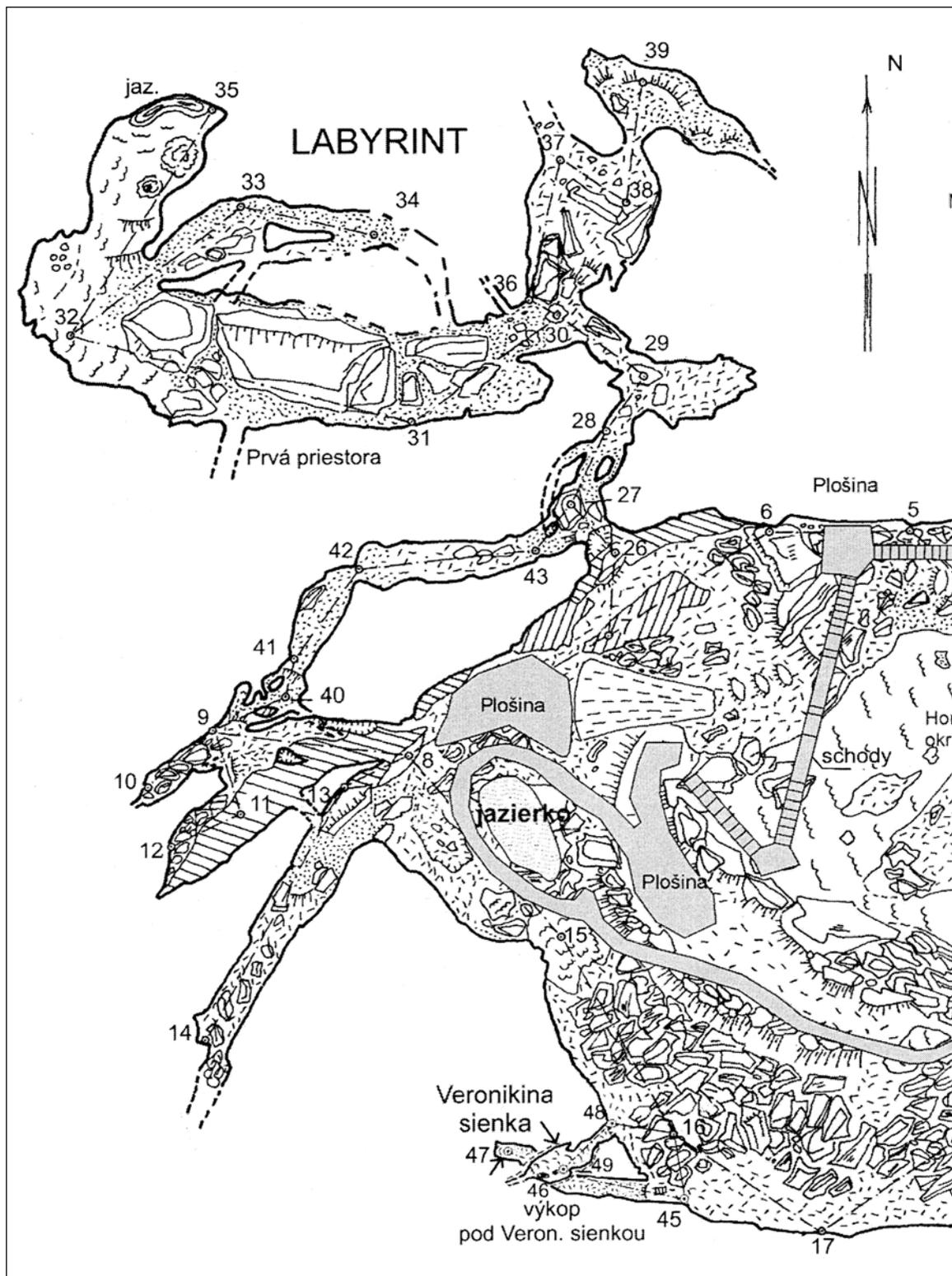

Cestou k jaskyni. Foto: Z. Hochmuth

Archeologické nálezy v jaskyni konštatoval J. Bárta (1963), ktorý o nej píše aj v príspevku z r. 1970 v súvisí s tragickou udalosťou i využitím v SNP (1969).

Údaje o dĺžkach a hĺbke jaskyne sa pohybovali medzi 20 - 100 m, dokonca ešte J. Harčár v jaskyni uvádzal podzemný tok. Na základe toho, že dovtedy nám nebola známa ani jej mapa, sme jaskyňu podrobne preskúmali a zmapovali v mierke 1:200. V dňoch 1. a 3. 9. 1975 Z. Hochmuth, P. Zanvit a P. Bodnár zamerali podstatnú časť jaskyne (bez Labyrintu). V r. 1976 sme spolu s V. Ďurčekom vykonali prieskum a zameranie drobnejších jaskýň v okolí. Základné informácie o jaskyni a okolitých lokalitách som publikoval v príspevkoch v r. 1977 a 1982.

K prieskumu jaskyne Zlá diera sa po vzniku Oblastnej skupiny SSS v Prešove vrátili Z. Hochmuth, R. Košč, E. Némethy a L. Kučma, keď sa zamerali priestory dnešného Labyrintu (1982 - 1984) a jaskyňa

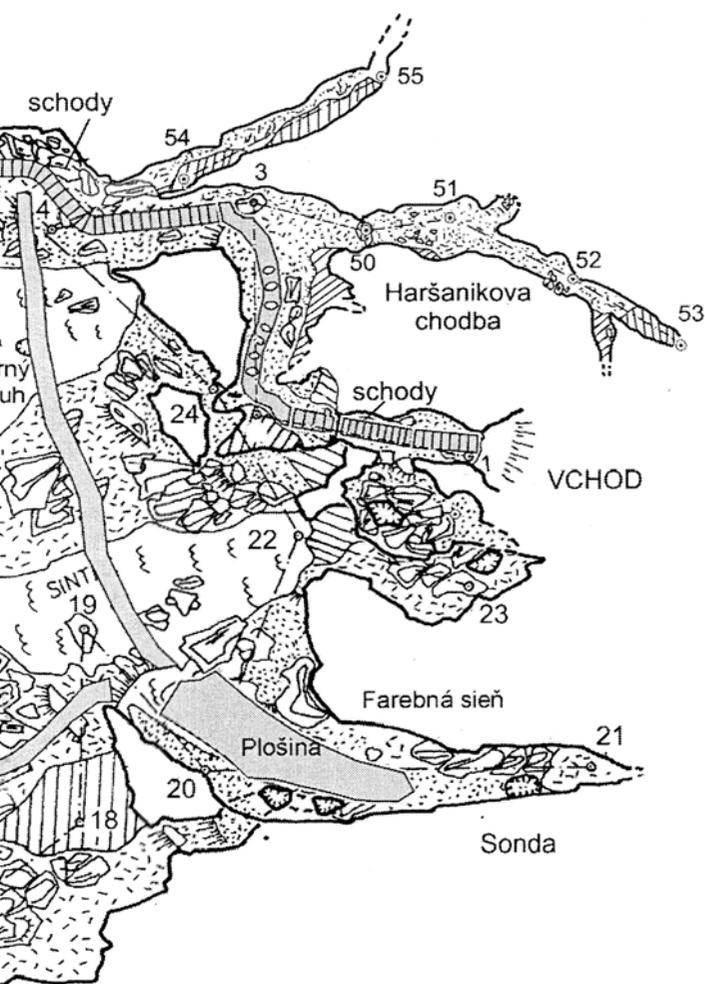

Jaskyňa ZLÁ DIERA

Mierka

Na základe meraní: Z. Hochmuth, P. Bodnár a P. Zarvit z 1. a 3.9.1975 a meraní o.s. Prešov - Košč. Kučma, Smolko 14.3.1983, J. Mikloš, a Z. Hochmuth v r. 2006 spracoval a doplnil Z. Hochmuth

Geologická stavba okolia

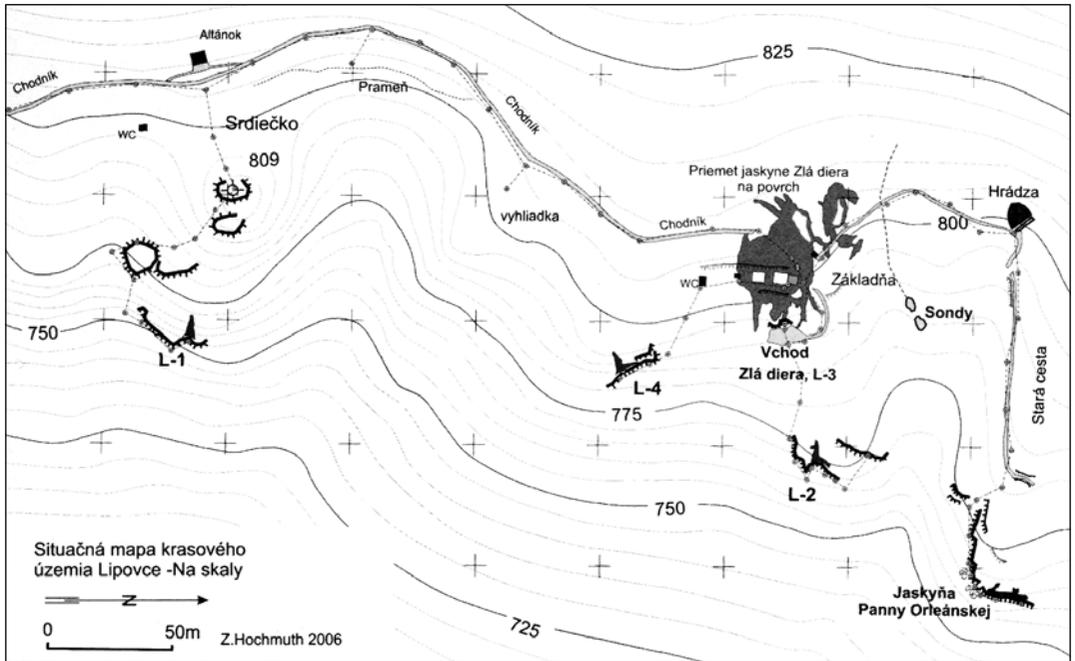
Kryha mezozoických hornín vystupuje izolovane, severne od súvislého územia severne od Lačnovského kaňonu. V pôdoryse dosahuje rozmery asi 750 x 150 m. Kryha vystupuje svojimi vrstvomými čelami smerom na východ zo svahu Bachurne nad obcou Lipovce (JV od k. 1005,6), územie má názov „Pod skaly“ či „Na skaly“. V tesnej blízkosti už nachádzame okruhliaky bazálneho paleogénneho súvrstvia, vyššie nasadzuje už pieskovcový vývoj flyšu centrálneokarpatského paleogénu.

Súvrstvie, v ktorom je vytvorené skalné mesto „Pod skaly“ i jaskyňa Zlá diera, patrí z geologického hľadiska k severnému mezozoickému obalu pohoria Branisko, aj keď geomorfologicky sa zaraďuje už k celku Bachureň. Vo vysvetlivkách i vlastnej geologickej mape 1: 50 000 (Jacko et al. 1997) sú horniny pod č. 49 opísané ako „sivé lavicovité a masívne dolomity, veku stredný - vrchný trias“. Podrobnejšie sa opisujú v príspevku Poláka (1987) v Geologických prácach. Konštatujú sa tu aj izolované výskyty, konkrétne kryha s jaskyňou Zlá diera „južne od k. Buče“.

Jaskyňa Zlá diera

Geomorfologické pomery širšieho okolia jaskyne

Podľa platného geomorfologického členenia (E. Mazúr, M. Lukniš 1980) sa dolomitická kryha s jaskyňou Zlá diera nachádza už v geomorfologickom celku Bachurne, hranica medzi Bachurnou a Braniskom sa ťahne približne po kontaktnej línii - hranici medzi paleogénom a mezozoikom, konkrétne v okolí cesty Lipovce - Lačnov. Novšie sa geomorfologickými pomermi zaoberala I. Hazdová

(2003). Morfometrickými pomermi Braniska sa v minulosti zaoberal R. Novodomec (1992).

Formy reliéfu širšieho okolia jaskyne Zlá diera môže rozdeliť do viacerých skupín:

Gravitačnou modeláciou sú modelované strmé úseky svahových doliniek, dolín, ako aj hrebene, kde sú vyvinuté skalné útvary. Vystupujúce masívne dolomity tu tvoria skalné útvary, steny i vežovité formy. Poznáme niekoľko takýchto skupín, najznámejšia v strednej časti má názov „Srdiečko“. Sutinové kužele vznikajú svahovými procesmi, a to najmä na úpätiach skalných stien ukladaním materiálu, ktorý je prenášaný odpadávaním. Na spodnom okraji skalných útvarov sa nachádzajú úpätné previsy, v hornej časti plošinky, azda štruktúrneho pôvodu.

Úvaliny majú zhruba korytovitý priečny profil. Vyskytujú sa na sklonených povrchoch na flyši.

Výmole sú výsledkom erózie občasných vôd. Na ich rozšírení sa podieľa aj činnosť človeka najmä odstránením rastlinného krytu. Práve preto ich nachádzame na v minulosti intenzívne využívanom území v blízkosti obce Lačnov. Výmole sa vyskytujú aj ako zárezy v horných častiach niektorých doliniek.

Na geomorfologickej mape vyčlenila I. Hazdová (2003) niekoľko typov zarovnaných povrchov:

a) zarovnaný povrch vo výške 830 – 860 m. Nachádza sa, resp. je vyvinutý na kontakte paleogénu Bachurne. Tiahne sa najmä pozdĺž severnej hranice Braniska.

b) presnejšie neurčené zarovnané povrchy

Morfológia jaskynných priestorov

Vchod do jaskyne sa nachádza v zalesenom neprehľadnom skalnatom teréne (Pod skaly) asi 1800 m od obce Lipovce v zalesenom svahu, tesne pod okrajom štruktúrnej plošiny vo výške 786 m. Vede k nemu od smerovníka na ceste Lipovce – Lačnov pohodlný chodník. Vchod je nepravidelného tvaru, trojuholníkovitého prierezu rozmerov asi 1,5 x 2 m a chodba pokračujúca za ním klesá tak strmo nadol, že má charakter zrúteného závrtnu. Vstupná chodba potom klesá pod uhlom 40° strmo nadol v smere výraznej poruchy smeru 90 – 270°. Takto vedie chodba asi 9 m a mierne sa znižuje. Stále klesajúc sa vstupná chodba stáča priamo na sever a v pravom uhle sa lomí na západ. Smerom nazad (na východ) pokračuje slepá rúťová odbočka. Za týmto miestom chodba ďalej strmo klesá, rozširuje sa a vyúsťuje do jedinej obrovskej siene jaskyne, Majkom nazvanej „Prvá priestora“.

Sieň, ktorá je takmer kruhového pôdorysu, má priemer okolo 35 m, maximálnu výšku 11 m a je sklonená pod uhlom 30° na západ. Sieň vznikla prevažne rútením na vrstevnej ploche (sklon 30° na západ), čo je veľmi dobre badateľné na strope jaskyne, ktorý má nepravidelný tvar. Dno siene je členené a pokryté rôznorodým materiálom. V hornej časti prevažujú hnedé hliny, neďaleko povrchu čiastočne i s humusom. Strednú časť siene pokrývajú sintrové platne, sinter však je veľmi rozpukaný a nečistý. Kvapľovú výzdobu,

silne poškodenú, badať i na niektorých stenách jaskyne. Dolná časť siene je pokrytá ostrohrannou sutinou, pričom sa tu miestami nachádzajú balvany priemeru až 3 m. Zaujímavá je vodorovná terasa v dolnej časti, ktorá bola zrejme vytvorená umele pri osídlení jaskyne (prehistorické nálezy, osídlenie počas SNP). Z dôvodu lepšieho prístupu a stabilizácie sutinového kužeľa bolo v minulosti na dno siene vybudované betónové schodište.

Zo siene, najmä v jej dolnej časti, odbočujú ešte viaceré slepé chodby. Pri bode 14 sa nachádza najnižší dosiahnuteľný bod jaskyne v hĺbke 34 m od vchodu. Zo siene vybiehajú viaceré krátke chodbičky i na jej opačnom, hornom konci, v svojom priebehu sa však už zrejme bližšie k povrchu, o čom svedčí pribúdajúci obsah humusu v jaskynných sedimentoch, koreničky rastlín a i.

Významnou časťou jaskyne sú chodby rozprestierajúce sa západne od hlavnej siene, zvané Labyrint. Súčasný prístup do Labyrintu predstavuje tektonicky podmienená strmo klesajúca chodba medzi bodmi 8 a 9, ktorá má v smere 220° a 230° slepé odbočky. Zvýšený strop vedie do nízkej chodbičky (opísanej už J. Majkom). Paralelná, vrchom vedúca chodbička na hranici prieleznosti vyúsťuje pri vstupe do týchto častí, na druhej strane pri bode 41. Dno je pokryté hlinou a ostrohrannou sutinou. Chodbička vedie paralelne s okrajom siene a pri bode 7 kominom súvisí s okrajom „Prvej priestory“. Ďalšie pokračovanie vedie severným smerom. Dve menšie sienky smerujúce generálne na sever sa nachádzajú pri bodoch 36 - 38.

Po tesnejších priestoroch v Labyrinte pri bode 29 odbočuje opačným smerom, teda 270°, mohutnejší a vyšší priestor (zrejme Majkova „Druhá priestora“). V priamom smere je dlhá 20 m a zodpovedá jej aj výškový a šírkový údaj Majka. Dno je však rozčlenené mohutnými blokmi závalu, najväčší má rozmery 7 x 2,5 m. Postupovať sa dá iba po jeho okraji. Na západnom ukončení priestoru sa chodba stáča na sever, dno je pokryté sintrami (na povrchu znečistené prachom, prevažuje čierna farba) a v najvzdialenejšom mieste sa nachádza plytké sintrové jazierko. Odtiaľto je možné spomínanú „Druhú priestoru“ obísť paralelnou tesnou plazivkou a dostať sa do časti pred veľkým balvanom.

Na spodnom okraji siene „Prvá priestora“ v blízkosti bodu 16 sa v r. 1985 jaskyniarom z OS Prešov podarilo rozšíriť úzku tektonickú poruchu smeru 270° a preniknúť do tesného

priestoru cca 3 x 1 m so zachovanou peknou sintrovou výzdobou, nazvaného Veronikina sienka. Na základe skutočnosti, že týmto smerom prebiehal transport sutiny a vyprázdňovanie „Prvej priestory“, na najnižšom mieste pod b. 16 sa v r. 1999 - 2000 začali prolonačné práce na prehlbovaní tohto miesta. Vyťažený materiál spočiatku predstavoval sutinu, neskôr sa však prešlo do drobného dolomitu s prachovým rozpadom a pôvodná vyprázdňovaná chodba sa vytratila. Po cca 10 m bol prieskum predbežne zastavený.

V r. 2003 pri prieskume jaskyne pomocou rebríka sa podarilo dosiahnuť v strope „Prvej priestory“ nad bodom 8 viditeľné okno. Toto je vytvorené na poruche sklonu 35° a smeru 210°, dovnútra sa tiahne asi 3 m a je typické zachovanou sintrovou výzdobou.

Jaskyňa Zlá diera môže považovať za typickú ukážku vrstevnato-rútivej jaskyne, o čom svedčí celý charakter jej chodieb i sedimenty na dne. Riečny materiál sme v jaskyni nenašli. S vodným tokom napriek povestiam je asi ťažko možné uvažovať, aj keď nedávno zistený výskyt kôrovca *Niphargus* (Kováč et al. 2006) niečo naznačuje. Hlavná os jaskyne (pozdĺžny profil) meria 62 m, dĺžka všetkých chodieb aj s odbočkami však dosahuje cca 240 m, dĺžka aktuálneho polygónového ťahu 343 m, čo pri celkovej hĺbke 34 m radí jaskyňu medzi naše stredne významné jaskyne. Otázkou genézy jaskyne, ako aj jej definitívneho rozsahu priestorov však nemôžeme považovať za uzavretú, ak si položíme závažnú otázku: ako mohol vzniknúť tak nezvyčajne veľký priestor „Prvej priestory“, kde sa podel materiál, ktorý tam chýba? Skutočnosť, že jaskyňa je vytvorená v pomerne plošne nevelkej izolovanej kryhe ležiacej vysoko nad riečnymi tokmi (min. 200 m) však naznačuje, že by mohla byť fragmentom predkvartérneho krasovatenia v iných podmienkach a relatívnych výškach.

Pri jazierku v dolnej časti jaskyne. Foto: Ervín Némethy

Ostatné jaskyne v bezprostrednom okolí

Jaskyňa L-1

Vchod do jaskyne puklinovitého typu vysoký 6 a široký 2 m je dobre viditeľný v južnej skupine brál spomínanej kryhy z hradskej Lipovce – Lačnov. Vchod v nadmorskej výške 754 m, ako aj celá jaskyňa je založený na výraznej zvislej poruche smeru 260°. Smerom dovnútra sa jaskyňa zužuje, má stále pravidelný elipsovité prierez chodby, s minimálnym množstvom sedimentov na dne. V strope sú zaklínené balvany. 7 m od vchodu jaskyňa neprielezne pokračuje ešte niekoľko metrov a definitívne sa končí. Geneticky jaskyňa predstavuje typ puklinovej jaskynky, k rozšíreniu vchodu okrem korózie na základnej poruche prispelo iste i mrazové zvetrávanie.

Jaskyňa L-2

Jej vchod charakteru previsu sa otvára pod zráznym bralnatým útvarom v predposlednej bralnej skupinke, je dobre viditeľný z protisvahu dolinky. Leží v nadmorskej výške asi 782 m, v krovinatom poraste. Je vysoký 2,5 m, dlhý 5,5 m, vlastný previs má hĺbku len asi 1,5 m. Dno je pokryté ostrohrannou sutinou a humusom. Na južnom okraji previsu na takmer zvislej (85°) poruche smeru 280° pokračuje puklinovitá jaskynná chodba v smere spomínanej poruchy. Chodba je vysoká spočiatku len 0,8 m, po 2 m však dosahuje výšku až 4 m, pričom smerom nahor vedie neprielezný komín. Pôvodným smerom sa zužuje a neprielezne sa končí. Dno jaskyne je takmer bez sedimentov, so skalnými stupňami, na niektorých miestach pozostáva z hnedých hlín. Jaskyňa nadväzujúca na úpätný previs je tiež puklinovitého typu, vytvorená koróziou a mrazovým zvetrávaním.

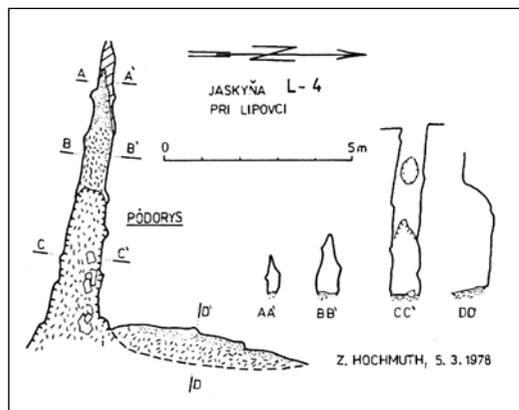
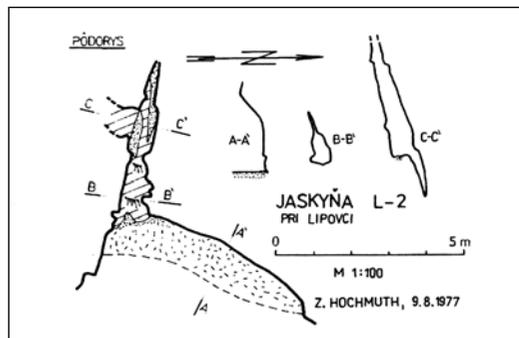
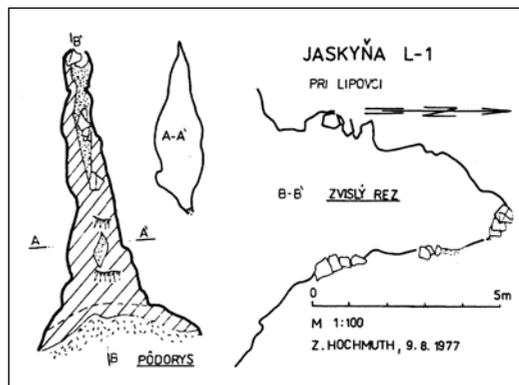
Jaskyňa L-4

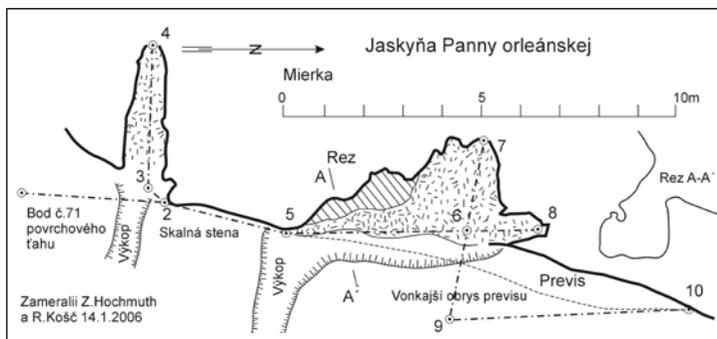
Vchod do tejto jaskyne sa nachádza v úpätí 3. skupiny brál. Je v hustom poraste, badateľný iba zblízka, v nadmorskej výške asi 779 m. Je rozmerov 8 m dĺžky a 3,5 m výšky, typu previsu širokého len asi 1 m, na južnej strane však smerom 80° nasleduje rozsadlinovité pokračovanie, ktoré sa neskôr mení na puklinovitú chodbu. Dno previsu, rozsadliny i chodby je pokryté ostrohrannou vápencovou sutinou premiešanou s humusom, na konci chodby sú hlinité sedimenty. Po 9 m sa chodba slepo končí. Jaskyňa geneticky predstavuje úpätný previs kombinovaný s puklinovou chodbou, založenou na vertikálnej poruche. Časť sedimentov bola v minulosti

v súvislosti s archeologickými výskumami vyťažaná. Nálezy keramiky.

Jaskyňa Panny Orleánskej

Vchod sa nachádza pod previsom v najsevernejšej skupinke brál, vo výške 751 m. Náročným sondovaním pod previsom v r. 2000 – 2003 sa zistilo, že previs vedie do masívu 2 plazivkami, ktoré sa po cca 4 m vyklinujú. V závere výkopových prác sa dosiahli zaujímavé stmelené červenkasté sedimenty.

ky v nepríjemnej humóznej vrstve blata. Vlastný sutinový kužeľ bol pôvodne sprístupnený umelými schodíkmi, ktoré sa neustále zosúvali. V jaskyni na začiatku prieskumu sa nachádzalo množstvo použitého organického i anorganického materiálu. Bolo to najmä drevo, pozostatky fakiel a palíc, ktoré si návštevníci brali dnu. Ojedinele sa našli zvyšky textílii, sviečok a iných svietidiel,

Ochrannárske opatrenia

Na počiatku našich výskumov v jaskyni v r. 1975 bol stav jaskyne z hľadiska devastácie podobný ako v iných dlhodobu známých a neuzatvorených jaskyniach. Väčšina dosiahnuteľnej sintrovej výzdoby bola odlámaná a odnesená, avšak vzhľadom na jej sporadický výskyt nebol tento zásah až taký badateľný. Šlo najmä o brčká snehobielej farby, z ktorých ostali na dosiahnuteľných miestach iba fragmenty. Ostatná výzdoba (sintrové kôry) sa asi nezdaľa taká atraktívna a ostala nepoškodená. Tiež vo vzdialenejších častiach jaskyne ostala výzdoba zachovaná.

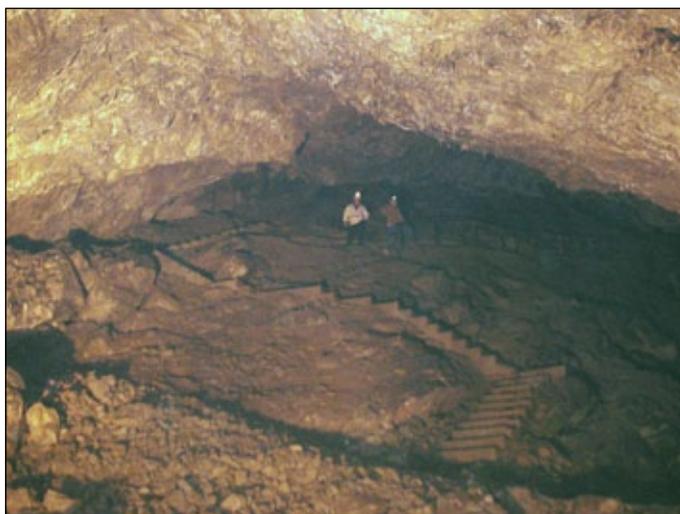
Iným problémom bolo začadenie stien. Návštevníci vstupovali do jaskyne zrejme s horiacimi fakľami a z nich ostali dosť rozsiahle stopy najmä vo vstupných, nižších častiach jaskyne. Napodiv v jaskyni sme našli iba minimum ináč bežných nápisov či podpisov.

Vo vstupnej časti bol prehĺbený pôvodný sutinami zatarasený prístup, kde sa dalo pohybovať iba štvornož-

použité batérie a porozsýpaný karbid, v značnom množstve rôzne povrázky, ktoré zrejme návštevníci za sebou fahali z obáv pred zablúdením. Vážnym problémom bolo aj roznášanie humusu zo vstupných častí na obuvi, a tým znečistenie i vzdialenejších častí jaskyne.

Po vzniku speleologickej skupiny v Prešove sa za najdôležitejšie považovalo vybudovanie solidného uzáveru jaskyne. Brigádnicky sa v zúženom mieste vchodu asi 10 m od b. č. 1 vybetónovala a osadila zárubňa dverí a pancierovým plechom zakryli nepravidelné tvary vstupu (r. 1982). Inštalovali sa oceľové dvere so špeciálnym niekoľkonásobne isteným mechanizmom zamykania. Pre netopiere bol ponechaný zvláštny otvor. Súčasne bol zabezpečený aj možný vstup z bočnej odbočky vchodu. Po uzavretí vchodu sa zistili viaceré pokusy o odomknutie dverí, sčasti úspešné, po zdokonalení sa však už tento záver technicky nepodarilo prekonať.

Počas akcií zameraných na budovanie uzáveru sa súčasne jaskyňa zbavila značného množstva odpadu a cudzorodého materiálu. Bola odstránená humózna

Schodíšte vo svahu sutinového kužeľa.
Foto: Zdenko Hochmuth

Výzdoba vo Veronikinej sienke.
Foto: Ervín Némethy

vrstva, ktorú návštevníci rozvláčali po jaskyni už priamo vo vchode. V tomto období sa tiež prehĺbila vstupná plazivka, čím sa znížilo riziko poškodzovania stropu jaskyne a zanášanie nečistôt na obuvi a ošatení jaskyniarov, ako aj začaďovanie stropu.

Závažným problémom bola stabilita sutinového kužeľa, jeho neustále narušenie a pohyb sutín pri každej návšteve jaskyne. Preto sa pristúpilo k vybudovaniu betónového schodišťa. Schodište je citlivo zasadené vo svahu sutinového kužeľa a na okraji sintrových kôr. Je 5 x zalomené, široké 130 cm, celkový počet schodov je 89. Týmto sa kužeľ jednak stabilizoval, jednak už neexistuje dôvod pohybu mimo chodníka - schodišťa a takmer úplne sa eliminuje možnosť zanášania humusu a materiálu z povrchu do jaskyne. Samozrejme, na ostatných miestach bol vybudovaný chodník z miestneho materiálu. Nebola ani narušená terasa zo 40-tych rokov. Jazierko na mieste kvapkajúcej infiltračnej vody bolo vyčistené a jeho okolie sa estetizovalo. Následne sa pri vchode vybudovala drevená chatka „terénnej výskumnej stanice“, kde je možné skladovať nevyhnutný materiál súvisiaci s prieskumom a zabezpečiť pobyt jaskyniarov počas nepriaznivého počasia. Chatka stojí na pozemku Urbárskeho spoločenstva Lačnov. Pred vchodom sa upravila plošina s povrchom, ktorý eliminuje možnosti zanášania humusu do jaskyne.

Vodcovská služba a sprístupnenie jaskyne

V r. 1999 získal Rudolf Košč, dlhoročný vedúci OS Prešov, povolenie na vykonávanie vodcovskej činnosti v jaskyni Zlá diera. Slávnostné začatie činnosti prebehlo 1. 5. 1999. Táto etapa trvá dodnes a je charakterizovaná sezónnosťou v súvisi so zimoviskom netopierov v jaskyni. Návštevníci navštevujú jaskyňu v sprievode vodcu s ochrannými pomôckami - prilbou a pri návšteve tzv. labyrintu aj s ochrannou kombinézou. Osvetlenie je individuálne pomocou karbidiek. Návštevníci sa po jaskyni pohybujú po chodníku a betónových schodoch, vo vlastnej sieni „Prvej priestore“ vytvárajú uzavretý okruh, na ktorom je zaradený aj drevený rebrík. Je im poskytované vodcovské slovo zaoberajúce sa geologickou stavbou, geomorfológiou a vytváraním jaskyne, tvorbou sintrovej výzdoby, netopiermi, archeologickými nálezmi a ochranou jaskýň a prírody. Návštevnosť dosahuje cca 5000 osôb za rok.

V súvislosti s novou legislatívou i končiacou sa výnimkou na vodcovskú činnosť pracuje jej doterajší neúnavný exploatátor na riadnom sprístupnení, ktoré sa, veríme, už tohto roku stane realitou. Samozrejme predpokladáme, že ani speleologické možnosti jaskyne nie sú ešte vyčerpané.

Literatúra

- BÁRTA, J., 1963: Desať rokov speleoarcheologickej činnosti Archeologického ústavu SAV. Slovenský kras, 4, Martin, 87-97
- BÁRTA, J., 1969: Slovenské jaskyne v Slovenskom národnom povstaní a v druhej svetovej vojne. Krásy Slovenska, 46, 8, Bratislava, 282-287
- BÁRTA, J., 1970: Nešťastie a smrť v jaskyniach. Krásy Slovenska, 47, 5, Bratislava, 230-233, 238
- DERFI=ÁK, P., 2000: Správy o jaskyniach na stránkach dobovej tlače. Spravodaj SSS, 31,4, 50-51
- DROPPA, A., 1973: Prehľad preskúmaných jaskýň na Slovensku, Slovenský kras XI, Martin
- HARČÁR, J., 1972: Šarišská vrchovina. Geografické práce III,1-2, Bratislava 1972
- HAZDOVÁ, I., 2002: Fyzicko-geografická analýza a syntéza krasového územia Braniska. Diplomová práca, Prírodovedecká fakulta UPJŠ, Košice, 82 s.
- HOCHMUTH, Z., 1977: Prieskum jaskyne Zlá diera. Spravodaj SSS, 3, 8-11
- HOCHMUTH, Z., 1982: Podzemné krasové javy pohoria Branisko. Zborník PdF, Prírodné vedy XIX zv. I, SPN, Bratislava, 215-229
- HOCHMUTH, Z., 1998: Predkvartérne jaskynné systémy na Slovensku a ich vzťah k zarovnaným povrchom. ACTA FACULTATIS STUDIORUM HUMANITATIS ET NATURAE XXVIII, Prírodné vedy, Folia geographica 1, Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej Univerzity, Prešov, 127-144
- HOCHMUTH, Z., 1999: Nová turisticky sprístupnená jaskyňa Zlá diera. Spravodaj SSS, 2, 45-46
- KOŠČ, R., 2000: 20 rokov OS Prešov. Spravodaj SSS, 1, Liptovský Mikuláš, 96
- KRIEGER, E. T., 1841: Das Sároser Komitát in Ober Ungarn, Wien, 43
- LALKOVIČ, M., 1993: Príspevok k počiatkom záujmu o jaskyne na Slovensku. Slovenský kras, XXXI, Martin, 61-74
- MAJKO, J., 1959: Správa o prevedenom prieskume v jaskyni Zlá Ďžúra. Rovnopis č. 54/1959
- NOVODOMEČ, R., 1982: Morfometrické charakteristiky Braniska a ich vzťah k reliéfu. Zborník PdF v Prešove, UPJŠ v Košiciach, Prírodné vedy, SPN Bratislava, 203-213, 5 máp v prílohe
- POLÁK, M., JACKO, S., ET AL., 1996: Regionálne geologické mapy Slovenska 1:50 000, Geologická mapa Braniska a Čiernej Hory, Bratislava
- POLÁK, M., 1987: Mezozoikum severnej časti Braniska. Geologické práce, Bratislava, 87, 7-18
- POTEMKIN, Ö., 1863: Värmegye Leirása, statistikai, földrajzi, okirati és történelmi tekintetben, Pest
- ROTH, S., 1884: Magyarországi Karpatyeggesület evkönye 8, 381-3
- TOMČÍK, P., 1950: Krápniková jaskyňa v Lipovci. Čs. kras III, Praha

LEONTÍNA ALEBO ĽUDMILA?

Marcel Lalkovič

V prípade dnes už neexistujúcej jaskyne na juhovýchodnom okraji Plešivskej planiny, ktorá je uvedená v Zozname jaskýň na Slovensku z roku 1999 pod názvom Jaskyňa Leontína, Vladimír Košel v Spravodaji SSS č. 3/2004 nastolil otázku opodstatnenosti tohto názvu. Pri argumentácii v prospech názvu Ludmila vychádzal z poznatku, že ju v dávnejšej minulosti obyvateľstvo poznalo pod názvom Gombasecká jaskyňa a teda názov Leontína nie je pôvodný. V roku 1910 jaskyňa dostala pomenovanie Ludmila a okrem výnimiek sa až do svojho zániku (pravdepodobne v roku 1958) vplyvom ťažby vápenca v Gombaseckom lome uvádzala takto v odbornej literatúre. Pokúsim sa teda objasniť podstatu uvedeného problému, pretože náležitosti okolo názvu spomínanej jaskyne sú trochu iné, než ako ich vníma V. Košel.

Prvé zmienky

Z doterajších poznatkov vyplýva, že prvé zmienky o jaskyni by za určitých okolností mohli súvisieť s prvou polovicou 18. storočia. Nespájajú sa však s osobou Mateja Bela a okruhom jeho spolupracovníkov. V Belových Noticiách, ktoré vyšli tlačou, chýba totiž opis Gemerskej stolice, a preto v nich absentujú aj prípadné zmienky o tunajších jaskyniach. Podľa všetkého prvý, kto vôbec upozornil na existenciu jaskyne v týchto končinách, bol Samuel Timon (1675 - 1736), slovenský historik, polyhistor a vysokoškolský učiteľ. Istý čas pôsobil na univerzite v Trnave a neskôr v Košiciach. V práci Tibisci Hungariae fluvii notio, Vagique ex parte z roku 1735, v časti, kde sa zaoberal vodstvom Gemera, sa zmienil aj o existencii dvoch zvlášť veľkých jaskýň (dutin), čo sa mali nachádzať na východnej strane planiny v okolí sútoku Slanej a Štítnika. Či však táto jeho zmienka súvisí aj s našou jaskyňou, to je otázka, na ktorú už asi nikdy nebudeme poznať odpoveď.

Jakub Buchholtz (1696 - 1754), mladší brat Georga Buchholtza ml., cestoval v roku 1752 do Viedne na cisársky dvor. Počas cesty cez Slovensko si podrobne všimol tunajšiu prírodu a jaskyne. Zážitky z nej potom opísal, ale tlačou vyšli až v roku 1787. Z nich sa dozvedáme, že ho v Slovenskom krase upútala Silická ľadnica, ktorú porovnával s Demänovskou ľadovou jaskyňou. Čo je však dôležité, zmienil sa aj o jaskyni pri Gombaseku a na jej adresu poznamenal, že v nej bolo veľa netopierov. Táto jeho zmienka je zatiaľ prvým konkrétnejším údajom o jaskyni v tejto časti

Slovenského krasu. Avšak ani v jej prípade zatiaľ nevieme, do akej miery a či vôbec ju môžeme spájať s neskoršou jaskyňou Leontína.

Buchholtzova práca vyšla so značným oneskorením. Pravdepodobne to spôsobilo, že jeho zmienku o jaskyni nenachádzame v zemepise Uhorska K. G. von Windischa z roku 1780 a dokonca ani v geograficko-historickom lexikóne J. M. Korabinského z roku 1786. Z hľadiska lexikónu Korabinského to možno chápať aj tak, že sa orientuje na charakterizovanie jednotlivých sídiel, a preto v ňom chýba vtedajšia samota Gombasek. Ale aj v prípade obce Vidová (Wigtelek) a Slavc (Salócz) sa tu stretávame iba so základnou informáciou o nich. Ani ďalší potenciálny prameň, trojzväzková encyklopédia Uhorska od A. Vályiho, ktorá vyšla v rokoch 1796 a 1799 ako preklad Korabinského lexikónu, neobsahuje údaje o Buchholtzom spomínanej jaskyni pri Gombaseku. O nič lepšie nie je na tom ani Bartolomeidesova geografia Gemera z rokov 1806 - 1808. V prípade inkriminovanej lokality sa aj on obmedzil len na všeobecnú zmienku o tajomných dutinách pri Vidovej. Napokon v geografickom slovníku Uhorska od Eleka Fényesa z roku 1852 v hesle patriacom obci Vidová (Végtelke) nachádzame zmienku o tunajšej existencii niekoľkých zaujímavých jaskýň. Nie teda pri Gombaseku, ktorý uvádza len ako pustu medzi Vidovou a Slavcom.

K. Siegmeth a pôvod názvu Leontína

Zmena nastala až v roku 1880 a zaslúžil sa o ňu Karol Siegmeth (1845 - 1912), vtedajší podpredseda východokarpatskej sekcie Uhorského karpatského spolku. Pri návšteve Slovenského krasu v dňoch 21. až 28. septembra 1880 v sprievode Alberta Schlossera z Rožňavy po uvoľnení zatarasného vchodu preskúmal na Plešivskej planine jaskyňu, ktorá sa nachádzala na svahu oproti železničnej stanici Gombasek. Úzkou chodbou sa dostali do priestrannej sály, odkiaľ preskúmali nižšie časti. V jaskyni našli stopy, ktoré svedčili o prítomnosti človeka v historických dobách. Podľa manželky A. Schlossera nazval ju K. Siegmeth jaskyňou Leontíny (Leontinenhöhle). V takejto forme sa o novej jaskyni objavila informácia už v októbri 1880 čísle Zipsers Bote z roku 1880.

Ako Siegmeth napísal, vchod do jaskyne uvoľnili až za pomoci baníkov v čase jeho tunajšej návštevy. V jaskyni sa našli stopy, ktoré dokazujú, že bola známa už skôr a možnože slúžila aj za útočisko v časoch tatár-

skeho vpádu. Jej existencia však rozhodne nebola známa teraz žijúcim generáciám. Svedčil o tom nielen charakter jaskynného dna, ale i fakt, že sa do priestorov jaskyne nedalo vniknúť inou cestou.

S týmto názvom jaskyne sa potom možno stretnúť aj v ďalších Siegmethových prácach. Už v turistickom sprievodcovi z roku 1880 o nej uviedol, že jaskyňa Leontíny sa nachádza oproti železniarni grófa Emanuela Andrásyho. Ďalšia zmienka o nej je v jeho stručnom sprievodcovi po Košiciach, Abaujsko-turniansko-gemerskej jaskynnej oblasti a uhorských Východných Karpatoch z roku 1886. Z nej vyplýva, že oproti stanici na východnom svahu Pešivskej planiny sa otvárala jaskyňa Leontíny. Úzkou chodbou sa tu dalo dostať do siene kruhovitého pôdorysu s veľkosťou cca 40 m v priemere. Skalný záclonovitý výčnelok oddeľoval sieň od dohora smerujúcej chodby, ktorá sa strácala v neschodnej skalnej pukline. Vpravo v sieni kolmo sa zvažujúca trhlina viedla do dvoch hlboko ležiacich dutín. Dno jaskyne pokrývali aluviálne vrstvy a nachádzali sa v nich kosti.

Ludmila ako ďalší názov jaskyne

Obsahom stručnú, ale nemenej dôležitú zmienku o jaskyni uviedol aj v práci z roku 1891. Tu okrem informácie, že oproti stanici Gombasek sa otvára jaskyňa Leontíny, poznamenal, že je na mape generálneho štábu omylom uvedená ako jaskyňa Ludmila. Ak vychádzame zo Siegmethových informácií, potom mapa generálneho štábu nie je ničím iným, než produktom tretieho vojenského mapovania v rokoch 1876 - 1884. Jeho dôvodom bol nevyhovujúci stav dovtedajších topografických máp z prvej polovice 19. storočia, ktoré už nezobrazovali aktuálny stav. Tretie vojenské mapovanie sa realizovalo v mierke 1 : 25 000, v tzv. topografických sekciách. Následne z nich odvodili mapy špeciálne v mierke 1 : 75 000 a mapy generálne v mierke 1 : 200 000. Z toho by mohlo vyplývať, že sa zakres polohy jaskyne dostal do mapy práve na základe informácií, ktoré o nej zverejnil K. Siegmeth v roku 1880. V procese spracovávaní mapy a jej názvoslovia však pravdepodobne došlo ku chybe, a tak sa na mape miesto mena Leontína objavila Ludmila.

Práve Siegmethova poznámka z roku 1891 náležitým spôsobom objasňuje pôvod informácií Gabriela Strömpla (1885 - 1945), aké vo vzťahu k názvu jaskyne publikoval v roku 1912. Prieskum abovsko-turniansko-gemerskej oblasti realizoval v druhej polovici júla a začiatkom augusta 1911 na základe poverenia Komisie pre výskum jaskýň pri Uhorskej geologickej spoločnosti. O rok neskôr výsledky tejto činnosti publikoval na stránkach Földtani közlöny (nie közlemé-

nyek, ako uvádza V. Košel). Okrem názvu jaskyňa Leontíny a údajov o nej tiež konštatoval, že obyvateľstvo ju pozná iba pod názvom Gombasecká jaskyňa. Keďže nezabudol poznamenať, že na vojenskej mape je nesprávne uvedený názov jaskyňa Ludmila, svoju poznámku vlastne potvrdil, že išlo o údaj, ktorý mohol prevziať jedine od K. Siegmetha.

Používanie jednotlivých názvov

Pokúsme sa teraz trochu zamyslieť nad existenciou doterajších názvov jaskyne. Ak v roku 1787 J. Buchholtz písal o jaskyni pri Gombaseku, čo však nemožno považovať za názov, stojíme zatiaľ pred problémom, či jeho zmienka vôbec súvisí s našou jaskynou. Jej jediným identifikačným znakom v tomto prípade je údaj o množstve netopierov. Ich existenciu však K. Siegmeth nepotvrdil, ale práve on poukázal na ďalší súvisiaci problém. Považoval sa za objaviteľa jaskyne, keďže za pomoci baníkov odkryl vchod do jaskyne a prieskumom jej priestorov nadobudol presvedčenie, že nemohla byť známa súčasníkom. Z toho by teda mohlo vyplývať, že Buchholtzova zmienka o jaskyni pri Gombaseku nesúvisí s objavom K. Siegmetha. Ťažko totiž predpokladať, že by po čase došlo z bližšie nie známých príčin k zavaleniu jej vchodu. V tých časoch tunajší lom neexistoval, ťažší sa tu začalo až v roku 1906. Svojim spôsobom to potvrdzuje aj neexistencia prípadných stôp po predchádzajúcich návštevníkoch a čo je tiež dôležité, absentuje i zmienka o netopieroch, resp. stopách, ktoré by súviseli s ich skorším pobytom.

V roku 1912 G. Strömpl konštatoval, že obyvateľstvo ju pozná iba pod názvom Gombasecká jaskyňa. Aj keď nie je známe, odkiaľ pochádzajú tieto jeho informácie, vylúčiť to nemožno. Ale ani jeho konštatovanie nenavodzuje žiadnu súvislosť so zmienkou J. Buchholtza a rovnako nič nehovorí o tom, odkedy ju pod týmto názvom poznalo tunajšie obyvateľstvo. Podľa nášho názoru tento názov sa u miestneho obyvateľstva vžil až potom, keď zásluhou K. Siegmetha došlo v roku 1880 k odkrytiu jej vchodu. Zvesť o existencii jaskyne sa medzi miestnym obyvateľstvom mohla rozšíriť práve prostredníctvom baníkov, čo mali účasť na Siegmethovom prieskume. Inšpiráciu v takomto prípade asi poskytla železničná stanica nesúca názov Gombasek, keďže sa jaskyňa nachádzala vo svahu oproti nej.

Používanie názvu jaskyňa Ludmila v intenciách, ako ich uvádza V. Košel, možno zase vysvetliť tým, že topografická mapa v mierke 1 : 25 000 bola aspoň v odborných kruhoch bežne k dispozícii. Neexistoval preto ani najmenší dôvod na to, aby sa pochybovalo o správnos-

ti tu uvedeného názvu jaskyne. Mapa bola oficiálnym dokumentom, čo o turistickom sprievodcovi K. Siegmetha a jeho publikovaných prácach povedať nemožno. Aj po roku 1918 sa ešte istý čas používala. Maďarskí, ale aj iní autori však vychádzali aj z údajov staršej odbornej literatúry. Tá nebola iná než maďarská a dominoval v nej názov jaskyňa Ludmila. K takémuto poznatku možno dospieť napríklad na základe činnosti J. Kryla, ktorý s F. Essendrom pod hlavičkou krúžku železničiarov v Plešivci okolo roku 1925 preskúmal priestory jaskyne. Podobne je to i v prípade generála R. Gajdu. Ten dokonca v tomto roku realizoval v jaskyni archeologické vykopávky. Z dobových materiálov vyplýva, že aj oni používali názov jaskyňa Ludmila, ale u R. Gajdu sa možno stretnúť aj s názvom jaskyňa pri Gombaseku. Nemožno vylúčiť, že sa o ňu zaujímal aj J. Drenko, keďže je o ňom známe, že preskúmal akúsi jaskyňu Matilda na úpätí Plešivskej planiny medzi Plešivcom a Brzotínom. Polohu jaskyne, ktorú pomenoval po manželke, však nespresnil a ani inak nenaznačil, ako súvisí s niektorou zo známych lokalít v týchto končinách. Ak by však jeho jaskyňa bola jaskyňou Ludmila, potom je zrejmé, že nemal k dispozícii príslušné pramene, a preto ju pomenoval, ako sám uznal za vhodné.

Za zaujímavý možno označiť aj ďalší názov Plešivská jaskyňa, ktorý spomína V. Košel a ktorý v roku 1910 a 1911 uviedol do odbornej literatúry E. Csiki. Svojím spôsobom potom práve on dokumentuje, že ani názov jaskyňa Ludmila neprenikol náležitým spôsobom do odborných kruhov. Ktovie, ako by z hľadiska používaných názvov vyzerala situácia, ak by sme sa pokúsili o bibliografické spracovanie všetkých informácií, aké sa o jaskyni objavili v odbornej literatúre alebo tlači počas prvej polovice 20. storočia.

Naše konštatovanie do určitej miery potvrdzuje aj situácia z roku 1957. Jaskyňu Ludmila vtedy na základe upozornenia speleologického oddelenia Turistu preskúmal J. Bárta. Z hľadiska rozsahu v nevelkom článku, o rok neskôr ho publikoval v Krásach Slovenska, uviedol, že ide o jaskyňu Diera (Lyuk), pre ktorú sa od prvej svetovej vojny aj na mapách zaužíval názov Ludmila. Ak si odmyslíme nepresnosť v prípade počiatku používania názvu Ludmila, zmienkou o Diere aj on poukázal na to, že názov jaskyne sa v každej dobe posudzoval rôzne.

V každom prípade si preto musíme uvedomiť, že ak sa na základe doteraz známych faktov rozhodneme prísúdiť objav jaskyne K. Siegmethovi, potom je názov jaskyňa Leontíny jej prvým názvom. Odtiaľ potom

pochádza i jeho dnešná modifikácia jaskyňa Leontína, ako je uvedená v Zozname jaskýň na Slovensku z roku 1999.

Vchod do jaskyne rozrušený exploataciou vápenca v polovici päťdesiatych rokov 20. storočia. Foto: J. Bárta, fotoarchív SMOPaJ

Literatúra

BÁRTA, J.: Jaskyňa Ludmila v Juhoslovenskom krase pred zánikom, In: Krásy Slovenska, 1958, s. 156 – 157

CÍSAŘ, J., BOGUSZAK, F., JANEČEK, J.: Mapování, Praha 1966, 493 s.

LALKOVIČ, M.: Začiatky poznávania jaskýň a priestorov Slovenského krasu po vzniku Československej republiky, In: Slovenský kras 40, Liptovský Mikuláš 2002, s. 117 – 136

PRIKRYL, L., V.: Dejiny speleológie na Slovensku, Bratislava 1985, 204 s.

SIEGMETH, K.: Bericht über die, in der Zeit vom 21. bis 28. September 1880 unternommene Reise behufs Durchforschung des Gömör-Tornaer Höhlengebietes, In: Zipser Bote, XVIII. Jahrgang, Nr. 44, Leutschau, den 30. Oktober 1880

SIEGMETH, K.: Nach und durch Ungarn, III. Bändchen, Von Wien, Oderberg und Budapest in die Hohe Tatra, Zürich, 1880, s. 109

SIEGMETH, K.: Das Abauj-Torna-Gömörer Höhlengebiet. Mit besonderer Berücksichtigung der Umgebung von Torna und der Aggteleker Höhle. Separat-Abdruck aus dem Jahrbuch XVIII. Des Ung. Karpathen-Vereins, Kaschau 1891, s. 63

STRÖMPL, G.: Vorläufiger Bericht über die im Sommer des Jahres 1911 im Höhlengebiet Abauj-Gömör vorgenommenen Höhlenforschungen, In: Földtani közlöny XLII, Budapest 1912, s. 350

Predkladám na spestrenie a vari aj motivovanie niekoľko zmienok o známej jaskyni Diablovej diery. Sú dokladom, že táto jaskyňa pútala pozornosť už v minulosti, a to nielen jaskyniarov.

Bogdan Szatkowski v ponore Diablovej diery v lete 2003
(pred povodňami v nasledujúcich rokoch).

Foto: Tomasz Mleczek

1. Ján Štiavnický: Januš z Braniska

Túto novelu (román pre mládež) vydalo Východoslovenské vydateľstvo v Košiciach roku 1974. Autor Ján Štiavnický bol rodák z blízkej spišskej obce a v románe do literárnej formy upravil tradovanú legendu, určite aj na základe vonkajšej terénnej obhliadky ponoru a vyvieračky (V-1) Diablovej diery.

V románe je to ukážka úteku starého Januša z domčeka, postaveného zhruba v priestore dnešného ponoru, keď spolu s nevestou Nurunnihar unikol cez jaskyňu vojakom zo Spišského hradu. (Ukážka zo str. 247-252).

„Narýchlo zobrali najnutnejšie veci a starec viedol Nurunnihar ďalej do jaskyne. V ruke držal smolničku, ktorou si svietil pod nohy. Keď prešli úzkym vchodom a jaskyňa sa začala rozširovať, po kamennom dne sa im

ihneď kráčalo lepšie. Dym sa tu úplne strácal, ale narástol chlad, lebo po stenách ešte ležali zvyšky ladu.

- Nebojíš sa? - opýtal sa Nurunnihar Janušov otec.

- S vami nie...

Kto by v tej chvíli videl tvár starca, bol by prekvapený zmenou, ktorú na nej urobili tieto slová. V tme na ňu sadla spokojná radosť, premiešaná s odhodlaním nedovoliť, aby sa stala drobnej Nurunnihar, ktorá pod Braniskom našla nový domov, krivda.

- Daj pozor! - zastal starec a zdvihol smolničku vyššie.

Druhou rukou chytil Nurunnihar a sám ju viedol ďalej.

Steny jaskyne sa v týchto miestach prudko zrážali k sebe a naprostredku bola len úzka štrbina, ktorá sa prepádala do hĺbky. Cez ňu, ďalej do tmy, bola preložená úzka lavička z dvoch hrubších žrdiek. Dolu, kde nebolo ani vidieť, hučala nepokojná voda s mnohonásobnou ozvenou, odrážajúcou sa od kamenných stien. Starý Januš kráčal vpredu po lavičke a nohy prekladal tesne pri sebe. Za ním, bez toho, aby sa pustila jeho ruky, išla Nurunnihar. Od strachu až zastavovala dych, ale kráčala ďalej. Konečne im pod nohami opäť zaškrípala piesok jaskyne. Tu už bolo suchšie i teplejšie.

- Podrž! - podal medveďiar smolničku Nurunnihar. Sám sa sklonil nad priepasť a pretiahol lavičku na svoju stranu. - Teraz už tadiaľ nikto neprejde.

Dno, po ktorom kráčali, sa mierne zvažovalo a keď prešli ešte dobrý tucet chlapeckých dĺžok, starý medveďiar zastal. Smolničku zasunul do pukliny v stene a od nej zapálil silnejšiu fakľu. V jej svetle mohla Nurunnihar vidieť priestannú jaskyňu, v ktorej boli rozložené kožušiny, dostatok dreva pri pripravenom ohnisku a pri stene zbrane, sekery a nože. V kúte sa jaskyňa úžila do dlhej chodby, po ktorej mohol kráčať len zohnutý chlap, a prudko padala dolu. Kto by sa po nej pustil s fakľou v ruke, došiel by až na dno doliny pod Braniskom, kde stačilo odvaliť veľký balvan medzi kriakmi a cez diery sa vytiahnuť spolu s bystrinou na slnečné svetlo.

- Odtaz budeme bývať tu, - povedal starec a ukázal Nurunnihar na pripravené kožušiny. - Odpočň si...

Vtom sa ozval výbuch, až sa celá jaskyňa zatrasla. Zo stien sa zosypali drobné kamene a niekoľko netopierov nepokojne zamávalo krídlami.

- Och! - preľakla sa Nurunnihar.

- Neboj sa, - podišiel k nej starec, keď sa uspokojila i ozvena v kamenných komnatách podzemia. - Tu nám neuškodí ani najsilnejší kanón. Chráni nás samé Branisko.

- Hej, otec, - prikývla Nurunnihar a stisla medzi dlanami, rozpálenými strachom nielen o vlastný život, ale i o Januša, starcovu ruku. Bola veľká, ale oveľa tvrďšia

než Janušova. Na dlani zacítila mozole. Starcova ruka ležala medzi jej prstami nehybne, ale dávala jej istotu.

Vonku, keď prach zo súdka rozmetal kolibu, až sa všetci vojaci vrhli na zem, aby im horiace trámy nespálili šaty, zakričal kapitán:

- Neležte ako teľce! Pohládajte mŕtvoly!

- Nepočkáme, kým oheň nezhasne? - opýtal sa stotník, lebo sa mu do strašnej roboty nechcelo.

- Hneď začnite!

- Ako rozkázete, pán kapitán, - odskočil stotník nabok a súril vojakov, aby za pomoci hákov rozobrali pohorensko. Jednotlivé trámy, ktoré ešte horeli, zahadzovali trávou, alebo ich odťahovali pod jazyky vody, ktorá padala zo skaly. Na mieste, kde stála koliba, našli niekoľko prelomených kopijí, hlinených hrncov, ktoré sa rozbili, ale po starcovi a Nurunnihar, ktorí tam mali podľa kapitánovej predpovede ležať zuhoľnatení, nebolo ani stopy.

- Predsa sa nemohli stratíť, - vrtel sa hore-dolu stotník.

- Našli ste? - podišiel bližšie kapitán.

- Nič nevidno. . .

- Tu je akási diera! - ukázal jeden z vojakov na dieru v kamennej stene. - Zaiste sa tam utiahli pred ohňom.

- Hľadať! - bez rozmýšľania rozkázal kapitán.

Traja vojaci s faklami v rukách vošli do jaskyne. Celú ju prehľadali, ale ani tu nenašli medveďiara s nevostou. Vždy, keď narazili na priepasť s hučiacou vodou, cívil dozadu.

Starý Januš, keď počul, že ozbrojenci vnikli do jaskyne, rýchlo zhasil smolničku i faklu a zašepkal Nurunnihar:

- Musíme byť ticho. . .

- Odídu? - opýtala sa a strach, ktorý ju stisol, nemohla zatajiť.

- Keď nič nenájdu, stiahnu sa a zmiznú...

Ozbrojenci prekutali celú prednú časť jaskyne a keď nič nenašli, vyšli von.

- Sú tam? - opýtal sa netrpezlivo kapitán Spišského hradu.

- Nie, pane... Prezreli sme celú jaskyňu. Je prázdna a končí priepasťou.

- Tak či tak museli zahynúť, - zasmial sa kapitán Janušovi priviazanému o kôl rovno do tváre. - Teraz nemáš Nurunnihar ani ty, ani ja...

Januš stisol zuby a nepovedal nič. Keď ich nenašli, je to znamenie, že otec včas odviedol Nurunnihar ďalej do jaskyne, kde sa obidvaja zachránili.

- Ty ani nesmútiť?

- Nie, - pokrútil Januš hlavou.

- O čom teda rozmýšľaš?

- Ako zadusiť vlka, ktorý hryzie, i keď nemusí!

- Zbojník! - odpľul si kapitán a rozkázal stotníkovi:

- Odviesť ho na hrad a uvrhnúť do temnice. Nohy nech má prikované ku skale a ruky stiahnuté reťazou. Tam sa s ním porátam!

- Ako rozkázete, pán kapitán, - začal stotník za pomoci ozbrojencov odväzovať Januša od kola. Priviazali ho medzi dva kone a so sputnanými nohami tahali až na hrad.“

Ukážka zo strany 271, kde je opis návratu zraneného starého Januša do jaskyne, podľa všetkého vyvierajúcej (V-1):

„Prebral sa až večer a keď rukami roztláčil sneh, pomedzi konáre, preťažené bielobou ľahkého páperia snehu, zbadal hviezdy. Podľa nich si odmeral najkratšiu cestu k jaskyni a znovu sa pustil do plazenia. Ticho, zatiaľ, pomaly, ale bez ustania, až nad ránom došiel k jej vchodu. Báľ sa, aby Nurunnihar nevyľakal svojou dokatovanou tvárou, preto si ju dlho utieral stvrdnutým snehom, až sa farbila od presakujúcej krvi na červeno.

Starý Januš sa nadvihol a očami sledil po okolí. Keď nezbadal nič podozrivého, prevalil sa cez balvan a vťahal sa do jaskyne.

Privítal ho detský plač, ktorý sa odrážal od stien v slabej ozvene.

Nurunnihar sa v tú noc narodil syn...“

2. Die geologischen und hydrografischen Verhältnisse des Branyiszko-Gebirges (von Dr. Samuel Roth)

Prispevok o geologických a hydrografických pomeroch v pohorí Branisko uverejnil známy priekopník jaskyniarstva na Slovensku Dr. Samuel Roth v ročenke Karpatského uhorského spolku v roku 1877. Vyšiel v dvoch jazykových mutáciách - nemčine a maďarčine. Celý prispevok je uverejnený od str. 153 po str. 165. Zameriam sa na stranu 155, kde bol nemecký text, resp. str. 154, kde je text v maďarčine.

Pri opise hydrologie Veľkej Svinky uvádza autor skalnú škáru (v origináli Felsspalte, resp. Sziklahasadékában) a v zátvorkách názov tejto škáry (pukliny, štrbiny...) vo vyjadrení slovne Teufelsloch, resp. Ordog-lyuk. Podľa pozorovania autora časť potoka Veľkej Svinky po rozdvojení toku na 2 časti prechádza touto štrbinou smerom na západ, kde vychádza na povrch. Podzemný tok nie je známy a ani sa nedá zistiť, pretože špára je veľmi tesná, že sa cez ňu človek nedostane.

Roth navrhuje pokus s kačkami (v origináli: mit Enten Versuche). Podľa neho by kačka, resp. kačky vpustené do štrbiny na východnej strane pohoria mohli objasniť priebeh vodného toku. Tento návrh dnes vyvoláva úsmev, ale v kontexte s menom, aké mal a má v prieskume jaskýň na Slovensku Samuel Roth, je to trochu prekvapujúce a nečakané. Je to ale tak, dobový prispevok to takto zachytil.

Samuel Roth sa však poistil hypotézou, že v prípade, keď kačka na druhú stranu neprepláva – experiment sa nepodarí, tak to bude preto, že vody potoka sa obrátia v zemi opačným smerom do neznáma. Taktiež predpokladá, že počas priebehu vodného toku môže byť v kopci viacero vodopádov (mehrere Wasserfälle).

Aj tento príspevok je dôkazom, akou cestou prešiel prieskum jaskýň na Slovensku. Na obranu Samuela Rotha však treba povedať, že pravdu sa asi nedozvieme, či bol ponor až tak veľmi zanesený a skalná štrbina bola taká malá, že sa cez ňu nedalo prejsť. Samuel Roth patril v svojej dobe medzi tých odvážnejších prieskumníkov podzemia.

3. Povest' o Diablovej diere

Bola uverejnená v novinách Naša zastava, č. 31 v roku 1912 na 6. strane. Originálny prepis textu je v šarištine. Zachytil známu povest' o Diablovej diere, ktorú zapisovateľovi vyrozprával asi miestny lesník. Dúfam, že ju pochopia všetci, nielen východniari.

Dablovej dziri povesc na Branyiszku.

Jeden keruľ lesa Branyiszko takto rozpravja povesc Dablovej dziri. Polanovskemu mlinarovi davno-predavno voda z mlinskeho jarku scekla a mlin mu prestal službu konac. Mlinar na Branyiszku po doline smutno chodzil a pripatral še, jak bistro čee voda v jarečku. Naraz pristupi ku =emu jeden =eznami pan a oslovil ho, čom je taki smutni. A potim mu poveda: Sluchaj tu, ja ci na tvoje psoce spomožem, ked mi to daš, o čim ti nežnaš, co doma maš. Mlinar mu to priobecal, a pan jarek pod skalou ku Polanovcom zaprovadzil, chtori až po teraz ztamadz čee. Dokli mlinar z dablom – bo ten pan dabol bul – na Branyiszku še tarhoval, jeho pekna mlinarka doma krasnemu chlapcu život dala. Ked mlinar domu prišol, rozložil vec žeňa a povedzel, že chlapca muši jednemu mocnemu panovi dac, chtori v Branyiszku biva, a chtori mu to urobil, že vodu mu na mlin privedol, chtora mu mlin zaš žeňa. O pulnoci dabol v calej uniforme še dostavil v mlíne a chlapca zos sebu vžal. A ten keruľ je mocno prešvedčeni, že jeho pripovidka zlata pravda je.

4. Legendy o použití jaskyne v bitkách o priesmyk

Môj informátor Ing. František Neupauer z Martina, rodák zo Širokého, zaznamenal 2 povesti o využití počas vojenských operácií v minulosti.

4.1 Prvou je povest' o horárovej dcere Jolanke, ktorá v zúfalstve išla hľadať pomoc cez podzemnú chodbu v čase pred bitkou medzi kurucmi a labancami. Labanci v mieste pod blízkou Paršivou vykonávali obkľúčenie a pritom obťažovali jej mamu. Bitka sa

mala odohrať na mieste Paršivá medzi Polanovcami a Vyšným Slavkovom na jeseň roku 1708, teda po rozprašení kurucov pri Trenčíne. Bitka sa nekonala, pretože labanci kurucov dobre obkľúčili a pred nocou sa zabezpečili silnými hliadkami. Ráno však kurucov nebolo. Jolanka pravdepodobne narazila na obkľúčenných kurucov a tí namiesto pomoci radšej ubzikli z obkľúčenia cez neznáme podzemné priestory.

4.2 Druhou povestou je tá, ktorá sa týka známejšej bitky o priesmyk Branisko medzi maďarskými gardistami na jednej strane, a cisárskymi vojakmi a slovenskými dobrovoľníkmi na druhej strane. Bitka sa udiala 5. februára 1849. Veliteľom na maďarskej strane (kde boli do bojov nahnaní aj mnohí Slováci zo Zvolenskej župy) bol Aristid Desseffy, rodák zo Šariša, znalec miestnych pomerov. Jeho úspešný obchvatný manéver a prepad obrancov priesmyku odzadu sa pripisuje znalosti terénu Braniska. Niektorí ľudia si mysleli, že použil podzemnú chodbu.

Povest' o Jolanke prevzali Maďari a Jolanke nechali zbehnúť do tábora honvédov. Počas bitky totiž honvédi vykonali obchvatný manéver v smere od Smrekovice, resp. od starej cesty zo Sľubice, pričom využili aj malé delá.

Na margo oboch povesti treba povedať, že ľudová tvorivosť je nekonečná a obe povesti sa vzájomne prelínajú, takže Vám ich miestni domorodci môžu ponúknuť pekne pomiešané.

5. Levoča a okolie

Turistického sprievodcu Levoča a okolie autorov Ivana Chaluppeckého a Ernesta Rusnáka vydalo Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach roku 1985.

Na strane 89 je tento zaujímavý text pravdepodobne od E. Rusnáka, ktorý sa v jaskyniarskej literatúre zatiaľ nikde neuvádza:

„Prírodný výtvor Diablovej diery (alebo aj Čertova diera) sa nachádza asi 10 minút peši od priesmyku. Je to ponor potoka Bystrík, ktorý vzniká sútokom potôčikov Veľká Svinka a Dlhý potok. Bystrík sa však nezatáča do priesmyku na Šarišskú stranu, ale mizne pod skalou v útrobach zeme. Približne po 500 metrovom toku v zemi vyteká voda nad Polanovcami opäť na zemský povrch. Dlhé roky voda potokom netiekla. Drevo a štrk donášané vodou zahatali vstup do skaly a voda takto tiekla na šarišskú stranu. Až v roku 1974 pod tlakom silného búrkového prúdu vody nános štrku povolil a do Čertovej diery opäť vtekla voda.“

V texte je niekoľko chýb v názvoch, ale jeho hlavný prínos je v informácii o prerazení upchatého ponoru.

Hradná „jaskyňa” v Čiernej hore

Martin Horčík – SK Drienka

O hrade

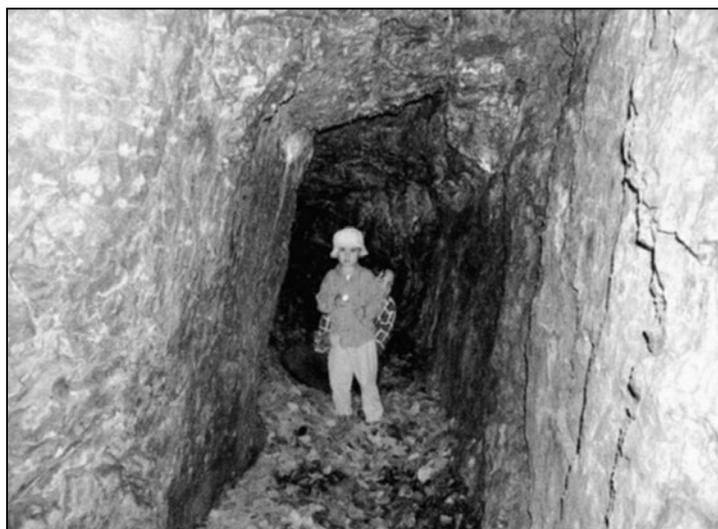
Asi 10 km severne od Košíc leží na pravom brehu rieky Hornád dedinka Sokol'. V dedine prebývali kráľovskí sokoliari (falconarii), za účasti ktorých sa v oblasti nad dedinou konali veľké kráľovské poľovačky so sokolmi.

V listine z roku 1330 sa o hrade Sokol' píše ako o novopostavenom, no podľa získaných archeologických nálezov vznikol už v 13. storočí. V roku 1405 kráľ Žigmund vyhlásil hrad za kráľovský, avšak v roku

1429 ho daroval Košiciam s podmienkou, že sa má zrúcať. Na výstavbu hradu bola vhodne využitá konfigurácia terénu pozdĺžneho tvaru s dĺžkou asi 80 m a šírkou len 8 – 10 metrov. Najvýraznejším pozostatkom je hradná priekopa. Na západnom okraji hradu je okrúhla veža s vnútorným priemerom 310 cm, ktorá je postavená v smere prístupu. Druhá kruhová stavba s priemerom 7 m sa rysuje približne v strede dĺžky hradu (SLIVKA, 1977; SLIVKA - VALLAŠEK, 1991).

Vchod s haldou. Foto: M. Horčík

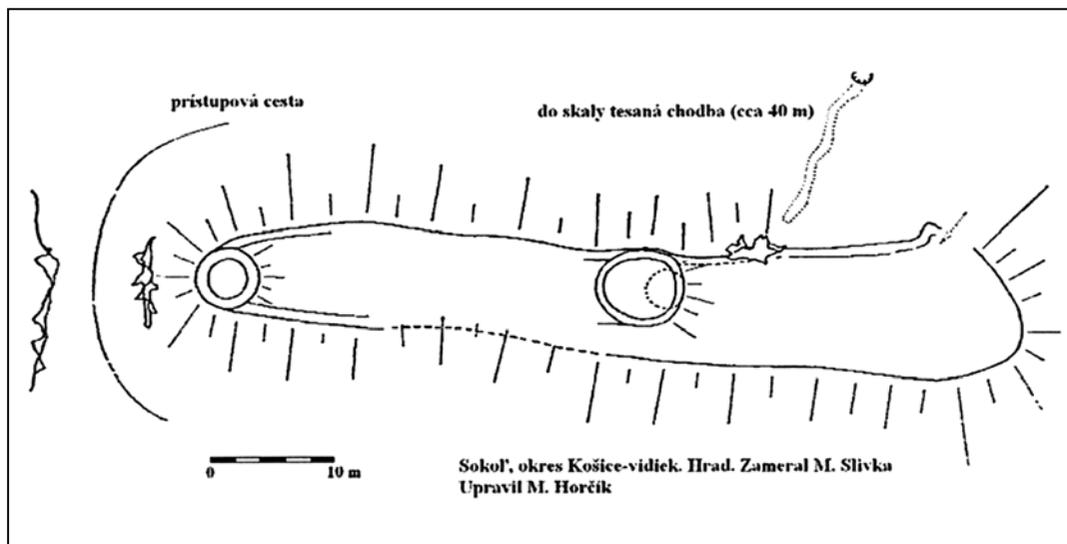
V Hradnej jaskyni. Foto: M. Horčík

Lokalizácia jaskyne

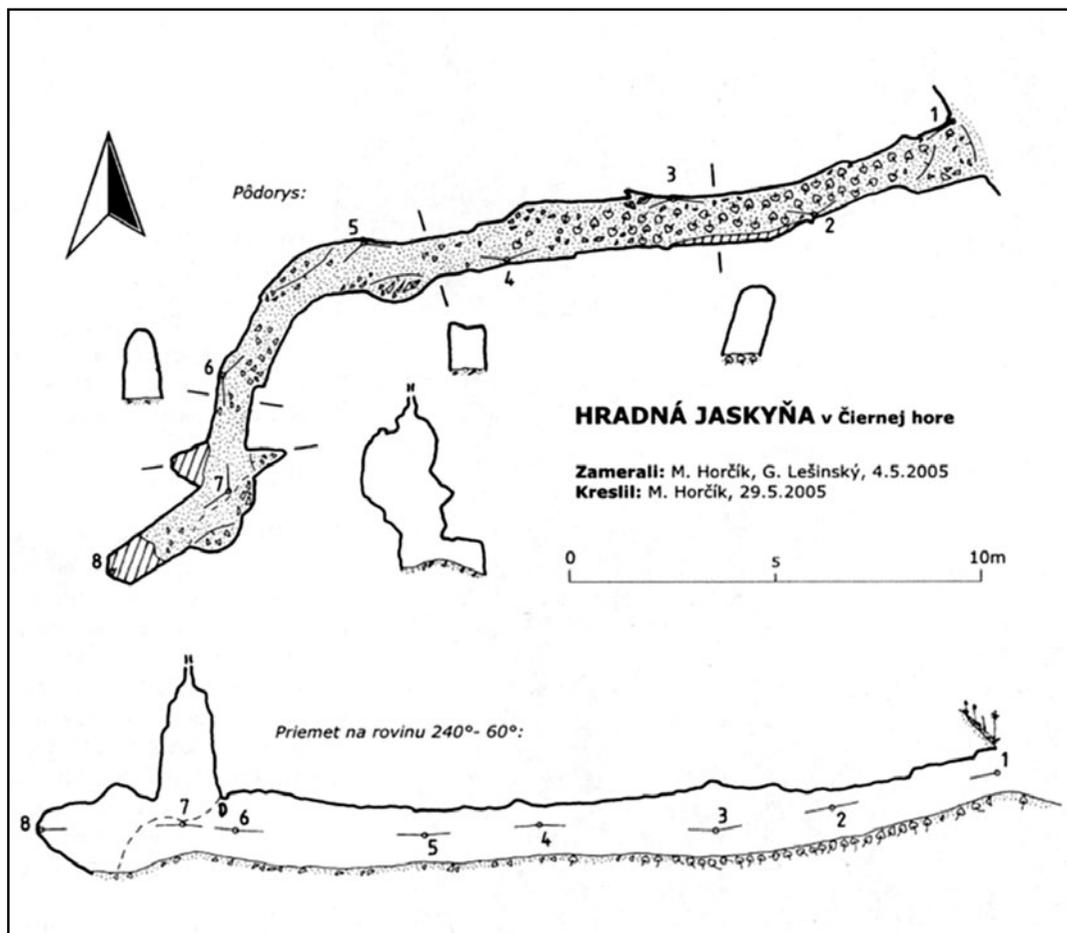
Práve pod hradom Sokol' sa nachádza Hradná jaskyňa (KY-13). V turistických a dokonca i vojenských mapách je lokalizovaná nesprávne, cca 250 m juhozápadne od skutočnej polohy. Taktiež pozícia hradu Sokol' je uvedená nesprávne – priamo nad obcou. Viacerí bádatelia hrad dokonca lokalizujú na košickú Hradovú. V skutočnosti sa nachádza na výraznom úzkom výbežku nazývanom Na Hrádku, severozápadne od kóty 545,3 a asi 4 km západoseverozápadne od obce. Jaskyňa leží v severovýchodnom svahu, desať výškových metrov pod hradom. Nadmorská výška vchodu: 932 metrov.

O jaskyni

Hradná jaskyňa, v literatúre i zaradením do Zoznamu jaskýň považovaná za regulárny podzemný krasový jav, predstavuje pravdepodobne z väčšej časti umelo vyrazenú chodbu, smerujúcu približne do stredu hradu, pod vežu č. 2 (pozri mapku). Chodba mala pravdepodobne slúžiť ako únikový východ v prípade krajného nebezpečenstva, no nebola dokončená (SLIVKA, 1977; SLIVKA - VALLAŠEK, 1991). Pred čiastočne zavaleným vcho-

Pôdorys hradu s vyznačením polohy jaskyne podľa M. Slivku

dom s rozmermi 1,5 (š) x 1,1 (v) m sa nachádza halda vyťaženého materiálu. Hlavne v úvodnej časti chodby badať viacero stôp po vyvrtaných dierach, ktoré neko-rešpondujú s historickými súvislosťami jej vzniku. Strelné práce sa realizovali prvýkrát až v 17. storočí, kedy bol hrad už dávno v ruinách. Jaskyňu tvorí jedno-duchá chodba, ktorej mierne zmeny smeru podmienili poruchy, pozdĺž ktorých bola razená. Výška chodby kolíše od jedného metra vo vstupe až po 4,5 m v zadnej časti, kde vznikol rozpadom horniny na kríže-ní viacerých porúch komínovitý priestor. Práve tieto zadné priestory sa javia ako prirodzené. Šírka chodby je 0,8 - 1,2 m. Výraznejšia porucha na konci chodby sa nečrtá, takže je možné, že práve preto (spolu s nestabilnou a rozpadajúcou sa horninou v komine) sa ďalšie práce nere realizovali. V závere chodby sa nena-chádzajú stopy po vrtoch a má charakter ručne raze-ných štôlní. Pod komínom badať nakopenie opadané-ho materiálu na dne. Dno v úseku prvých 7 metrov pokrýva hrubá vrstva naviateho listia, zvyšok tvorí napadaná rozdrobená hornina premiešaná s hlinou, ojedinele menšie skaly.

Z geologického hľadiska je celý kopec budovaný ramsauskými dolomitmi, ktoré predstavujú najrozšire-nejšie súvrstvie mezozoika v Branisku a Čiernej hore (vek - ladín). Litologicky sú to prevažne tmavosivé, zväčša lavicovité (10 - 100 cm) dolomity (POLÁK, 1997). Vrstevnatosť horniny (so sklonom 10 g) môže-me pozorovať v okolí m. b. 5 na protiľahlej stene.

Jaskyňa nenesie stopy krasovatenia, nezaregistrovali sme ani korózne rozšírenia puklín, ani tvorbu výzdoby. V literatúre uvádzanú dĺžku 22 m sme novým zamera-ním spresnili na 26,3 m.

V literatúre bola lokalita uvedená aj pod názvami Jaskyňa na Hrádku (A. Droppa, J. Bárta) a Jaskyňa v údolí Uhrinče (M. ErdČEs). Pri zimnej návšteve sme zaregistrovali niekoľko exemplárov zimujúcich neto-pierov, konkrétne uchane čierne (*B. barbastellus*) a bližšie neurčených zástupcov rodu *Myotis*.

Pri archeologickom prieskume hradu sa našli zlom-ky úžitkovej keramiky datované do 13. - 14. storočia. Amatérsky na hrade pôsobil aj M. Jarný zo Sokoľa, ktorý vo svojej zbierke opatruje početné keramické fragmenty a údajne aj železné ostrohy (SLIVKA, 1977). Naopak, speleoarcheologický prieskum Hradnej jaskyne Dr. Bártoom v roku 1951 bol negatí-ven (BÁRTA, 1963). On sám považuje chodbu za kombináciu umelo vyhlbenej jaskyne s prirodzenou pukli-nou v dolomitickom vápenci.

Podakovanie

Moja vďaka za diskusiu a poskytnutie literatúry patrí Ing. J. Ducárovi a G. Lešínskému, taktiež ďaku-jem za pomoc pri pátraní po pôvode „jaskyne“ Lubomírovi Lužinovi a Ing. Smolkovej zo Slovenského banského múzea v B. Štiavnici, Mgr. Elene Kašiarovej zo Štátneho ústredného banského archívu v B. Štiavnici a Dr. Zacharovej z Geologickej služby SR. Bohužiaľ, zmienka o Hradnej jaskyni (resp. štôlni v uvedenej oblasti) sa nenachádza ani v archívoch uve-dených inštitúcií a dokonca ani v registri starých ban-ských diel (štôlna, haldy, pingy...), ktorý vedie GS SR a ktorý obsahuje údaje o viac ako 16 000 objektoch.

Záver

I keď ide o kombinovanú dutinu štôlna - jaskyňa s nezisteným pomerom, vyžaduje si ochranu z dôvodu zimného výskytu netopierov i z hľadiska historického, pre vykonanú prácu našich predkov. Rekonštruovať rozmery pôvodnej jaskyne (pukliny) sa nám už nepo-darí, no pravdepodobne tu nejaká puklinovitá dutina existovala, o čom svedčí väčší priestor pri m. b. 7. Rozširovali pôvodnú dutinu obyvatelia hradu? Prečo sa po nich nenašli žiadne stopy v jaskyni? Mala význam úniková chodba, ktorá vyústila na povrch hneď pod hradom? Aký zmysel malo dodatočné rozší-rovanie vstupnej časti strelnými prácami? Jednoznačnejšie odpovede na tieto otázky by dal len podrobnejší historicko-archeologický prieskum.

Literatúra:

- BÁRTA, J., 1963: Desať rokov speleoarcheologickej činnosti Archeologického ústavu SAV. Slovenský kras, 4, Martin, s. 87 - 97.
- BELLA, P., HOLÚBEK, P., 1999: Zoznam jaskýň na Slovensku. Dokumenty. MŽP SR, Bratislava.
- ERDCES, M., 1979: Súpis krasových javov v okolí Košíc, Kavečian a Kysaku. Manuskript, MSK, Liptovský Mikuláš - Košice, s. 20 - 21.
- POLÁK, M.: 1997: Geologická mapa Braniska a Čiernej hory + vysvetlivky. Bratislava.
- SLIVKA, M., 1979: Opevnené sídla drobnej stredove-kej šľachty v oblasti stredného Šariša. Nové obzory 21, Prešov, s. 113 - 146.
- SLIVKA, M., VALLAŠEK, A., 1991: Hradý a hrádky na východnom Slovensku, VVKE.

V najvyššie položených jaskyniach na Slovensku Červené vrchy – Kresanica 2122 m n. m.: KR-11 a Vyšná Kresanica Ján Šmoll

Asi najvyššie položená krasová planina nielen na Slovensku, ležiaca prakticky v okolí vrcholu Kresanice, a zrejme zvyšok starého povrchu Tatier. V tej najvyššej časti asi od nadmorskej výšky 2050 – 2060 m do 2122 m n. m. registrujeme niekoľko jaskýň a perspektívnych miest, väčšinou so silným prievanom (A. Doppa 1965 a Z. Hochmuth 1982).

Časté povrchové zimné prieskumy, ktoré sme uskutočnili pri ideálnom počasí, odhalili ďalšie desiatky „dýchajúcich“ puklín a depresí, ktoré sa tiahnu po povrchu smerom na Temniak (2096 m n. m.), ale aj smerom na Malolačniak (2104 m n. m.), pod ktorým z poľskej strany sa nachádza známy systém Wielkiej Snieżnej (–824 m, dĺžka vyše 23 km).

Naše prieskumné práce sa postupne posúvali od priepasti Zadný Úplaz 1779 m n. m., hlbokej 164 m, cez Novú Kresanicu 2016 m n. m., hlbokú vyše 190 m, až zakotvili v najvyššie položených jaskyniach na Slovensku. Na 99 percent tomu pomohla nová technika.

Okrem prieskumných prác v priepasti Vyšná Kresanica (2080 m n. m., hlboká cca 50 m, vchod sa vyznačuje silnými prievanmi), sme začali veľmi intenzívne pracovať aj v KR-11 (2077 m n. m., hlboká 30 m, tiež vykazuje silné prievany) a zdá sa, že prievan z Vyšnej Kresanice smeruje práve od KR-11. Ďalšie sondážne práce však nevykonávame v starých častiach jaskyne, ale smerom po prievane.

Predpokladáme, že v podzemí sa prievany z KR-11, Vyšnej Kresanice, ale aj niekoľko ďalších slabších prievanov z okolitých lokalít spoja, čo bude predstavovať mimoriadnu intenzitu prúdenia vzduchu. Asi 5 m od vchodu prievan vychádzal puklinami priamo z blokoviska, zrejme nasunutého z povrchu do väčšieho mean-

dra. Aby sme toto závalisko obišli, vyrazili sme asi 12 m dlhú chodbu v pevnom masíve na konci s prievanom a užším meandrom.

Rozšírením ďalšieho úzkeho miesta s prievanom asi 4 m od vchodu sme prenikli do nových klesajúcich chodieb s hĺbkou do 30 m a dĺžkou do 50 m (dosiaľ sme tu pomocou benzínovej vrtačky Ston Dril navrtali

okolo 250 dier). Zdá sa, že celá táto oblasť je pretkaná množstvom kanálov, puklín a meandrov, ktoré klesajú takmer kolmo dole. Celé odvodňovanie tohto územia by malo byť podľa poľských geológov a jaskyniarov (informácie poskytol M. Gradzinski) v jaskyni Wodna pod Pisana v doline Koščieliska (1023 m n. m. so strednou výdatnosťou 280 l/s) nachádzajúcou sa pod masívom Temniaka (2096 m n. m.), ktorý tesne nadväzuje na masív Kresanice. Mala by to byť podobná situácia ako napr. v Demänovskej doline, keď časť vôd je z masívu a druhá časť z ponorov v hornej časti doliny Koščielisko. Z vrcholu Temniaka smerom do Poľska spadá podobná planinka ako na Kresanici a v zimnom období aj tu možno registrovať prievanové miesta z rôznych puklín, závrtočov či depresí. Časť ponárajúcich sa vôd isto vyvierajú aj v Občasnej vyvieracke (1450 m n. m., výdatnosť pri nízkom stave cca 10 l/s, stredná výdatnosť cca 60 – 80 l/s) na slovenskej strane, ale známe okolnosti z iných krasových území, kde vody vyvierajú často na

Vytopený sneh v sutine pri vchode do KR-11.
Foto: J. Szunyog

Výfukávaný vchod do Vyšnej Kresanice,
hrúbka snehu 3 – 4 m. Foto: J. Šmoll

dvoch či troch miestach v úplne iných dolinách, nás nutia uvažovať, že časť vôd môže vyvieráť aj vo vyvieracke Łodowe Źródlo (973 m n. m., stredná výdatnosť okolo 600 l/s, najnižšia zaznamenaná v roku 1983 cca 80 l/s a najvyššia v máji 1987 okolo 10000 l/s) čo pripúšťajú aj poľskí jaskyniari. Vyvieracka sa nachá-

dza v spodnej časti doliny Koščielisko, ktorá odvodňuje najväčšie poľské tatranské jaskyne (do 60 km chodieb, dokázané farbiciam pokusom).

Len tak pre zaujímavosť: podľa posledných výskumov poľských jaskyniarov je v poľskej časti Červených vrchov známych 752 jaskýň s celkovou dĺžkou presahujúcou 122 km, pričom na slovenskej strane je asi 50 jaskýň s dĺžkou cca 3 km; samozrejme, poľská časť je 20 - 30-krát väčšia.

V článku sú spomenuté predbežné možnosti vertikálneho prevýšenia medzi pravdepodobnými ponormi a vývermi - myslíme si, že pre jaskyniara je to tá najdôležitejšia a motivujúca vec.

V jaskyniach Červených vrchov, v jaskyni Velika klisura v Kosove a nakoniec na planine Jakupica v Macedónsku dosahujú tieto prevýšenia tie najväčšie hodnoty, a tak potom už ostáva iba na náhode, prírodných podmienkach a pracovnej aktivite samotných jaskyniarov, aký jaskynný systém sa podarí objaviť.

Útek z Kresanice

V sobotu (november 2005) ráno po stretnutí na Podbanskom, tak ako vždy krátkym ohlásením sa na poľsia a po 10 km autom Tichou dolinou začíname stúpať Tomanovou dolinou. Úplazným žľabom sa dostávame po 3 hodinách do jaskyne Vyšná Kresanica, keď

KR-11 - kopanie horizontálnej chodby, na čelbe P. Vaník. Foto: J. Szunyog

výstup s prevýšením asi 1 km prebehol vcelku dobre, po 10 - 15 cm snehu a s vetrom. Po krátkom oddychu a občerstvení vo vchode jaskyne sa presúvame do KR-11. Sneh vo vchode KR-11 a okolí do priemeru cca 6 m je úplne odtopený a z vchodu vane silný prievan. Zostupujeme na 2 pracoviská a pomocou vrtačky Ston Drill takmer 6 hodín rozširujeme a posúvame sa ďalej. Už potme niečo pred šiestou vystupujeme na povrch, kde pripadlo viac ako 30 - 40 cm snehu. Je hmla a silný vietor, takmer nič nevidieť a len popamäti, miestami po pás v snehu sa dostávame k vchodu do Vyšnej Kresanice

vo vzdialenosti 40 - 50 m. A tak namiesto zostupu do bivaku v Novej Kresanici sa okamžite dávame na ústup. Dôvodom je auto, ktoré by mohlo uviaznuť vysoko v doline. Zostup pri minimálnej viditeľnosti prebieha celkom dobre a zjazd 20 - 30 m na zadku nám ho ešte zrýchľujú. Po viac ako 2 hodinách sme dole. Naše obavy sa sčasti naplnili - na aute je asi 30 cm nového snehu a ďalej výdatne sneží, ktovie, čo by bolo do rána. Za tých viac ako 15 rokov nám už auto párkrát ostalo trčať hore v Tichej, raz to bolo asi 5 dní. Opäť krátka zástavka na Podbanskom, srdečný pozdrav s M. Jurikom, vedúcim poľsia (udržiavať dobrý vzťah s pracovníkmi TANAP-u je ľahké, len treba chcieť) a poďho domov.

15. 12. 2005

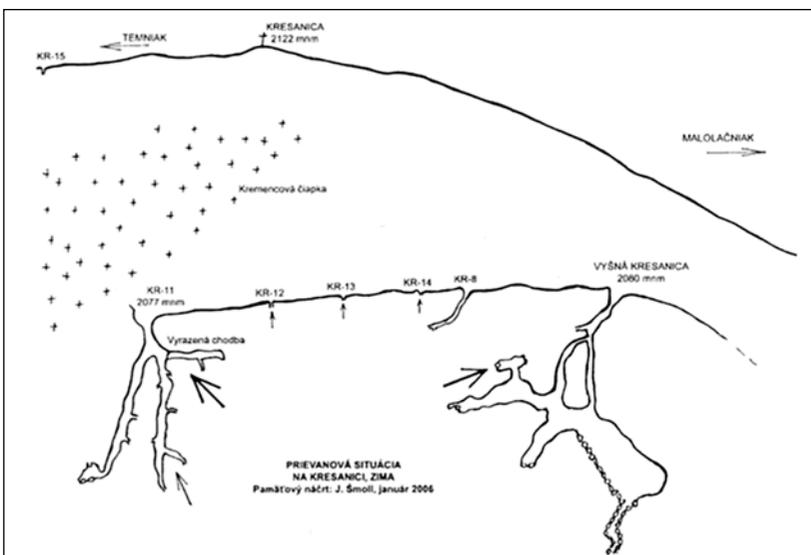
Pravidelní účastníci:

Vaňek, Očkaik, Szunyog, Šmoll.

Literatúra

DROPPA, A., 1965: Geomorfologický výskum priepastí v Červených vrchoch. Slovenský kras, 5, Martin, 42 - 48.

HOCHMUTH, Z., 1982a: Súčasný stav výskumu jaskýň Červených vrchov. Slovenský kras, 20, Martin, 19 - 47.

Stručné zhrnutie nových poznatkov z jaskyne Okno

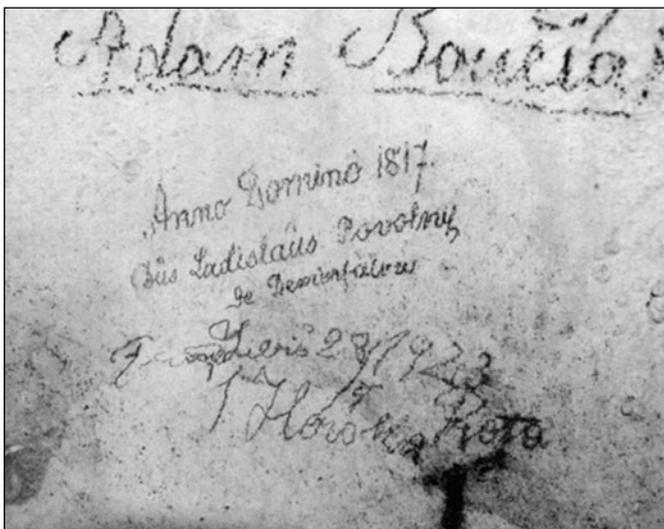
P. Holúbek, P. Staník a J. Psočka

Okno patrí určite k najznámejším jaskyniam Demänovskej doliny. Podľa známych poznatkov donedávna išlo o horizontálnu chodbu s dĺžkou 930 metrov bez výraznejších odbočiek, s možnosťou napojenia na Jaskyňu mieru cez koncový zával. Možnože aj preto tejto lokalite jaskyniari nevenovali v posledných desaťročiach takú pozornosť, ako iným jaskyniam, kde sa napríklad očakávali objavy.

Azda aj z tohto dôvodu pokladali skúsení jaskyniari pôsobiaci v Demänovskej doline postup P. Staníka a J. Psočku z 15. 9. 2005 do klesajúceho meandra v Okne síce za zaujímavý, ale nepripisovali mu väčší význam. Na následnej akcii, ktorej cieľom bolo zostúpiť dole a zhodnotiť objav, sme sa rozdelili na dve družstvá s úlohami nové priestory preskúmať a hneď aj rýchlo zmerať. No realita nás poriadne prekvapila. Meraniu nebolo konca-kraja a ani prieskumníci sa akosi nevracali. Po stretnutí sme analyzovali vzniknutú situáciu. Nové priestory predstavujú zaujímavé meandre s dĺžkou okolo 300 metrov. Nejde však o nový objav, pretože v jaskyni sa nachádzajú podpisy prieskumníkov z rokov 1947 a 1948. Po štyroch kratších meračských akciách dosiahla dĺžka nových priestorov jaskyne 507 metrov pri denivelácii 63 metrov. Zdalo sa, že sa výrazné postupy skončili. Bolo ešte treba preveriť niekoľko koncových miest a objavy zhodnotiť. Prekvapenie však naše zámeny trochu pozmenilo.

Dňa 13. novembra 2005 sa D. Haršánikovi podarilo prejsť cez úžinu v juhovýchodnej časti priestorov a následne s P. Staníkom a skupinou trnavských jaskyniarov (M. Kočkovský, M. Konôpka, M. Zvonár a S. Lačný) objaviť stúpajúci komín, za ktorým sa opäť nachádzala klesajúca vetva. Dĺžka nových priestorov sa vtedy odhadla na 150 metrov. Následne sa v týchto priestoroch dňa 17. novembra podarilo P. Staníkovi a J. Paulínymu prejsť ďalších 100 metrov a objaviť výrazný stúpajúci komín Kolotočovo. Na akcii 20. novembra sa I. Kráľovi, P. Staníkovi a P. Holúbekovi podaril okrem zamerania 168 metrov chodieb aj objav siene, ktorú sme nazvali podľa pozoruhodného štúrovského básnika S. B. Hroboňa (1820 - 1894). Z nej vybiehajú stúpajúce rúrovité chodby v dĺžke 60 metrov,

ktoré sú ukončené neďaleko hlavnej horizontálnej chodby v nadmorskej výške 911,02 metra zasintrovaným riečnym sedimentom. Na akcii dňa 27. 11. L. Holík a P. Holúbek zamerali 148 metrov objavených priestorov a M. Staroň, L. Benický a Z. Chrapčiak prebili sintre v stúpajúcom komíne v Miňových častiach a prešli asi o 10 metrov dopredu. Na tejto akcii sa zaregistrovala takzvaná Lukášova úžina s jasným pokračovaním. Táto sa prekonala v noci z 29. na 30. novembra štvoricou Z. Chrapčiak, I. Kráľ, P. Staník a P. Holúbek. Objavilo sa asi 100 metrov nových priestorov. Na spomienkovej akcii venovanej V. Žikešovi sa pracovalo na viacerých častiach. Demänovskí jaskyniari sa pokúšali komunikovať cez zával s Jaskyňou mieru, L. Holík s D. Mičuchom, P. Staníkom a M. Korčekom kopali v sífóne na dne v nadmorskej výške 852,37 m, podobne aj J. Kasák a P. Kardoš s priateľmi zo

Historický nápis L. Povolného z roku 1817

Foto: P. Holúbek

Strážovských vrchov pracovali na rozširovaní úžin a kopaní v pieskovom sífóne. Na dvoch miestach sa im podarilo o niečo postúpiť dopredu. Jedno z nich je dnes najhlbším miestom v jaskyni s nadmorskou výškou 837,29 m. Meračské družstvo E. Hipmanová, K. Hadriová, J. Vajs a P. Holúbek počas tejto akcie zameralo 94 metrov chodieb. Na akcii 16. 12. sa P. Staníkovi a P. Holúbekovi podarilo preniknúť v kľukatej plazivke zvanej Výzva pre Juzeka asi 5 metrov ďalej. Ďalej vidno priestor, ale treba prekonať asi meter dlhý pieskový val,

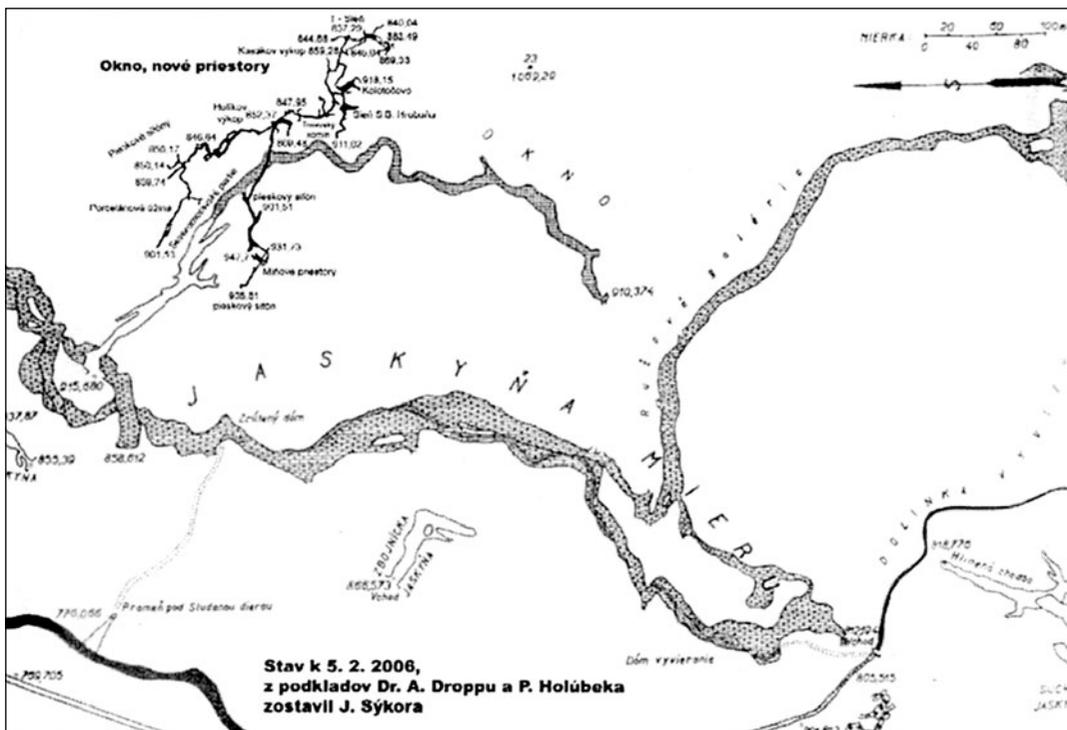
ktorý však nie je kde dať. Pri úsilí chudého jaskyniara by sa však dalo grackou nahrabať materiál pod seba a natesno postúpiť dopredu. Dopredu tu nedočakavcov ženie po dne roztrúsený netopier trus, ktorý nielen nás v Okne, ale aj jaskyniarov pôsobiach v neďalekej Demänovskej medvedej jaskyni priviedol k objavu stoviek metrov nových chodieb. Na akcii 18. 12. P. Gažík, P. Staník, L. Záhorec a P. Holúbek vyliezli jednu vetvu 20 metrov vysokého komína v Kolotočove, pôsobili v zasintrovanej úžine na dne jaskyne a kopali v nadmorskej výške 844,68 m v nízkej chodbe opäť s netopierim trusom. Táto chodba má zaujímavý smer a vedie do časti, kde nič nie je známe a pravdepodobne sa spájajú s priestormi nachádzajúcimi sa za Kasákovým výkopom. Na akcii s obetavým P. Magdolenom dňa 29. 12. sme zamerali hrozne úžiny v komínoch nad T-sienkou. Poslednú návštevu Okna v roku 2005 sme uskutočnili 30. 12. S P. Magdolenom a Z. Dvořákom z Moravského krasu sme zamerali komín nad severnou časťou nových priestorov a rozširovali zasintrovanú úžinu na dne. P. Procházka s P. Nováčkom rozširovali úžinu a prekonávali sinter v nízkej chodbe s netopierim trusom. No práca je tu fyzicky náročná a nepostupuje sa rýchlo. V dňoch 14. a 15. 1. sa na akcii v obsadení S. Votoupal, A. Votoupalová, P. Maceček, P. Staník a P. Holúbek podarilo domerať Kolotočovo, stiahnuť odtiaľ, ako aj

V plazivke pred T-sienkou.

Foto: P. Holúbek

z komína nad severnou časťou nových priestorov lano. V západnom pieskovom sífóne v severných častiach nových objavov sa podarilo objaviť asi 50 metrov nových priestorov, ktoré sme nazvali Severomoravské partie. Počas merania stúpajúceho komína v Miňových priestoroch, ktoré objavili 15. 10. M. Staroň a M. Kupčo, sa dňa 29. januára dosiahol najvyššie miesto v Okne a denivelácia jaskyne sa zvýšila na 108 metrov. Na dvojdňovej vikendovej akcii v prvom februárovom týždni sa za účasti J. Vronku, M. Vronku, S. Votupala,

Mapa nových priestorov v jaskyni Okno a ich návaznosť na Systém Demänovských jaskýň.

P. Staníka, P. Vanůka, L. Kružliaka so synmi a P. Holúbeka prekonala v Se-veromoravských partiách Porcelánová úžina a objavilo sa asi 40 metrov nových priestorov. V Miňových priestoroch sme sa prebili cez sintrovú úžinu a zvýšili deniveláciu jaskyne. Zároveň sa domerali všetky nové priestory v jaskyni, ktorých dĺžka dosiahla 1639,71 m.

Všetky priestory v jaskyni sme zamerali geologickým kompasom a pásmom. Okrem niekoľkých meračských bodov sú všetky stabilizované a dajú sa nájsť. Chyby pri meraní sa po uzatvorení niekoľkých polygónových ťahov s dĺžkou okolo 100 m pohybujú pod 59 cm. Celkovo má jaskyňa Okno k 5. februáru roku 2006 dĺžku 2570 metrov pri denivelácii 110,41 metra.

Nové priestory predstavujú pomerne komplikovaný trojrozmerný labyrint, ktorý je iba náhodne prepojený s dávnejšie známou horizontálnou časťou jaskyne Okno. Nachádza sa tu niekoľko pieskových sífónov, ktoré pokračujú ďalej a určite súvisia s Jaskyňou

mieru. Najnižšie miesto sa nachádza v nadmorskej výške 837,29 m, čo je len okolo 25 výškových metrov nad príľahlými chodbami v Jaskyni mieru. Cez nové priestory preteká niekoľko menších vodných tokov, ktoré azda súvisia s menšími tokmi v Jaskyni mieru. Dokázanie týchto predpokladov môže potvrdiť ďalší hydrologický výskum jaskyne. Je však pravdepodobné, že pozoruhodný jav Jaskyne mieru, Glgavý Jano, a nové priestory v jaskyni Okno súvisia, hoci je medzi nimi vzdialenosť väčšia ako 250 metrov.

Ďalšie otvorené problémy speleologického výskumu tu predstavujú zasintrované úžiny, tesné meandre a pieskové polosifóny. Ich systematické prekonávanie posunie stupeň poznania jaskyne Okno a tiež objasní súvis s Jaskyňou mieru. Doteraz objavené priestory boli nájdené bez väčšieho pracovného nasadenia. Je predpoklad, že ďalším intenzívnym výskumom sa tu podarí dokázať viac.

*Meranie v nových meandroch.
Foto: P. Holúbek a J. Sýkora*

Pozoruhodnosťou jaskyne Okno je to, že hoci ide o pomerne vysoko položenú jaskyňu geneticky súvisiacu s Demänovským jaskynným systémom, tak vchod sa správa ako spodný otvor do jaskynného systému a v zime na dĺžke viac ako 100 m vymŕza a tvorí sa tu ľadová výplň. Prúdenie vzduchu je tu však oproti iným jaskyniam Demänovskej doliny pomerne slabé. S inými jaskyňami alebo doteraz nám neznámymi otvormi na povrchu je teda voľná komunikácia problematická.

Za veľkú pozoruhodnosť jaskyne považujeme netopiere, teda pozostatky po nich. Aj hlboko v masive sú niektoré chodby pokryté ich exkrementmi, ktorých počet odhadujeme v celej jaskyni na tisíce. Kladieme si otázku, prečo tieto tvory preletujú podzemné priestory v Okne. Pre nás je to veľká výhoda, pretože takto poznačené chodby nás vedú do nových priestorov. Celkovo je však v nových častiach netopierov v zimnom období pomerne málo a prakticky sa dajú spočítať na prstoch obidvoch rúk.

Z geologického hľadiska je v týchto častiach jaskyne Okno viacero zaujímavostí. V tmavosivých až čiernych gutensteinských vápencoch prevažne chudobných na makrofosílie sú na viacerých miestach jaskyne viditeľné polohy hrubé od 1 cm po 1 m obsahujúce množstvo úlomkov stoniek a článkov krinoidov, úlomky lastúr, brachiopódov a iné. Fosílie sú pozitívne vyvetrané zo skalných stien jaskyne, čo väčšinou nenachádzame

*Skameneliny v nových priestoroch.
Foto: P. Holúbek*

v povrchových odkryvoch Demänovskej doliny. Tieto sedimenty pravdepodobne predstavujú tzv. tempestity – polohy klastických karbonátových sedimentov tvorené plytkovodnými uloženinami prepranými búrkovým vlnením. Ohraničenie týchto polôh voči nadložíu a podložíu je ostré. Tiež sú zaujímavé vystupujúce oválne hľuzy pravdepodobne rohovcov v niektorých novoobjavených častiach. Z minerálov sú rozšírené hnedé lesklé povlaky a kôrky najskôr asi tvorené hydroxylapatitom.

Medzi riečnymi sedimentmi jednoznačne prevládajú piesčité náplavy nad hrubozrnnejšími štrkovými frakciami. Relikty fluviálnych sedimentov nachádzame pricementované sintrom aj v bočných výklenkoch a pri stropoch chodieb. Značne rozšírené sú aj sedimenty rútenia, neopracované tečúcou vodou.

Čo sa týka morfológie priestorov, prevládajú klesajúce vadózne meandrujúce chodby široké 1 – 2 m s výškou do 8 m. Časť chodieb predstavuje rúrovité kanále sledujúce úklon vrstiev, ktoré pravdepodobne vznikali pod hladinou podzemných vôd v epifreatickej zóne. Komíny a niektoré chodby sú založené na strmo uklonených puklinách. V jaskyni nachádzame aj mnohé drobné formy skalného reliéfu vytvorené riečnou modeláciou (stropné a stenové kapsy, meandrové vyhábenia, selektívne korodované vrstvy a iné). Typicky vyvinuté prúdové jamky (ako napríklad v Jaskyni slobody alebo v J. mieru) sme v jaskyni nenašli. Vyskytujú sa tu tvary, ktoré ich pripomínajú, ale sú hlbšie a nevytvárajú charakteristické siete. Ako vidíme, jaskyňa Okno predstavuje zo stránky geologickej a geomorfologickej veľmi pestrú lokalitu.

V budúcnosti sa po praktickom speleologickom prieskume a zameraní nových priestorov v jaskyni počítá s detailnejším geomorfologickým, geologickým, hydrologickým a zoológickým výskumom. Samozrejme, do jaskyne sa aj naďalej bude chodiť kopáť a hľadať útočisko pred nástrahami civilizácie.

Na prieskume a dokumentácii nových častí jaskyne Okno sa podieľali jaskyniari zo speleoklubov Demänovská dolina, Červené vrchy, Strážovské vrchy, Šariš, Dolné Orešany, Bratislava a Nicolaus, ako aj členovia Horolezeckého klubu Jasná, pracovníci Správy slovenských jaskýň, Slovenského múzea ochra-

ny prírody a jaskyniarstva a kolegovia z Českej speleologickej spoločnosti.

Literatúra:

Archív SMOPaJ
DROPPA, A., 1957: Demänovské jaskyne. Bratislava
DZÚR, J., 2005: Jaskyňa Okno – nové poznatky. Spravodaj SSS, 36, 4, Liptovský Mikuláš, 24 – 26
Internetová stránka www.speleodd.sk v mesiacoch september 2005 – február 2006

Objav pokračovania na Západnom konci Liskovskej jaskyne

Miroslav Jurečka

Na sklonku roku 2000 sme po objavoch v horných úrovniach jaskyne uvažovali o novej stratégii perspektív v Liskovskej jaskyni s pohľadu uceleného komplikovaného systému vyvinutého na viacerých úrovniach. Ako prioritná perspektíva sa zdala ponorová a výverová časť jaskyne. Práve spodné poschodia sa končili čudným zaslepením chodby na Západnom konci, ktorá bola v plnom profile zahlienená. Črtala sa tu na mape zaujímavá perspektíva pokračovať buď ďalej na západ, alebo aspoň na severozápad do bieloho miesta zaznačeného v mape. Nieкто sa tu už pred nami pokúšal odhadnúť pokračovanie hlineného sedimentu v dĺžke asi pol metra, no ďalej nikto nepokračoval. Tu bol koncový Droppov bod s klinčekom v dreve a za ním len piesčitá hlina.

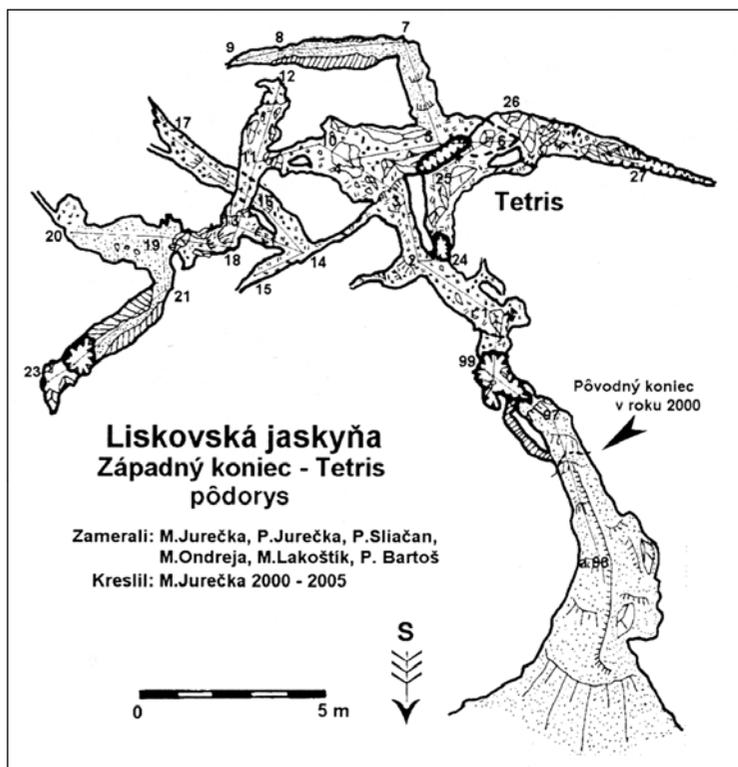
Už prvý meter sondovania odkryl úzky stúpajúci komín, do ktorého sa síce dalo nazrieť, ale jeho pokračovanie bolo nepriehľadné. Ostávalo teda kopáť ďalej paralelne dohora a dúfať, že niekde hore v jeho ústí bude pokračovanie. Nasledovalo preto veľmi silné motivačné kopanie v podobe každodenných akcií v popoludňajších hodinách. Netrvalo dlho a naša sonda dosiahla po štyroch metroch kopania horné ústie úzkeho komínika. Na naše sklamanie sme tu nenašli nič. Dňa 24. 2. 2001 vyzerala situácia v sonde dosť depresívne. Z jednej strany bola skala a tú obkľúčovala všadeprítomná hlina. Petra Sliáčana teda napadlo nasmerovať kopanie nahor. Krompáč a lopatka sa činili a hlina padala zhora do tváre a za krk. Pracovisko dostalo prívlastok „komín smrti“. Situácia začala byť beznádejná, keď sa celá sonda začala zaparovať tak, že som nevidel pred seba. Paľo a Peter však neúnavne pokračovali nahor a potom, čo v komíne vytvorili stupy, sa pracovalo omnoho pohodlnejšie. Stačilo len pevné odhodlanie a po kľúčovom zakopnutí sa v hustom nádychanom opare objavil v úzkej štrbinke prievan.

Ten odsal celé zaparenie a v sonde začal prúdiť vzduch. Po viacnásobných honoch na

prievan v jaskyniach Krakovej hole a hipmanovskej škole nám bolo jasné, že sme našli ten správny smer. Niekoľko ďalších akcií sme ešte odkopávali hlinu a napokon sme 22. 5. 2001 narazili na spadnuté bloky. Sonda už začala naberať úctyhodnú vertikálnu výšku šiestich metrov.

Existovalo viacero variantov ako bloky bezpečne zhodíme. Napokon sa to aj podarilo a piesčité sediment vymenil nepríjemný sutinový zával. Z výšky sa stále sypali kamene a drobná sutina, čo neuveriteľne sťažovalo prácu najmä na spodku sondy odkiaľ sa musel odpratávať nakopávaný materiál. V ústí sondy sa zrazu nakopil obrovský kužel materiálu.

V sonde sa pracovalo priebežne, nesúvislo a po objavoch v Camberových chodbách v roku 2001, kde sa objavilo takmer pol kilometra nových chodieb, vznikla úplne nová predstava prieniku smerom na severnú stranu masívu. V roku 2002 pokračovali práce na Camberovej sonde. Jaskyňa postupne presiahla dĺžku 4 km. Nasledovali ďalšie menšie objavy, ktoré prinášali a prinášajú ďalšie perspektívy postupov. A tak sa v sonde prestalo pracovať úplne.

Kamený zával na konci deväť metrov vysokého komína nevyzeral vôbec lákavo. Pokračovanie komína sa črtalo popri sutinovej stene, ktorá smerovala skôr na Zanvitove chodby, ako na západ jaskyne. Až v roku 2004 sa Pavol Jurečka, Peter Sliacán, Maťo Ondrejka a Marek Lakošík rozhodli prezrieť a po čase prehodnotiť komín na Západnom konci.

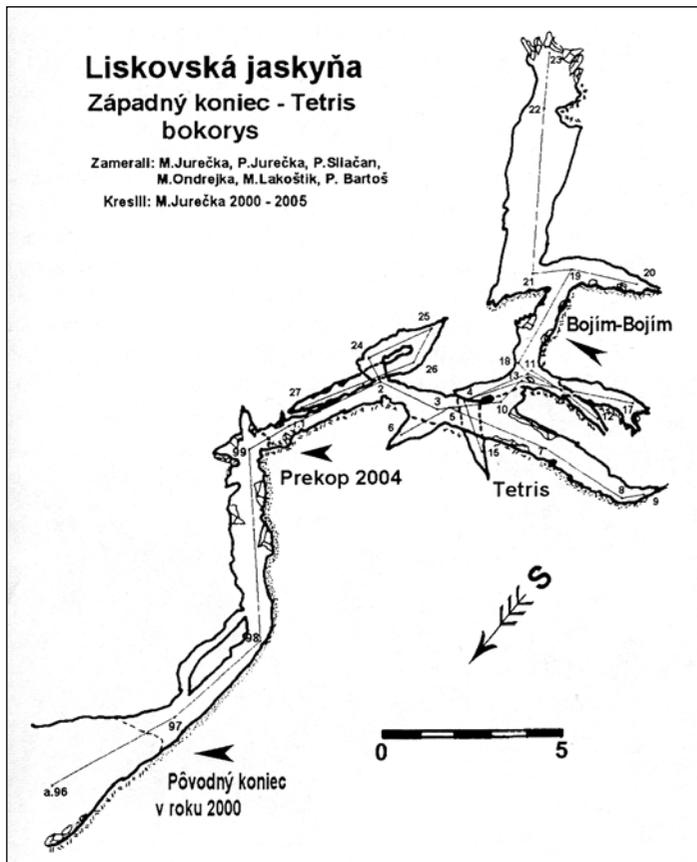
Náhoda chcela, že práve v tom čase začal cez sondu prefukovať divoký prievan. A to nie v beznádejnom zasutenom smere, ale v nenápadnej štrbine smerom do masívu. Na ďalšej akcii stačil preto malý „pajser“ a skaly padali jedna za druhou. Stačilo odkopať iba neuveriteľného trištvrte metra a na konci sondy sa začal črtať čierny priestor v podobe pokračujúcej chodby. Silný prievan jasne ukazoval, že máme nový objav. Paľo ako prvý odvážne vnikol do otvoru v sutine, keď sa z boku vyvalil blok a pricvikol mu oblečený „atombordel“. Po vyslobodení nasledovali voľné priestory, ktoré nás hneď v úvode privítali pozostatkami veľkých kostí partriach pravdepodobne medveďovi. V tej chvíli bolo celému exploračnému tímu jasné, že ťažká robota sa oplátila a Západný koniec jaskynného systému sa otvoril...

Nasleduje chodba pokrytá sutinou a po pár metroch obrovské bloky, cez ktoré preliezame. Obrovské bloky vytvárajú spleť chodbičiek, ktoré nás privádzajú do nevelkej siene, pripomínajúcej naskladaný Tetris (počítačová hra), ktorému treba len pár dobrých ťahov a všetko pekne sadne do seba. Držíme sa preto vo veľkej opatrnosti a pokračujeme ďalej na západ, kde už chodba nabera kompaktný charakter. Bohužiaľ, po pár metroch sa končí zúžením v hlinenom a zasintrovanom sedimente. Cesta na sever je úplne zasypaná vo výraznej, silno porušenej pukline. Južný smer chodieb je nemenej zaujímavý. Mieri smerom nadol a v spleti chodieb zrazu nastúpa nahor. V stupajúcej chodbe je stropný zával (Bojím-bojím) a štrbina, kde vidno ďalej, ale nik nenabral „morál“ preliezť ju. Zaujímavé odvázne riešenie v kombinácii s viacerými technikami realizoval Miroslav Jurečka a stropný zával sa za pomoci Mateja Ondrejku, Petra Bartoša a Pavla Jurečku podarilo napokon prekonať. Nasledovala menšia sienka a nádherne modelovaný meander stúpajúci dohora, ktorý napokon tiež ústil stropným závalom. Situáciu vyriešil až na ďalšej akcii Lukáš Vlček, ktorý sa cez štrbinu v závale prepchal a napokon ho spriechodnil.

Definitívne nás však zastavil ďalší vysypaný stropný zával mieriaci k nesporne už blízkemu povrchu. Prievan je tu citeľný, a tak sa ešte v zime roku 2004 objavil pod skalným radom Mnícha odtopený ťľak, ktorý naznačuje, kde stúpajúca chodba ústi na 18 metrov vzialený povrch.

Povrch však nie je našim cieľom a tak sme celé chodby podrobne preskúmali a napokon zamerali. Určite ešte nevydali všetky svoje tajomstvá. Možno sme napokon čakali niečo viac. No viac ako 76-metrový postup nás určite motivoval a čo to napovedal.

Priestory sú však dosť značne porušené svahovým posunom, a tak je väčšia časť nových chodieb v závaloch. Preto sa pre túto časť vžil názov Tetris na Západnom konci Liskovskej jaskyne, ktorý symbolizuje neúnavnú snahu ružomberských speleológov o hlbší prienik do masívu Mnícha.

Jaskyne na Viništi v Považskom Inovci

Mgr. Miloslav Lisý, JK Strážovské vrchy

Keď sme (tak trochu „podskupina JK Strážovské vrchy s krycím názvom TOPVAR“ – čo určite znie lepšie ako „skupina okolo autora článku“ – s predchádzajúcou nemalou pomocou 2 členov speleoklubu ŠARIŠ) na konci roku 2004 dosiahli prvé objavy v jaskyni Džimova spása, nechceli sme si ich nechať len pre seba. Výsledkom bol článok pre Spravodaj 1/2005. Sotva bol zaslaný do tlače, nasledoval takmer 100-metrový objav a k článku sme narýchlo dokladali aspoň malú poznámku. Potom sme pripravili (za výdatnej pomoci J. Kasáka) prezentáciu na Speleomiting 2005. Aj tesne pred ním sme museli improvizovať – prišli sme naň „bohatší“ o cca 20 m jaskynných priestorov a, žiaľ, aj o jednu zlomenú nohu. Nasledovala

etapa budovania uzáveru (pekný zážitok z objavu asi musí byť náležite potrestaný) a po nej etapa „štúdia bláznivých prievanov“ (jaskyňa si z nás robila doslova dobrý deň). Len jej domeranie sa nám akosi vyšlo – máme pocit, že to je u nás Strážovčanov sice diagnostikovaná, ale neliečená choroba. S jej terapiou sme sa rozhodli začať u seba, a tak sme si dali záväzok nielen domerať Džimovku, ale aj ostatné nám známe jaskyne na Viništi. Veď čo keby sa nám táto lokalita znovu odmenila nejakým objavom?

VINIŠTE – je to vlastne hrebeň vybiehajúci z vrchu Úhrad 685 m JV smerom a vrcholiaci kótou 527,8 m. Pri pohľade zďiaľky tieto vrchy nevyzerajú pre jaskyniara zvlášť lákavo – aj vďaka pieskovým lomom budia dojem veľkých kôp dolomitického piesku. Predstavivosť jaskyniara skôr pohladí fakt, že doliny okolo Vinišťa, hoci sú celkom veľké, nemajú povrchový tok a nachádzajú sa v nich, a to dosť nízko, vývery zachytené do vodovodu. Voda zo Zľavskej vyvieracky má podľa P. Stanika kvalitnú konduktivitu... Zvláštne je i to, že SV svah od vrcholu k Beňovskej priepasti tvoria síce mierne naklonené, ale zreteľne schodovité stupne. V masive Vinišťa v súčasnosti evidujeme 3 zaujímavé lokality.

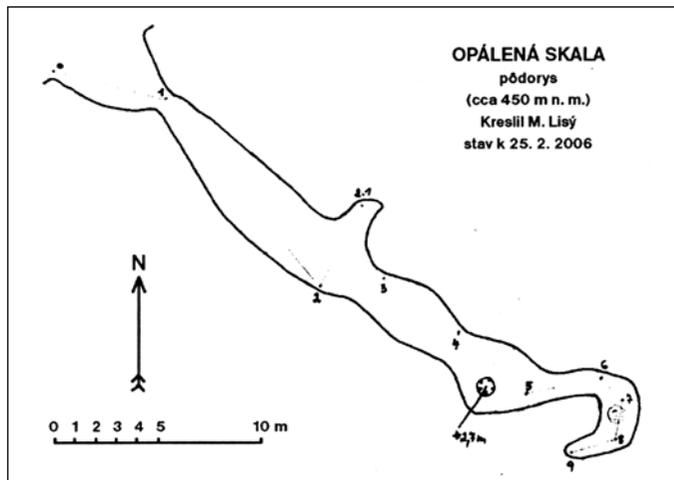
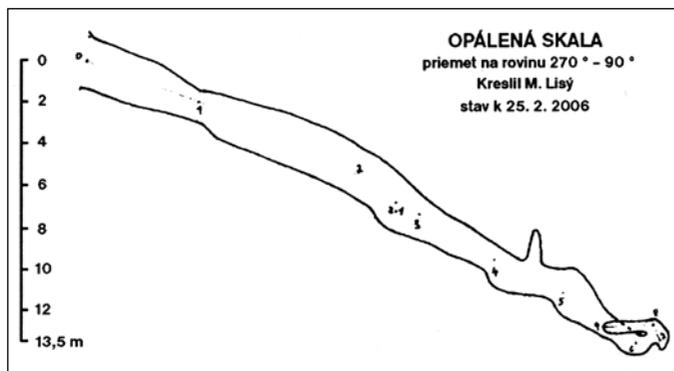
Opálená skala – najstaršia lokalita v zozname jaskýň evidovaná pod č. 1534 s dĺžkou 19,5 m. Vchod sa nachádza pod skalou s pozostatkami dávnych skalolezeckých pokusov (skoby, farebné názvy ciest...) v lese v blízkosti lyžiarskej zjazdovky. Pracovať tu ešte za totality začala jaskyniarska skupina Uhrovec. Dôvod bol spoločenský – rozvoju turizmu by prospelo, keby pri kempingu Duchonka a podhradských vlekoch bola ešte aj

Úhrad a Vinište zďiaľky. Foto: M. Lisý

Opálená skala. Foto: L. Semelbauer

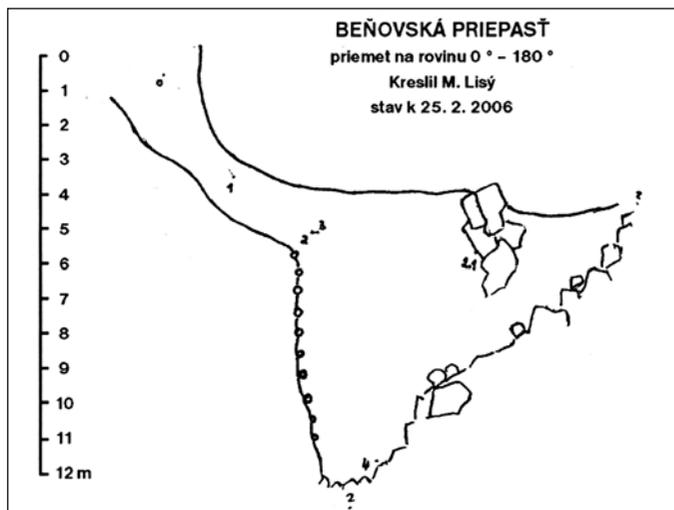
Jaskyňa sme zamerali - lano bola pravdepodobne 50-ka a ešte čosi zvýšilo. Naše hodnoty: dĺžka 46,85 m a denivelácia 13,5 m.

Jaskyňa sa vyznačuje po celej dĺžke pevným stropom, končí na viacerých miestach úžinami so sintrovou výzdobou. Z kedysi krásnej výzdoby rovnako ako z uzáveru po čukanovcoch zostali len zvyšky. Počas tejto atypickej zimy sme tu zistili 6 druhov netopierov a na strope vstupu sme pozorovali ako podľa pravítka vytvorenú viac ako 1 cm hrubú vrstvu inoväte širokú cca 0,8 m a dlhú do 5 m. Nie je nám jasné, či ide o výsledok mikrocirkulácie (studený vzduch popri dne klesá dnu a teplý popri strope vystupuje von) alebo ide o vôbec prvé pozorovanie nejakého utajeného prievanu. Nadmorské výšky na dostupných mapách s GPS súradnicami nesedia s nadmorskými výškami z našich barometrických porovnávaní; týka sa to aj priloženej orientačnej mapky. Časom sa azda dostaneme aj k spresneniu týchto údajov.

Perspektíva: Kopať sa tu určite dá a možno aj bude. Určite treba dôkladnejšie preskúmať cirkuláciu vzduchu v jaskyni.

jaskyňa. Pod vedením Š. Čukana sa tu vykonal naozaj obrovský kus práce. Miestni pamätníci tvrdili, že Čukan jaskyňu orientačne zmeral 70 m lanom a ešte čosi chýbalo (odtiaľ údaj v Spravodaji 1/2005).

Beňovská priepasť (v zozname č. 1521, hĺbka 12,8 m) Puklinová priepasť nachádzajúca sa asi 50 výškových metrov nad „vodárňou“. Azimut poruchy smeruje na tento objekt. V 90-tych rokoch bol pri sondážnych prá-

Pohľad na dno Beňovskej priepasti. Foto: L. Semelbauer

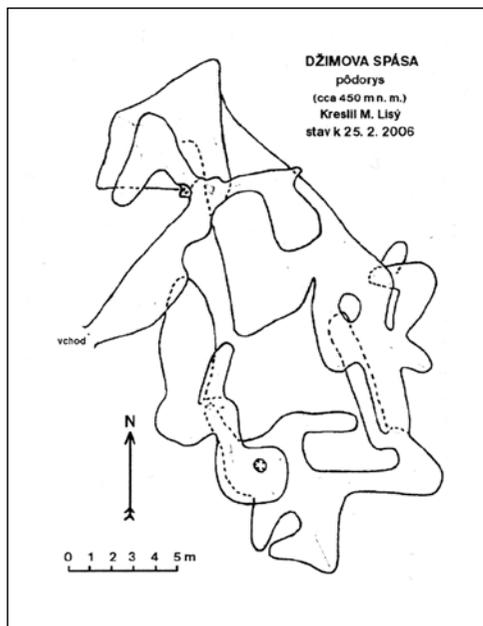
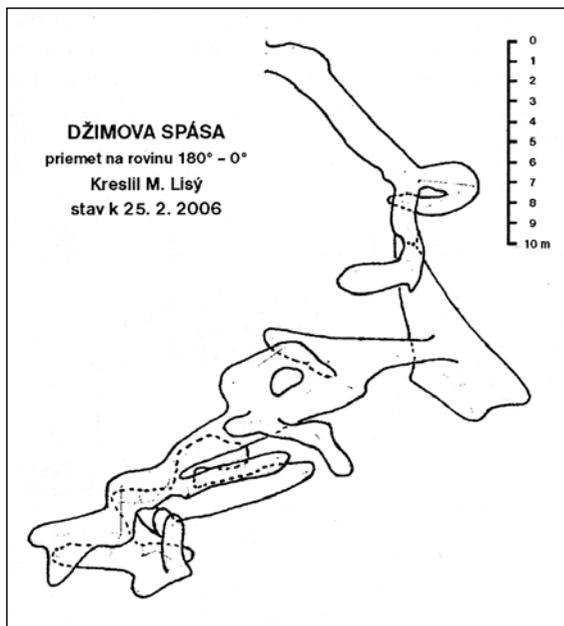
cach (OS Uhrovec) pozorovaný prievan zhasínajúci plameň. Žiaľ, nezachovali sa údaje o smere prúdenia. Ako sme už publikovali v Spravodaji, prievan sa nepodarilo znovu nájsť. V jaskyni zimovali 2 druhy netopierov. Naše merania: dĺžka polygónu 19,31 m, denivelácia polygónu 11,01 m. Skutočná denivelácia od vrchu vstupu po sutinové dno je blízka 12,8 m. Najväčšie pre-

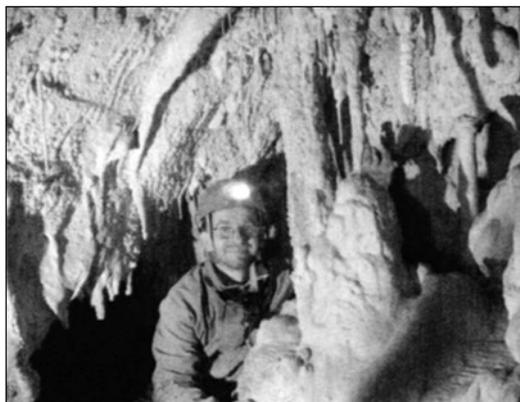
kvapenie merania - pri vonkajšej teplote 0,2 °C a teplote dna jaskyne 5,2 °C jaskyňa zreteľne vyfukovala vzduch von (horný vchod?). Prievan sa vrátil a netopiere odišli...

Perspektíva: Pokračovanie je, zdá sa, pravdepodobne oboma smermi po poruche, avšak jaskyňa reálne hrozí závalmi a navyše zrážková voda ničí výdrevu.

Džimova spása - do leta 2004 neevidovaná lokalita. Momentálny zameraný polygón - dĺžka 168,72 m, denivelácia 27 m. Jaskyňa, ktorej skutočná dĺžka sa teraz blíži skôr k 180 m, sa „tvári“ ako prepád do dávnej veľkej dutiny popri poruche zhodou náhod s azimutom smerujúcim na Beňovskú priepasť. Prúdenie vzduchu naznačuje spodný vchod. V zime mohutne nasáva, v lete slabšie vyfukuje, v prechodných obdobiach sa pozoroval pulzujúci prievan. Avšak maximálne prúdenia neboli pozorované pri maximálnych či minimálnych vonkajších teplotách. Pachom (parfém) sme zistili, že v zimnom období niekedy jaskyňa nasáva až na dno, inokedy nie, hoci prúdenie pri dne sa nemení (dym, trubičky, prach). Jaskyňa je mimoriadne pestrá (sintrové časti, blokoviská, rovné stropy, „polystyrénová“ hornina, pizolity, mäkký sinter...) a takmer suchá. Pozorovaných bolo 5 druhov netopierov. Momentálne máme teóriu, ktorá v súlade s fyzikálnymi zákonmi vysvetľuje „divoké prievany“ a zatiaľ všetky uskutočnené pozorovania s ňou korešpondujú.

Perspektíva: V súčasnosti je v jaskyni viacero nádejných miest. Nebude to ľahké, ale tešíme sa, že na nás asi čakajú priestory stúpajúce k hornému vchodu, a to väčšie ako doteraz objavené klesajúce časti jaskyne.

V sintrových zákutiach Džimovej spásy. Foto: P. Medzihradský

Veľkým optimizmom nás naplňa fakt, že túto zimu jaskyňa nasávala vzduch v porovnateľných profiloch nie menšou intenzitou ako jaskyňa Četnikova svadba (minulú zimu to bola asi 2/3 intenzita – zdá sa, že to závisí od hrúbky snehovej pokrývky). Nuž, držte nám palce, nech sa čosi podari.

Objektivita médií + ospravedlnenie

Šírenie jaskyniarskej osvetly či propagácia jaskyniarstva v širokej verejnosti je vec osožná, aj keď neprináša okamžitý efekt. S takýmto zámerom sme sa vybrali na jeseň minulého roku so spravodajcom komerčnej televízie a redaktorkou „nezávislého“ denníka do jaskyne Četnikova svadba, aby sme im ukázali, ako vyzerá všedný jaskyniarsky život bez rekordov a senzácií. Žiaľ, ukázalo sa, že naše úsilie sa minulo účinkom a ich svedectvo o dianí v jaskyni možno ťažko označiť za vyvážené a pravdivé. Potvrdili sa naše obavy z výsledku celej akcie, keď obaja vystresovaní pohybom v podzemí sa napokon stali jej hlavnými aktérmi. Krátky televízny šot v hlavnom spravodajstve so zostríhanými útržkami rozhovorov vytrhnutými z kontextu bol pre nás, ktorí sme sa akcie zúčastnili, rozčarovávaním. Ostatní členovia nášho klubu a jaskyniari z iných skupín, ktorí o tejto jaskyni niečo vedia, sa na všetko pozeral – mierne povedané – s rozpakmi. Ešte horší dojem vyplynul z hrubých chýb a dezinformácií v denníku, napriek príslužbu na autorizovanie článku pred jeho uverejnením. Článok na korektúru však prišiel mailom až potom, ako sme si ho prečítali v novinách!

Čo dodať? Pre novinárov je táto vec dávno zabudnutá, uverejňovať opravu a miňať tak drahocenný

A na záver by som chcel poďakovať všetkým, ktorí majú zásluhy na dosiahnutých výsledkoch:

„domácim“ J. Gregorovi a M. Grežďovi zo Záhrad, P. Kováčikovi z Prašíc za značnú pomoc pri sondovaní, prácach na uzávere a pri meraní, uhroveckej skupinke okolo J. Kováčika za pomoc pri sondovaní, rovnako dubnickým jaskyniarom a z nich P. Medzihradskému aj za prácu na fotodokumentácii a J. Ondruškovi za spoluprácu pri určení druhu a množstva netopierov. Takisto ďakujem manželom Dubravayovcom zo skupiny Adama Vallu za sondovanie, pomocníkom z „netopvarovskej“ časti JK Strážovské vrchy za o. i. cenné rady, povzbudenie a aj sondovanie, Trenčanom okolo M. Sovu za sondovanie a takisto cenné postrehy, I. Demovičovi a D. Moravanskému, ktorí sa, žiaľ, o jedinú akciu minuli s hlavným objavom v Džimovej spásy, za sondovanie, O. Zeníkovi z Krušovíc, ktorému skúsime „vnútiť členstvo v podskupine Topvar“ za sondovanie, Paľkovi Staníkovi v súvislosti s uzatváraním jaskyne, ba hádam aj samotnej podskupine Topvar – L. Semelbauerovi, L. Bajzikovi, J. Bajzikovi a V. Lieskvcovi.

priestor, lepšie využiteľný na platenú reklamu či senzáčne správy, ktorými sú tieto médiá doslova prešpikované, nikto z nich nebude. A tak môžeme mať radosť iba z toho, že sa aspoň niečo z nášho jaskyniarčenia objavilo v televízii a novinách a prispelo k nášmu zviditeľneniu. Nie konkrétnych jednotlivcov, ktorí sa tam objavili a sú známi len úzkemu okruhu priateľov a známych, ale jaskyniarov ako takých. Fakty o objave a skutočných objaviteľoch boli zverejnené v Spravodaji SSS 3/2001.

Chyby však neobchádzajú ani náš Spravodaj. V čísle 4/2005 vyšiel článok V. Košela pod titulkom **Ktorá je najteplejšia?**. Titulok bol skrátený zásahom redaktora a jeho pôvodné znenie bolo: **Ktorá jaskyňa na Slovensku je najteplejšia?**. Autor síce dostal doslovné znenie článku ešte pred tlačou, prečítal si ho, žiaľ, až po jeho uverejnení a s takouto úpravou nesúhlasí. Aj touto cestou sa mu ospravedľujeme. Zároveň chceme vyzvať autorov, aby si pozorne prezreli články, ktoré im v súbore PDF posielam na autorizovanie, opravili v nich prípadné chyby alebo upozornili na nepresnosti, a predišli tak nedorozumeniam.

Ján Kasák

JAKUPICA 2005 – MACEDÓNSKO

Ján Šmoll – Juraj Szunyog

Začatá spolupráca s macedónskymi jaskyniarimi v roku 2004 vyústila do spoločnej macedónsko-slovenskej expedície Jakupica 2005, uskutočnenej od 26. septembra do 9. októbra. Počas dvojtýždenného pobytu nás sprevádzalo 5 macedónskych speleológov, ktorí sa zúčastnili celého výskumu, prítomná bola aj macedónska štátna televízia (4 dni).

Napriek veľkej nadmorskej výške má Solúnska jama v dolnej polovici sintrovú výzdobu. Voda stekajúca hlavne z bočného prítoku mizne v najnižšom mieste priepasti v malom zasutenom sífóne. Aj keď na niektorých miestach bolo cítiť prievany a podnikli sme 2 lezecké akcie, nedokázali sme nájsť v týchto mohutných priestoroch ďalšie pokračovanie. Na zlepšenie

komunikácie v mohutnej šachte nám slúžili krátkovlnné vysielачky (aj pri zameriavaní). Spojenie s povrchom zabezpečovala anténa inštalovaná nad šachtou.

Počas ďalších dní sme pokračovali v povrchovom prieskume v okolí nášho tábora. Výsledkom bolo objavenie či zaregistrovanie niekoľko desiatok priepastí, ponorov a jaskýň, všetko vo výške nad 1900 - 2000 m n. m. s hĺbkou do

Nad dedinou a vyvieracou Gorna Belica, v pozadí Karadžica, súčasť planiny Jakupica. Foto J. Šmoll

Cestu do Macedónska nám uľahčilo zrušenie víz a aby sme sa bez problémov dostali aj na planinu, pricestovali sme na terénnom Are. Macedónski jaskyniari sú vystrojení Land Roverom Defender, a tak nebol problém vyviezť do základného tábora (8 stanov) vo výške okolo 2060 m n. m. všetok potrebný materiál.

Hlavný cieľ bol pokračovať vo výskume priepasti Solúnska jama (vchod 2355 m n. m.), pri ktorom bola objavená vertikála hlboká 265 m, s celkovou hĺbkou priepasti 274 m. Mohutný vchod 20 x 35 m je v hĺbke 20 m ukončený snehovou zátokou hrubou 30 m. Zložitá cesta v snehu z r. 2004 bola teraz nahradená kolmým kanálom v ľadovci s priemerom 1,5 m, ktorá hneď vyústila do mohutnej šachty s rozmermi 15 x 25 m. V spodnej časti sa šachta rozšíri do dómu s rozmermi 15 x 60 m a výškou 80 m. Na sutinovom dne dómu sa nachádza snehový kužeľ, ktorý sa pri stenách roztápa (fotografia na zadnej strane Spravodajja SSS 4/2005).

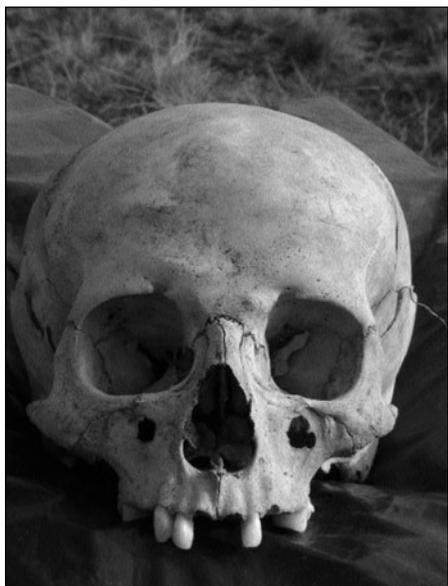

V tábore pri porade prvý sprava Ivan Žezovský - predseda macedónskych jaskyniarov. Foto P. Vaník

100 m, dĺžkou do 250 m. Na dva dni sme boli nútení prieskum prerušiť pre vytrvalý dážď a uchýliť sa na planinársky dom Karadžica. Základný tábor aj bez dozoru však zostal v poriadku, ak nerátame salámu a slaninu zožratú pastierskymi psami a jednu vyhry-

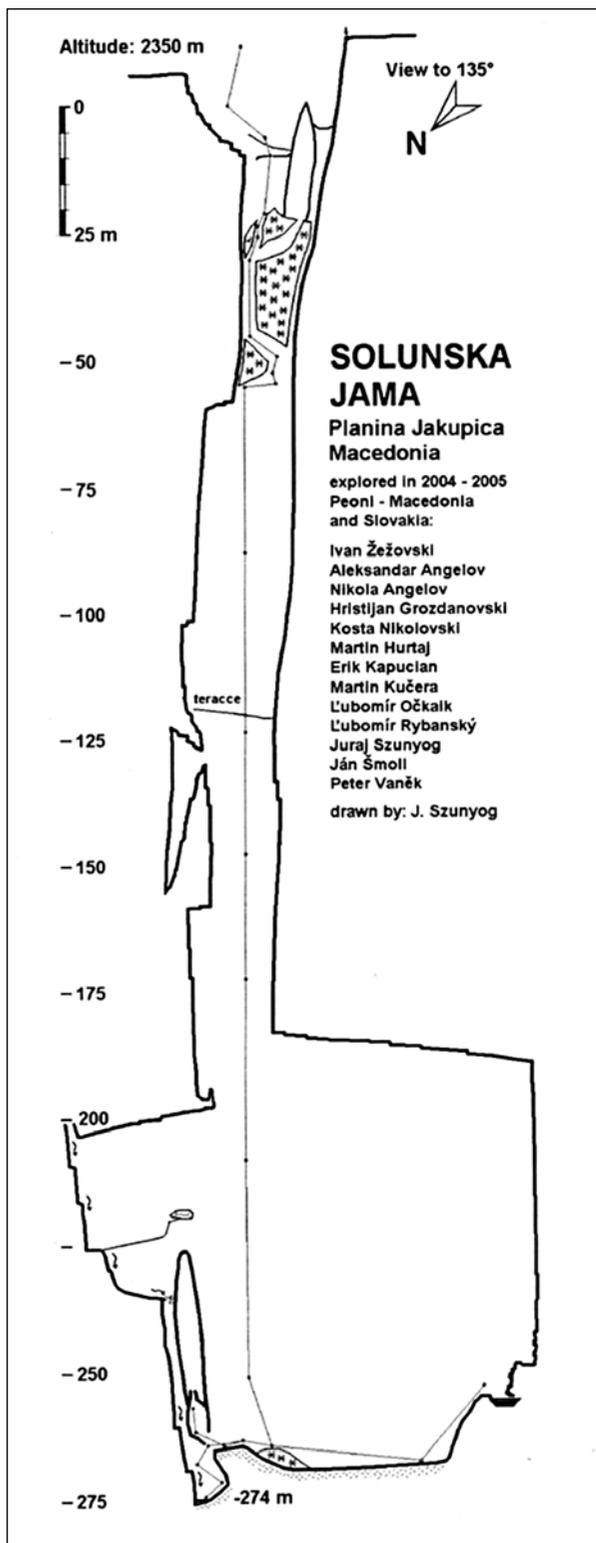
zenú dieru v Erikovom stane, cez ktorú sa psy dostali k pochútke. Zato pastieri nám ukázali nenápadný plazivkovitý vchod do jaskyne v blízkom svahu. Za vchodom sa chodba zväčšila na priemer 2 m a klesala do vnútra kopca. Po priepasťovitých stupňoch 3, 5, 6 a 6 m skončila v sienke so 6 m vysokým stalagmitom (pozri zadnú stranu obálky). Zaujímavá jaskyňa, pretože v nej prevláda nezvyčajne horizontálny rozmer (dĺžka jaskyne je asi 250 m), však nedostala meno (pracovne ju nazývam Jaskyňa s malým vchodom) a nedočkala sa ani zamerania. Zaujímavé výsledky by prinieslo aj sondovanie v závale za stalagmitom, no jaskyňa má smolu, že nie je v Chočských vrchoch.

Nedaleko od tábora zaujala Peťa Vanúka malá horizontálna diera s prievanom. Preto sa pustil do jej rozširovania, aby sa mohol naplaziť dnu. Keď sa mu to podarilo, zistil, že vedľa neho leží ľudská kostra. Lebku zobral do tábora, ale na Ivanovo prianie ju na druhý deň uložil na pôvodné miesto. Malá jaskyňa po plazivkovitom vchode pokračuje priepasťou hlbokou 8 m a končí sa závalom.

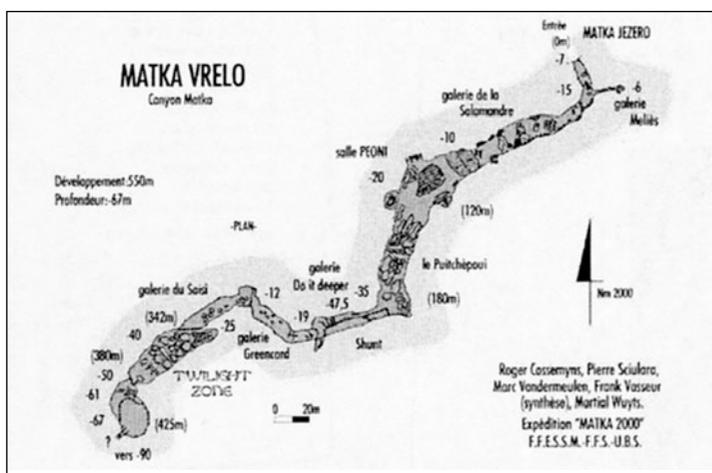
*Ľudská lebka objavená pri prieskume.
Foto: Nikola Angelov*

V južnej časti planiny asi 12 - 15 km od tábora sme sa podľa vojenskej mapy vo dvojici Šmoll - Kapucian vybrali preskúmať 2 tzv. golemy, ležiace vo výške cca 1950 m n. m., ktoré odvádzajú vodu z okolitých svahov do

Vývieračka v dedine Gorna Belica. Foto: J.Šmoll

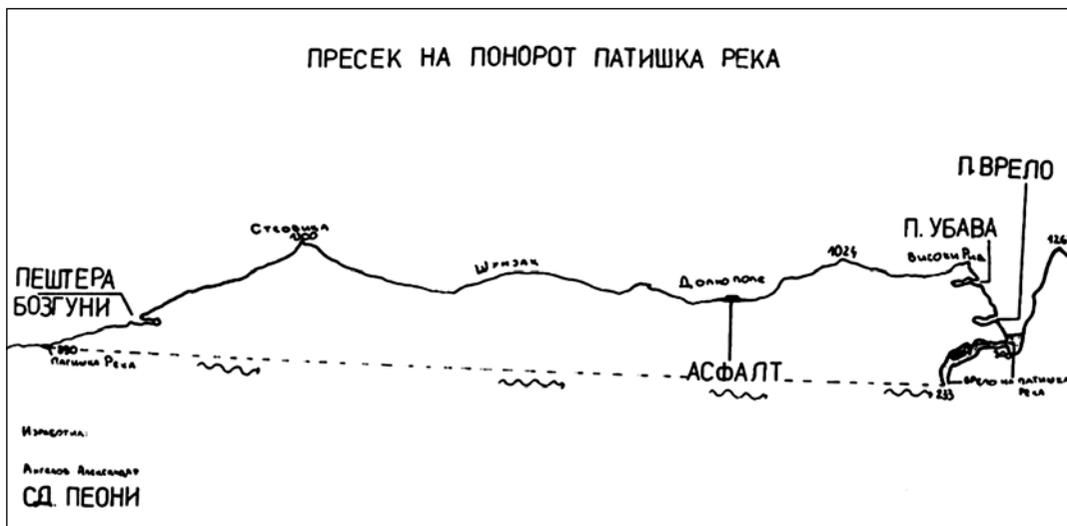

Matka Vrelo, preskúmaná francúzskymi speleotápami, odvodňuje veľkú časť planiny, predpokladáme, že výdatnosť môže mať 10 - 30 m³/s.

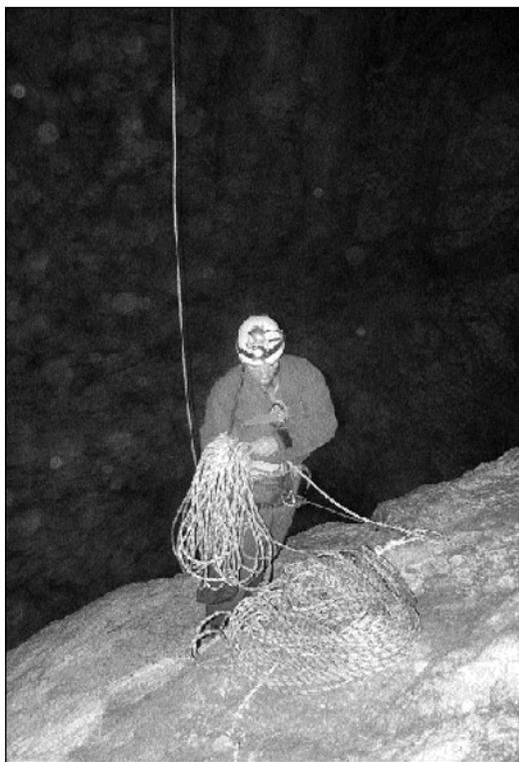
vyvieračky Gorna Belica. Hoci sme sa dostali až 80 m k ponorom, nemohli sme do nich nahliadnuť. V tesnej blízkosti je veľký salaš a hoci boli ovce cez deň na paši v úplne inej časti planiny, aj tak ho strážilo niekoľko šar-planinárskych ovčiarskych psov; už pred rokom sme zažili, čo znamená takáto svorka, keď je na stráži.

Druhým cieľom našej výpravy bolo ďalšie spoznávanie tohto mohutného pohoria. Takmer 170 km obchádzkou sme z druhej strany prišli pozrieť už spomenutú vyvieračku Gorna Belica (560 m n. m.) s výdatnosťou cca 5 m³/s pri nízkom prietoku. Počas jedného dňa sme sa pokúsili o povrchový prieskum, ale mohutné skalnaté svahy dvíhajúce sa o 1500 - 1800 m vyššie nie sú ľahkým terénom pre prieskumníkov. V diaľke sme zaregistrovali planinu Boro pole a začiatok planiny Karadžica. Obe sú časťami pohoria Jakupica, kde sa výskum s niekoľkými „golemami“ na vojenskej mape ešte nevykonával.

Posledný deň sme strávili prehliadkou ponorov na Patiške reke, kde ponorajúce sa vody (asi 800 m n. m.) sa po 15 km vynárajú ako veľký výver 7 m pod hladinou priehrady Matka (330 m n. m.) na rieke Treska. Táto vyvieračka je oveľa väčšia ako ponor a zrejme v podzemí priberá aj vody z najjužnejšej planiny Suva a z planiny Karadžica (cca 2300 m n. m.) Podľa geologickej mapy vápence v tomto mieste siahajú najmenej 400 m pod hladinu mora, a tak mocnosť vápencov dosahuje aj 3 km. Dokazujú to práve prieskum spomínaného výveru. V roku 2000 tu francúzski potápači dosiahli hĺbku 67 m, pri dĺžke 450 m, a v kolmo klesajúcej chodbe s priemerom 20 m dosvietili do hĺbky 90 m, čo znamená, že tieto priestory sú už min. 50 m pod dnom doliny, výška priehrady je 40 m.

Нáчрт поноров на Патишке реке

*L. Očkaik balí lano pri návrate z priepasti na Terase.
Foto: J. Szunyog*

*Najjedovatejší had Európy vretenica rožkatá
vo vyvieracke Gorna Belica. Foto: J. Szunyog*

Účastníci expedície:

Ivan Žežovski
Nikola Angelov
Aleksandar Angelov
Hristian Grozdanovski
Kosta Nikolovski
Ján Šmoll
Lubomír Očkaik
Peter Vanúk
Martin Hurtaj
Erik Kapucian
Juraj Szunyog

Literatúra

Aj keď sa nám na druhý pokus nepodaril objav, akým bola napr. v roku 1991 priepasť CEKI 2 a v roku 1995 jaskyňa Velika klisura, veríme, že v ďalších rokoch takýto objav príde.

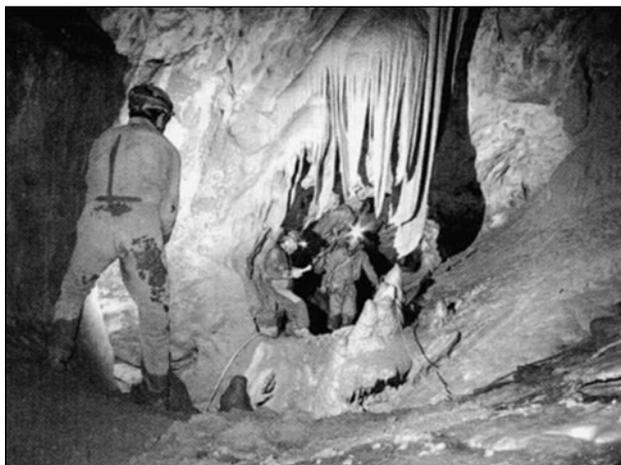
1. ŠMOLL, J. - SZUNYOG, J.: Priepasť Solúnska jama. Spravodaj SSS 1/2005, s. 51 – 56
2. ŠMOLL, J.: 20 krát na Balkáne. Spravodaj SSS 3/2004, s. 34 – 38

Už po posledných dvoch prieskumných výpravách z roku 2005 v jaskyni Velika klisura sme sa rozhodli, že jaskyňu je potrebné poriadne zamerať a hlavne pritom inštalovať meracie body.

Pohľad na Lombardskú planinu (Žuti kamen 2522 m n. m.), ktorú odvodňuje jaskyňa Veľká Klisura. Foto: J. Šmoll

Pri meraní v jaskyni Veľká Klisura. Foto: J. Šmoll

Po dohovoroch sa na meračskú akciu do Kosova vybrala 10-členná skupina slovenských jaskyniarov vrátane niekoľkých skúsených meračov, ku ktorej sa pridali dvaja kosovskí speleológovia. Rozdelení na 4 meračské družstvá počas 4 dní zamerali spolu 2231 m (údaj poskytol M. Sluka), pričom hlavným cieľom bolo zameranie tzv. hlavného ťahu s pripája-

ním jednotlivých odbočiek. Samotná inštalácia bodov viedla k ďalším jednoduchým objavom v spleti jednotlivých chodieb, plaziviek a meandrov. (Vlastné meranie bude náplňou samostatného článku.)

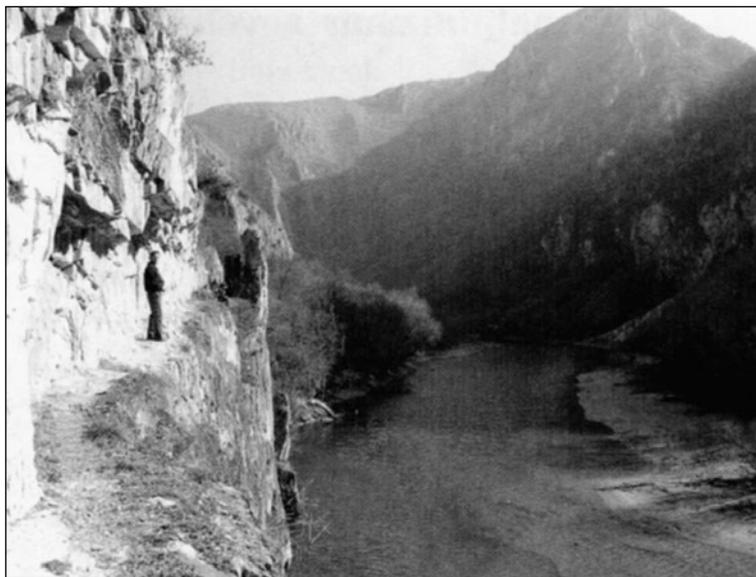
Počas jedného dňa sme vylezením komína v tzv. Veľkej pukline (Šmoll, Kapucian) objavili malú spleť ďalších komínov, ktoré sa napájajú asi v stúpajúcom komíne do Poschodia horolezcov, ale ako vždy nedokázali sme presne určiť miesto vyústenia. Čo bolo dôležité, v komínoch vonul smerom hore dosť citeľný prieván, teda niekde tam bude v tejto časti jaskyne jej pokračovanie.

Ďalší dôležitý poznatok sme nadobudli už počas predchádzajúcich výprav. Pri minimálnom prietoku vo vyvieráčke, ktorá je len niekoľko metrov pod vchodom jaskyne Velika klisura a pravdepodobne ide o najvyšší výver z tejto jaskyne, vyviera len pár litrov, hoci v samotnej jaskyni preteká okolo 100 l/s. To znamená, že vody tečú podzemím ďalej a jaskyňa zrejme pokračuje aj smerom dole; asi 1 až 2 km nižšie v doline sa nachádzajú ďalšie dva vývery, ktoré by mohli túto vodu odvádzať von z masívu.

Je tu ešte iná zaujímavá vec, ktorú sme prebrali s P. Holúbkom doma po expedícii: tých 100 l/s v čase sucha nemôže odvodňovať celú mohutnú planinu, zrejme je to len bočný odtok z veľkého hydrologického systému. Tesne za mestom Peč je na začiatku tiesňavy (asi 540 m n. m.) zachytený a betónom zaistený podzemný výver, ktorý zásobuje celé mesto s viac ako 120 000 obyvateľmi. Je teda možné, že jaskyňa Velika klisura predstavuje len bočný fragment podstatne väčšieho podzemného systému, ktorý by tomto prípade dosahoval prevýšenie medzi ponárajúcimi sa a vyvierajúcimi vodami takmer 2 km. Porovnávali sme to s odvodňovaním napr. jaskýň v Krakovej holi,

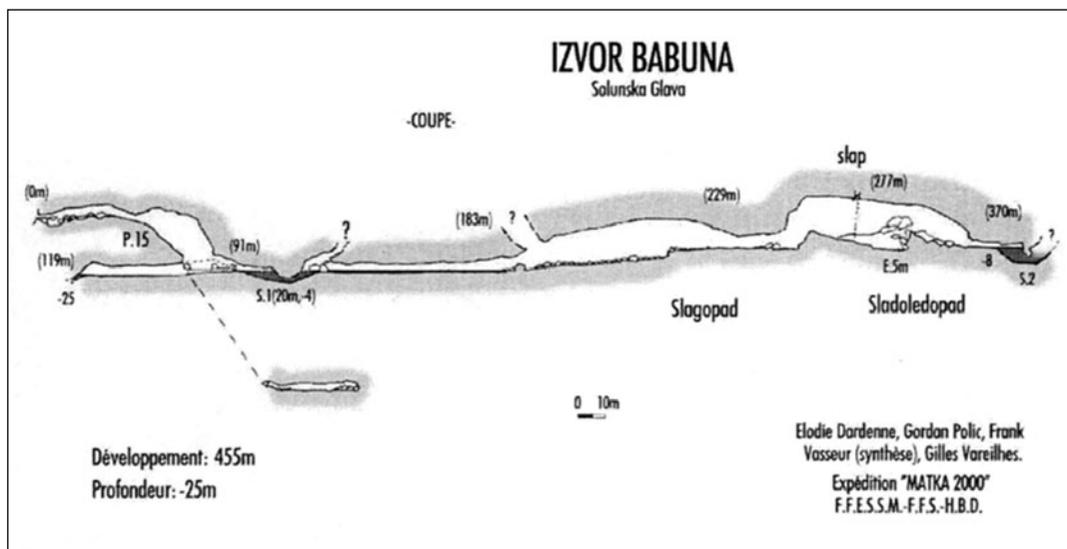
Demänovskej doline či Červených vrchoch, kde z omnoho menších hôr vyviera v čase sucha oveľa viac vody.

Na tretí deň sme si urobili krátky výlet na lyžiach a navštívili tamojšie nové lyžiarske stredisko Boge, odkiaľ sme si z diaľky prezreli Lombardskú planinu, ležiacu nad jaskyňou Velika klisura.

Kaňon Matka rieky Treska. Foto: P. Holúbek

v Skopje, skalnú tiesňavu Matka na rieke Treska a zdroj (vyvieracku) Vrelo. Potom sa skupina rozdelila; polovica účastníkov výpravy odcestovala domov a 5 členov chcelo vystúpiť na pohorie Jakupica a uskutočniť povrchový prieskum. Už na druhý deň pri obci Patiška reka sa pokazilo počasie, a tak sa celý plánovaný program skrátil. Navštívili sme výverovú jaskyňu Babuna (asi 1280 m n. m.), ležiacu pod skalnými stenami Solunskej hlavy (2540 m n. m.), ktorú sme mali v pláne navštíviť na jeseň. Jaskyňa je po prvý sifón (asi 50 m) známa odnepamäti, v roku 2000 prekonalí francúzski

Bokorys výverovej jaskyne Babuna

Na záver celého prieskumu sme boli pozvaní do historického mesta Prizren, ležiaceho pod mohutným pohorím – planinou Šar, kde nás tamojší prezidenti „planinárskeho“ klubu uistili, že majú záujem o ďalšiu spoluprácu, a doslovne nás vyzvali, aby sme im objavili aj tu pri Prizreni podobnú jaskyňu ako Velika klisura. Myslím a verím, že touto akciou nadobudne prieskum v Kosove nové dimenzie.

Z Kosova sme sa presunuli do Macedónska a spoločne sme navštívili našich macedónskych priateľov

potápači prvý a po asi 350 m druhý sifón, z ktorého len nakukli nad hladinu a uvideli ďalšie pokračovanie. Prietok z jaskyne je silný a aj pri malom stave dosahuje asi 500 – 800 l/s. Táto jaskyňa zrejme bude cieľom našej jesennej výpravy, keďže môže ísť o podobnú jaskyňu ako Velika klisura.

Účastníci výpravy: M. Sluka, P. Holúbek, M. Budaj, P. Vaňek, E. Kapucian, L. Hipmanová, J. Psoťka, S. Votoupal, J. Szunyog, J. Šmoll, J. Vykoupil.

Speleoalpinizmus a Velika klisura

Ján Šmoll – Pavol Staník

Na začiatku 80-tych rokov bolo vylezenie množstva komínov v Demänovskom jaskynnóm systéme (najvyššie Veľký dóm +115 m, Achátový dóm +60 m a iné, ale aj objavy v Jaskyni mieru komínóm +20 m), ďalej komínov v jaskyni Javorinka, Kunej priepasti, priepasti Zadný úplaz atď. Napokon sa dávy sen o jaskyni, v ktorej treba liezť zdola nahor, naplnil objavením jaskyne Velika klisura.

Zlaniť, vystrojiť a vyžumarovať priepasť hlbokú trebárs 300 m (napríklad Solúnska jama) trvá skúsenému jaskyniarovi niekoľko hodín, ale horolezeckým spôsobom vyliezť komín len s výškou 100 m niekedy vyžaduje aj niekoľko dní, a to i pri používaní nových zaisťovacích prostriedkov a s využitím lezeckých skúseností a tréningu. Pritom okrem samotného lezenia sa snaží jaskyniar hľadať komín, ktorý by mohol mať najväčšiu pravdepodobnosť pokračovania. Kým v našich jaskyniach ich má na výber len jeden, dva alebo tri, napríklad vo Velikej klisure je to spleť stúpajúcich komínov či vetiev, pričom planina je ešte viac ako 1 km vyššie. Prinášame zoznam jaskynných objavov „vylezených“ počas výprav do tejto oblasti v priebehu rokov 1996 – 1997, 2002 – 2006.

Prehľad a výška vylezených komínov v jaskyni Velika klisura:

- odbočka do Svalnatej - Poschodie horolezcov, sústava komínov, spolu asi 240 m
- nad Pečovskými kúpeľmi - Medzibrodie, asi 150 m, pokračuje, silný prievan, v čase zrážok prítok
- Pečovské kúpele - stúpajúca vetva, asi 130 m, zamerané len výškomerom, v čase zrážok silný prítok
- traverz Veľkou puklinou a vylezenie dvoch komínov nad sebou, spolu asi 90 m, prievan
- komín do poschodia Nové zlomiská, asi 60 m
- vylezený komín v poschodí Svalnatá - Slepý komín, asi 50 m
- vylezený Dúhový dóm, asi 20 m a 30 m
- vylezený komín nad traverzom, asi 30 m, prítok
- Mačací komín, asi 15 m
- vylezenie troch komínov na hlavom ťahu jaskyne, spolu asi 80 m
- dva vylezené komíny v Nových zlomiskách, spolu asi 30 m
- niekoľko malých komínov do 5 až 10 m

Po zrání týchto údajov by sme dospeli k číslu viac ako 1 km vertikálneho lezenia, od najľahšieho až po náročné technické lezenie. Zúčastnili sa na ňom predovšetkým títo jaskyniari a horolezci: P. Staník, J. Šmoll, M. Hurtaj, L. Rybanský, J. Žiaran, P. Mitter, J. Vykoupil.

V jaskyni je množstvo ďalších, nevylezených komínov, napríklad v poschodí Svalnatá, ktoré speleológ niekedy prehliadne, resp. zabudne alebo nemá to správne svetlo. Práve nové mapovanie s inštaláciou meracích bodov pomôže pri orientácii, keď bod s číslom bude jediným istým označením tej či onej chodby, plazivky, komína alebo dómu.

Pri klasickom zlanovávaní by to bola jaskyňa hlboká možno 1 km a jaskyniari by ju zdolali a zdokumentovali za niekoľko dní. Keď si zoberieme históriu jaskyne Lamprechtsofen, tak lezecký výskum tu trval niekoľko desaťročí, okrem iných aj za účasti poľských jaskyniarov, ktorí už v tom čase mali v Červených vrchoch preskúmané jaskyne hlboké viac ako 500 m.

Pri lezení v Klisure v roku 1997. Foto: J. Kleskeň

Jozef Jakál a kol.: **Jaskyne svetového dedičstva na Slovensku**

1. vydanie. Formát A4, 160 strán, tvrdá väzba, farebná obálka.

Vydala Správa slovenských jaskýň v roku 2005

V krátkom čase po vydaní reprezentačnej publikácie s názvom Čarovný svet jaskýň o sprístupnených jaskyniach v našej republike zaradených do zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO vyšla zásluhou Správy slovenských jaskýň (SSJ) v Liptovskom Mikuláši ďalšia pozoruhodná kniha venovaná jaskyniam svetového dedičstva na Slovensku. Je hodnotným príspevkom k rozširovaniu poznatkov o nich a o ich význame pre celý svet a zároveň dôkazom systematickej starostlivosti SSJ o naše prírodné i kultúrne bohatstvo. Svojím populárno-náučným charakterom, takmer encyklopedickým spracovaním a prístupnosťou pri zachovaní vysokej odbornej úrovne dobre poslúži najmä čitateľovi s hlbším záujmom o prírodu, jej krásy a vzácnosti. Pritom prináša aj poznatky, ktoré majú všeobecnú platnosť a netýkajú sa len jaskýň Slovenského krasu a Dobsínskej ľadovej jaskyne ako súčasť svetového dedičstva.

Autori knihy vedení jej editorom a spoluautorom Doc. RNDr. Jozefom Jakálom, DrSc., hodnotia Slovensko ako krajinu krasu a jaskýň (ich počet už prekročil 5000) a podrobnejšie sa zaoberajú krajinou Národného parku Slovenský kras, vodou v krase, charakteristikou jaskýň a jaskynných systémov, ich klímou, sintrovou, aragonitovou a ľadovou výzdobou. Nasledujú kapitoly o človeku a živočíchoch v jaskyniach, o poznávaní a objavovaní jaskýň (predovšetkým pričinením dobrovoľných jaskyniarov, členov Slovenskej speleologickej spoločnosti), o našich najvýznamnejších jaskyniach a priepastiach vo svetovom dedičstve a o ochrane krasu a jaskýň. Atraktivnosť tejto celofarebnej knižnej publikácie zvyšuje viac ako 50 názorných ilustrácií a bežná 250 jedinečných fotografií.

Kniha poteší návštevníkov našich sprístupnených jaskýň, turistov a ostatných milovníkov prírodných krás a zaujme aj odborníkov a profesionálnych ochrancov prírody. V neposlednom rade môže byť užitočná aj ako praktická príručka či učebnica pre členov dobrovoľných speleologických organizácií na Slovensku, ale i v Českej republike, ktorí sa venujú alebo chcú venovať vedeckému výskumu krasu a jaskýň. Tým skôr, že od vydania *Praktickej speleológie* (1982), ktorej zostavovateľom a spoluautorom bol tiež Jozef Jakál, uplynuli už viac ako dve desaťročia.

Ladislav Novotný – Ján Tulis: **Kras Slovenského raja**

1. vydanie. Formát A4, 176 strán + 8 strán príloha s 34 farebnými fotografiami, 65 čiernobielych fotografií a 66 kreslených obrázkov, plánov a máp, 19 tabuliek. Anglické resumé a texty k ilustráciám, brožovaná väzba, farebná obálka. Vydala Správa slovenských jaskýň a Slovenská speleologická spoločnosť v roku 2005

Keď v roku 1989 vyšla monografia J. Tulisa a L. Novotného *Jaskynný systém Stratenskej jaskyne*, stala sa presvedčivým svedectvom o význame a prínose činnosti dobrovoľných jaskyniarov na Slovensku aj z hľadiska rozvoja prírodných vied. Podobne možno hodnotiť vlnajúce vydanie knižnej publikácie *Kras Slovenského raja* od tých istých autorov.

Kniha zhrňa výsledky 40-ročnej prieskumnej a výskumnej činnosti Speleologického klubu Slovenský raj a autori ju venovali všetkým členom jedného z najúspešnejších klubov Slovenskej speleologickej spoločnosti v jej viac ako polstoročnej histórii. Obsahová náplň knihy je zrejma z názvov hlavných kapitol: 1. Poloha, história a príroda územia, 2. Geologická stavba územia, 3. Hydrogeológia a hydrológia územia, 4. Geomorfológia krasového územia, 5. Vývoj povrchového a podzemného krasu, 6. Ďalší výskum a prieskum krasu Slovenského raja a jeho perspektívy, 7. Ochrana krasu Slovenského raja.

Sme presvedčení, že toto obsažné a pritom prehľadné dielo osloví aj ostatných slovenských jaskyniarov a bude pre nich užitočným sprievodcom po významnom krasovom území a zároveň vynikajúcou pomôckou a vodidlom pri ich vlastných aktivitách v oblasti teórie a praxe speleológie či karsológie. Publikácia určite upúta aj ďalších odborníkov u nás i v zahraničí. Zárukou toho je geologicko-speleologická erudícia oboch spoluautorov, bohaté skúsenosti a poznatky zo systematického bádania v endo- i exokrase Slovenského raja a v neposlednom rade jedinečný spôsob ich využitia a spracovania do monografickej podoby.

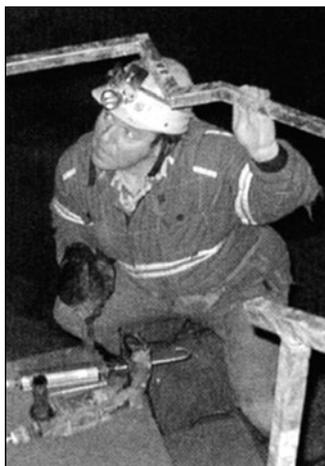
Red.

Rudolf Košč päťdesiatnikom

V plnom zápa- le tvorivej práce pri sprístupňova- ní jaskyne Zlá diera dovŕšil 11. januára 2006 mužný vek istot- ne najznámejší šarišský speleológ - Rudolf Košč.

Keď sme sa po prvýkrát stretli pred istotne viac ako 25 rokmi, vtedy ako jeden z tajných pro- spektorov opálo- vých baní na Dubníku prejavil

Rudo Košč pri sprístupňovacích prácach v jaskyni Zlá diera

Záujem vliezť aj do jaskýň a založiť speleologickú sku- pinu v Prešove. Dobrá vec sa podarila a odvtedy náš jubilant prešiel veľký kus životnej dráhy spojenej s osudmi slovenského jaskyniarstva. V málo perspek- tívnych krasových územiach východného Slovenska sa jeho zásluhou preskúmalo a zmapovalo množstvo krat- ších i dlhších jaskýň a nechýbali aj významnejšie obja- vy, či už v systéme Diablovej diery na Branisku alebo v Červených vrchoch a Belianskych Tatrách. Na osla- vách jeho päťdesiatky sme na všetko zaspomínali a neobišli sme ani expedície v Rumunsku či Maďarsku.

Jeho podnikavý a tvorivý duch a technický talent vynikol pri konštruovaní a výrobe technických pomô- cok v 80-tych rokoch. Ako dielovedúci vo vtedajšom národnom podniku Autobrzdy Prešov zvládol profes- ionálnu výrobu niektorých technických pomôcok, ktoré sa vtedy nedali kúpiť v obchode. Mnohí starší jaskyniari dodnes používajú jeho gibbysy a vstrekovacia karbidka, ktorá sa stále vyrába, je známa aj vo Venezuele.

Nová doba ho zachytila ako pracovníka pridruženej výroby akéhosi JRD, kde s celou skupinou realizovali výškové práce. Ťahalo ho to však do jaskýň, i profesio- nálne spojiť svoje hoby so zabezpečovaním chleba kaž- dodenného.

Experiment s vodcovskou službou, ktorý smeruje k riadnemu sprístupneniu jaskyne Zlá diera, by mohol byť príkladom pre mnohých. V podmienkach takmer

sporadického krasu originálnym spôsobom vedená prehliadka jaskyne s karbidkami v rukách splní návštevníkovi predstavu o tajomnosti podzemných priestorov i o úlohe jaskyniara pri ich poznávaní. Prístupový chodník, chatka, schodište - poteší srdce každého milovníka prírody. Slovenskej speleológii robí týmto nesmierne cennú službu. Nehanbí sa za to, že je jaskyniar, že je členom SSS. V ťažkých podmienkach chudoby okolitého obyvateľstva, ktoré nemôže vyho- diť peniaze na cestu do Demänovej či Domice, zabez- pečuje hoci školským výletom či sporadickým návšte- vami služby v ktorúkoľvek dennú hodinu.

Speleologická chatka pri jaskyni Zlá diera je dnes takmer jeho trvalým bydliskom. Na stene popri karbid- kách visí aj neodmysliteľná gitara. Tu kuje plány do budúcnosti, tu sa stretávajú veteráni a priúčajú sa noví adepti speleológie či dokonca Superstar. Mnoho významných speleológov sa môže pochváliť, že začina- li práve u Ruda Košča.

Do ďalších rokov života želáme jubilantovi popri pevnom zdraví úspech pri sprístupňovaní jaskyne a množstvo vďačných návštevníkov. Samozrejme tiež dostatok času a peňazí pri realizovaní nielen komerč- ných aktivít.

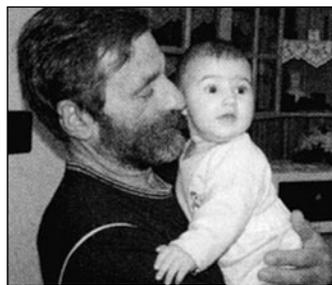
Za všetkých členov oblastnej skupiny Prešov a ostat- ných kamarátov:

Zdenko Hochmuth

Päť rokov ubehlo ako voda

Tak ako Krakovka v podzemí Krakovej hole modelo- vala v kameni svoje studne, meandre, komíny, tak Ty si ich s nami objavoval a učil nás chápať jej magické tajomstvo. O chvíľu budeš oslavovať 55 rokov a vieš, ktorá studňa má toľko metrov - je to Medúza vo Večnej robote, ale najhlbšia šachta v Krakovej holi ešte stále na Teba čaká.

Chcem Ti v mene k a m a r á t o v z Krakovej hole popriať veľa-veľa zdravia a síl v kruhu Tvojej rodiny a samo- zrejme, aby si sa tej šachty v pohode dočkal.

Náš jubilant Ferko Venger s vnučkou Emkou

Marián

Jaroslav Stankovič jubiluje

Čas je neúprosný a z mládencov, ani sa nenazdajú, sa stávajú vážení páni. Postihuje to najmä v päťdesiatke, keď ich deti začínajú zdraviť „bozkávam“. Stalo sa tak aj RNDr. Jaroslavovi Stankovičovi. Napriek tomu svojou kondíciou ešte zahanbí aj oveľa neskôr narodených, a to nielen na speleologic-

kých podujatiach, ale tak isto na bicykli, bežkách alebo len tak cvične – peši. Stále neúnavný jaskyniar a rodák z Rožňavy oslávil 21. 3. 2006 už svoju (prvú) päťdesiatku. K horolezectvu, ako aj k jaskyniarstvu pričuchol ešte počas svojich stredoškolských štúdií, a to spoločne so svojim bratom Jánom, keď v sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa začala zo žiakov rožňavského gymnázia formovať nová generácia mladých jaskyniarov. Po ukončení gymnázia študoval v rokoch 1975 – 1980 na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach na katedre matematiky a fyziky. Doktorandskú prácu obhájil v roku 1982.

Jaro, vedúci Speleoklubu Minotaurus, patrí medzi tých, ktorí jaskyniarstvu zasvätili celý svoj život. Určite je len málo jaskyniarov, ktorí by ho nepoznali, veď speleológii sa venuje telom i dušou. Ako aktívny člen speleologickej strážnej služby inicioval vyčistenie niektorých priepastí Silickej planiny od nebezpečných látok, predstavujúcich pre životné prostredie ekologickú časovanú bombu. Zúčastnil sa expedícií v krase Slovinska. Aktívne sa zapája do dokumentovania Jaskyne mŕtvych netopierov, Večnej roboty a najnovšie aj novoobjaveného Mesačného tieňa. Samozrejme, nesmieme zabudnúť ani na výskumy, ktorých sa zúčastnil na nespočetných lokalitách Silickej a Plešavskej planiny. Svoje odborné speleologické poznatky šíri publikovaním štúdií a článkov v Spravodaji SSS, prostredníctvom prednášok na odborných seminároch a vedeckých konferenciách a je autorom dvoch odborných knižných publikácií. V tlači sa v súčasnosti nachádza monografia o Krásnohorskej jaskyni, ktorú pripravuje s kolektívom autorov. Jeho fotografie sú známe z jeho vlastných, ale aj mnohých iných publikácií. Svoje odborné znalosti využíva pri príprave putovnej výstavy Jaskyne Slovenského a Aggteleškého krasu, svetové prírodné dedičstvo v aktívnej spolupráci s Banickým múzeom v Rožňave, ale aj pri prevádzkovaní ním sprístupnenej Krásnohorskej jaskyne

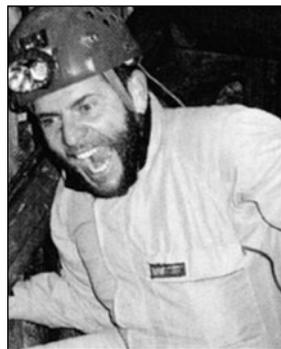
a v sprievodcovskej činnosti. Aktívne spolupracuje i so Správou slovenských jaskýň, Slovenským múzeom ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši, ako aj so správou Národného parku Slovenský kras.

Napriek tomu, že už občas protestujú i jeho kríže nejakým tým zaseknutím, prajeme mu ešte nejaký väčší objav, okrem iných aj v Slovenskom krase. V mene členov Speleoklubu Minotaurus a Banického múzea v Rožňave Ti, Jaro, želim, aby sa mozaika Tvojej tvorivej činnosti dopĺňala ešte dlhé roky v pevnom zdraví, v radosť a životnom uspokojení. Zdar Boh!

Pavol Horváth

Petrovo polstoročie

Linda mu vraví Darebák, v mojom mobile je pod písmenom „Z“. Zlý Mitro. Keď dôjde na Liptov, čaká ho búrlivé privítanie spolku Bratstva, fajn akcie v jaskyniach, z Liptova zavše doletí do Blavy láskyplný poľnočný telefónat. Keď dôjde na Krakovu hoľu, tiež má o zábavu postarané – zatiaľ ho neodradila ani Mrazivá diera. Veď čože, večer vo vykúrenom bivaku pri plecháčoch s červeným vinkom, ktoré Peter nikdy nezabudne pribaliť do batoha, sa na všetko nepríjemné rýchlo zabudne.

Radosť z návratu

O Petrovi prezradím jedno tajomstvo. Keď sa narodil (bolo to 25. 2. 1956), hneď prvú noc, čo naň mali dozerať zdravotné sestry, prekľzli k nemu napriek tvrdému komunistickému režimu sudičky. Od týchto dobrých bytostí dostal do vienka túlavé topánky a večný nepokoj, ktorý mu nedovolí nečinne vysedať na jednom mieste.

Peter, vlni sme mali dokopy 100 rokov a stihli sme si na toto okružle výročie pripíť až posledný deň v roku. Dnes Ti pripijam spolu so všetkými jaskyniarimi, ktorí Ťa majú radi, k Tvojmu polstoročiu: „Na zdravie, na dobrých priateľov, na nové krivoľaké cesty smerom hore aj dole.“

Sú ľudia, ktorí sa rodia už ako starci, niektorí zostarnú hneď po dvadsiatke. Okrem túlavých topánok a horúcej pôdy pod nohami Ti tie sudičky priliali do sunaru ešte elixir večnej duševnej mladosti. Ty si tento dar nedávno nazval „večnou pubertou“. Len dávaj pozor. Tento stav občas zatemňuje myseľ.

Elena

Summary

First issue of the Bulletin in the 57th year of existence of the Slovak Speleological Society (SSS) begins, in place of an editorial, with the reprint of the article by L. Novotný, published in 1982 in the journal *Krásy Slovenska* (Beauty Spots of Slovakia). The annual report of SSS, containing also the review of activities of 46 speleological clubs in 2005, is submitted by the Chairman of SSS B. Kortman. Next are published the recent factographic data on the caves in Slovakia, on the creation of a database of caves in the Slovak Museum of Nature Protection and Speleology in collaboration with the SSS members, on the number of caves, the longest and deepest caves in Slovakia (I. Hlaváčová, J. Tencer). Two contributions deal with the history of the Slovak caves: M. Lalkovič informs about the different names of one cave in Slovak Karst, and J. Ducár on a cave Diablova diera (Devil's Hole) in Branisko Mt. Associated with history is also the contribution of M. Horčík on Hradná jaskyňa (Castle Cave) near Košice. With the cave Zlá diera (Bad Hole), which was made a showcave only recently, and other caves in Bachureň mountains in East Slovakia near Prešov deals Z. Hochmuth. In Červené vrchy (Red Hills), 2000 m a. s. l. are situated the highest elevated caves in Slovakia (see the article by J. Šmoll). The latest discoveries in the cave Okno (Window) in Demänovská Valley are summarized by P. Holúbek, P. Staník and J. Psotka. On the discovery in Liskovská Cave in Liptov Region, informs M. Jurečka, and on the caves in the karst of Považský Inovec mountains near Topoľčany M. Lisý. The objectivity of some media, concerning medialization of the contributions on activities of speleologists, is considered by J. Kasák. The section of contributions from abroad is opened by the reports from the x-pedition to Macedonia and Kosovo (J. Šmoll, J. Szunyog). With the activities of Slovak speleoalpinists in Kosovo deals the article by J. Šmoll and P. Staník. At the end of 2005 two remarkable books "Caves of the World Heritage in Slovakia" and "Karst of Slovenský raj" (Slovak Paradise Nature Protection) were published, the authors and co-authors of which are Slovak Speleological Society members. Short reviews of these books can be found in the Bulletin as well. The Bulletin is traditionally concluded by congratulations to the jubilees of speleologists.

*Compiled by B. Kortman
Translated by Š. Straka*

